

دستگاه‌های فرهنگی ما، دستگاه‌های رسانه‌ای ما، عناصر هنری ما،
این قضیه [حمله تروریستی به حرم مطهر حضرت شاهچراغ علیه السلام] را
مثل قضیه عاشورا، مثل قضایای گوناگون تاریخی، نگه‌دارند،
بزرگ کنند، ترسیم کنند، آیندگان بفهمند.

مقام معظم رهبری دامت برکاته

وصال خونین

ویراست دوم

گزارش مستند حملات تروریستی به حرم مطهر
حضرت احمد بن موسی الکاظم شاهچراغ علیه السلام

معاونت علمی، آموزشی و پژوهشی
آستان مقدس حضرت احمد بن موسی الکاظم شاهچراغ علیه السلام

عنوان و نام پدیدآور: وصال خونین (ویراست دوم): گزارش مستند حملات تروریستی به حرم مطهر
احمدبن موسی الکاظم (ع) / معاونت علمی، آموزشی و پژوهشی حرم مطهر حضرت احمدبن موسی الکاظم شاهچراغ (ع)
مشخصات نشر: شیراز: انتشارات آستان مقدس احمدی و محمدی (ع)، ۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری: ۱۸۸ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۷۷۶-۲-۴

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: چاپ قبلی: انتشارات شاهچراغ (ع)، ۱۴۰۱.

یادداشت: چاپ دوم.

موضوع: حمله به حرم شاهچراغ (ع)، ۴ آبان ۱۴۰۱

Shah Cheragh attack, ۲۶ October ۲۰۲۲

حمله به حرم شاهچراغ (ع)، ۲۲ مرداد ۱۴۰۲

Shah Cheragh attack, ۱۳ August ۲۰۲۳

تروریسم -- ایران -- شیراز

Shiraz— Iran —Terrorism

قربانیان تروریسم -- ایران -- شیراز

Victims of terrorism — Iran — Shiraz

شناسه افزوده: حرم مطهر احمدبن موسی الکاظم شاهچراغ (ع)

شناسه افزوده: حرم مطهر احمدبن موسی الکاظم شاهچراغ (ع) / معاونت علمی، آموزشی و پژوهشی

شناسه افزوده: انتشارات آستان مقدس احمدی و محمدی (ع)

رده‌بندی کنگره: DSR۲۰۹۷ رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۶۳۲۰۴۳ شماره کتابشناسی ملی: ۹۷۷۹۰۳۷

وصال خونین (ویراست دوم)

گزارش مستند حملات تروریستی به حرم مطهر

حضرت احمدبن موسی الکاظم شاهچراغ (ع)

بازنویسی و تألیف: معاونت علمی، آموزشی و پژوهشی

در مراحل جمع‌آوری اطلاعات، نگارش، ویرایش، صفحه‌آرایی، عکاسی، طراحی جلد و طراحی صفحات
داخلی این اثر همکاران ذیل مشارکت داشتند که بدین‌وسیله از همه این عزیزان سپاسگزاری و تقدیر
می‌شود.

«مهدی محسنی، لیلا موسوی، روح‌اله خادمی، ابراهیم علیپور، امین فاضلی، سعید احمدی‌پناه،
سیدمحمدامین اثنی‌عشری، معصومه خدیوی، بهنام جمشیدی و محمدرضا ضیاء»

انتشارات آستان مقدس احمدی و محمدی (ع) / شیراز، خیابان ۹ دی، حرم مطهر، ساختمان

کتابخانه و مرکز اسناد، دفتر انتشارات. تلفن: ۰۷۱۳۲۱۳۱۳۳۰

این اثر، منحصرأ در اختیار آستان مقدس حضرت احمدبن موسی الکاظم شاهچراغ (ع) است.

فهرست

پیام تسلیت مقام معظم رهبری علیه السلام ۷

پیشگفتار ۱۰

فصل اول: زیارت ۱۳

درنگی در معنا و آثار زیارت ۱۴

شخصیت و فضایل حضرت احمد بن موسی علیه السلام ۲۲

فصل دوم: تروریسم تکفیری ۲۷

ریشه‌های تاریخی و فکری تروریسم تکفیری ۲۸

تروریسم تکفیری معاصر در جهان اسلام ۳۴

فصل سوم: شرح فاجعه ۴۱

شرح حمله تروریستی اول به حرم مطهر ۴۳

شرح حمله تروریستی دوم به حرم مطهر ۵۸

فصل چهارم: پس از فاجعه ۶۵

اقدامات فوری ۶۶

مراسم تشییع و تدفین شهدا ۶۷

تشفی خاطر بازماندگان ۷۰

برنامه‌های بزرگداشت شهدای حرم مطهر و حملات تروریستی ۷۱

دیدار خانواده شهدا با مقام معظم رهبری علیه السلام ۷۴

شناسایی هویت عوامل حملات تروریستی ۷۶

پیگردها و اقدامات قضایی ۷۹

فصل پنجم: بازخوردها ۸۵

پیام مقام معظم رهبری ۸۵

پیام تولیت حرم مطهر و مسئولان ارشد نظام ۸۶

پوشش خبری حمله تروریستی در رسانه‌های داخلی و خارجی ۹۴

واکنش مقامات و مسئولان سایر کشورها ۹۶

فصل ششم: زندگان همیشه تاریخ ۱۰۷

ضمائم ۱۵۵

گالری تصاویر ۱۵۷

نمایه ۱۷۳

منابع ۱۸۳

پیام تسلیت مقام معظم رهبری دام ظلّه

در پی حمله تروریستی اول به حرم مطهر حضرت احمد بن موسی الکاظم شاهچراغ علیه السلام

بسم الله الرحمن الرحيم

جنایت شقاوت‌آمیز در حرم مطهر حضرت احمد بن موسی علیه السلام که به شهادت و مجروح شدن ده‌ها مرد و زن و کودک بی‌گناه انجامید، دل‌ها را اندوهگین و داغدار کرد. عامل یا عاملان این جنایت اندوه‌بار، یقیناً مجازات خواهند شد؛ ولی داغ عزیزان و نیز هتک حرمت حرم اهل بیت علیهم السلام جز با جست‌وجو از سر رشته این فاجعه‌آفرینی‌ها و اقدام قاطع و خردمندانه درباره آن، جبران نخواهد شد. همه در مقابله با دست دشمن آتش‌افروز و عوامل خائن یا جاهل و غافل او وظایفی بر عهده داریم؛ از دستگاه‌های حافظ امنیت و قوه قضائیه تا فعالان عرصه فکر و تبلیغ و تا آحاد مردم عزیز باید ید واحده‌ای باشند در مقابل جریانی که به جان مردم و امنیت و مقدّسات آنان بی‌اعتنایی و بی‌احترامی روا می‌دارد. ملت عزیز و دستگاه‌های مسئول یقیناً بر توطئه خباثت‌آمیز دشمنان فائق خواهند آمد، ان شاء الله.

اینجانب به خانواده‌های عزادار این حادثه و به مردم شیراز و به همه ملت ایران تسلیت می‌گویم و شفای مجروحان را از خداوند متعال مسئلت می‌کنم.

سید علی خامنه‌ای

پنجم آبان ۱۴۰۱

عطر شهادت

آن شب که سعدی در گلستان گریه می کرد
در مطلع ماه، آسمان رنگ عزا داشت
بر گنبد شاه چراغ، آن پرچم سبز
در هجر زواری که دیگر برنگشتند
عطر شهادت با اذان در شهر پیچید
بر مشهد شاه چراغ، آتش گشودند
در آن شب پاییز، ایران غم‌انگیز
حب الوطن ایمانِ ایران را نشان داد
بر جان آذربایجان هم آذر افتاد
یک ملت از داغ شهیدان حرم سوخت
ترک و لر و کرد و عرب، هم ناله بودند
مادر کنار کودک بی‌جانش افتاد
طفل یتیمی بی‌امان در صحن می گشت
آن شب ضریح از قلب سوزان زار می زد
هنگامه پرواز، پَر از دستش افتاد
آینه‌های دل شکسته، غرق خون شد
آن شب زیارت‌ها مفاتیح‌الجنان شد
با آل یاسین، قلب قرآن گریه می کرد
یک نوجوان همراه عبدالله و قاسم
هر کس که می دید آن غروب غم‌فزا را
باید که مقتل خواند؛ اما با اشاره
آن شب دمید از خون طفل و پیر، لاله
وقتی گلوها با گلوله لاله‌گون شد
حتی در اوج گریه نستوه ایستادیم

آن شب که حافظ هم غزل‌خوان گریه می کرد
آن شب هلال ماه، پنهان گریه می کرد
یکپارچه با کل ایران گریه می کرد
بیش از همه دروازه قرآن گریه می کرد
گلدسته، همدم با شهیدان گریه می کرد
شیراز با شاه خراسان گریه می کرد
یکریز چون ابر بهاران گریه می کرد
آن سان که حتی هفت آبان گریه می کرد
مازندران همپای گیلان گریه می کرد
سردار دل‌ها هم به کرمان گریه می کرد
حتی به سوگ فارس، افغان گریه می کرد
تا پای جان، بر پارهٔ جان گریه می کرد
از دیدن آن صحنه حیران گریه می کرد
هر زائری کنج شبستان گریه می کرد
خادم، زمین افتاد و دربان گریه می کرد
هرآینه، هر خشت ایوان، گریه می کرد
با هر زیارت‌نامه، قرآن گریه می کرد
با آل طاهّا، آل عمران گریه می کرد
از شوق جانان با دل و جان گریه می کرد
بر غربت شام غریبان گریه می کرد
خاتم به انگشت سلیمان گریه می کرد
از هفت‌ساله بود تا هفتادساله
ذکر حرم «آنا الیه راجعون» شد
ابری ولی محکم‌تر از کوه ایستادیم

در رثای شهیدان فاجعه دوم تروریستی حرم مطهر حضرت احمد بن موسی الکاظم

از شلوغی شهر می‌آیم، برسم تا حریم محترمت
چه صفایی دم غروب اینجاست، در نماز جماعت حرمت!
یک طرف خیمه امام حسین، یک طرف لاله‌ها و پرچم‌ها
می‌شود این حیاط، مشکی پوش، مثل هرسال، در محرم‌ها
گوشه گوشه، دل است و دست دعا، لحظه‌های غروب، در حرمت
چشمه چشم‌هایمان جاریست، رو به دریای بخشش و کرم
مادری گوش، رواق نشست، خسته از این همه تقلاها
ناگهان گفت با دلی سوزان: «پسرم را شفا بده آقا»
یک نفر اشک شوق می‌ریزد: حاجتش در حرم روا شده است
آمده توشه سفر بدهی، راهی مشهدالرضا شده است
یک نفر آمده زیارت تا، غرق در شور ربنا باشد
رو به گنبد نشست و زمزمه کرد: اربعین کاش کربلا باشد!
بعد یک عمر نوکری حالا، آمده خادم حرم شده است
توی درگاه و دستگاه شما، نوکر پیر محترم شده است
ها علم افراستای که دوباره عطر اذان، روی گلدسته لحظه
اشک در چشم مرد، گل کرد و، از خدا خواهش شهادت داشت
ناگهان یک خبر رسید از راه، یک غم تا همیشه بی‌پایان
زنده شد توی قلبمان داغ، آن غروب چهارم آبان
باز هم از حریم امن حرم، خبر درد و داغ آمده است
دست زرد خزان، به تاراج، لاله سرخ باغ آمده است
عدای جام وصل نوشیدند، عدای تا همیشه در تردید
تازه زخم دلش شده آرام، این خبر را به «آرتین» ندهید
رد خون است روی کاشی‌ها، خبری داغ و حسرتی سنگین
های غیرتمان، انتقام «دو چادر خونین» مانده بر شانه

پیشگفتار

حضرت احمدبن موسی علیه السلام، ملقب به «سیدالسادات الاعظم»، فرزند بزرگوار هفتمین پیشوای شیعیان، امام موسی کاظم علیه السلام و برادر حضرت امام رضا علیه السلام است. شخصیت والای حضرت احمدبن موسی علیه السلام، هم به لحاظ قدر و منزلت نزد پدر بزرگوارشان و هم به جهت فضایل و مناقب آن چهره برجسته خاندان نبوت، در منابع معتبر شیعه ثبت و ضبط شده است.^۱

حرم مطهر حضرت احمدبن موسی کاظم علیه السلام و بارگاه نورانی این امامزاده لازم‌التعظیم در قلب شهر شیراز، مرجع و ملجأ بسیاری از عاشقان خاندان عصمت و طهارت داخل و خارج از کشور است. مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله‌العظمی امام خامنه‌ای دامنه‌ای در سفر استانی خود به استان فارس و شهر شیراز فرمودند: «مرقد جناب احمدبن موسی علیه السلام و برادران بزرگوارش و دیگر امامزادگان خاندان پیغمبر، یک نشانه بسیار مهمی است. این‌که پیغمبرزادگان محترم و معتبر، مردم فارس را مخاطب خود و منطقه و منزل آن‌ها را مأمّن خود قرار بدهند، بسیار نکته پرمعنا و مضمون‌داری است؛ به‌خصوص شخصیت برجسته جناب احمدبن موسی علیه السلام که در میان امامزادگان شناخته‌شده خاندان پیغمبر علیه السلام جزو برجستگان محسوب می‌شود».^۲ ایشان از حرم حضرت احمدبن موسی شاهچراغ علیه السلام در ایران اسلامی یادکردند و فرمودند: «شیراز بعد از مشهد و قم، سومین حرم اهل بیت علیهم السلام است».^۳

بارگاه ملکوتی حضرت احمدبن موسی علیه السلام در شیراز از دیرباز همچون خورشیدی بر تارک سرزمین کهن فارس درخشیده و با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، قلوب میلیون‌ها انسان محب اهل بیت علیهم السلام بار دیگر متوجه این مضجع نورانی شده است. در مناسبت‌های مختلف دینی و ملی، به‌ویژه ایام محرم، صفر، رمضان، نوروز، دهه کرامت و بزرگداشت مقام حضرت احمدبن موسی علیه السلام، این حرم آل‌الله، میزبان مشتاقان و ارادتمندان خاندان نبوت است که از دور و نزدیک به جهت عبادت خالصانه، کسب فیوضات معنوی و عرض ارادت به خاندان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از سراسر ایران اسلامی روانه شیراز می‌شوند.

۱- شیخ مفید در کتاب ارشاد چنین آورده است: «كَانَ أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى كَرِيمًا جَلِيلًا وَرِعًا وَكَانَ أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى علیه السلام يُحِبُّهُ وَ يُقَدِّمُهُ» حضرت احمدبن موسی علیه السلام کریم و بزرگوار و دارای ورع بود و پدر بزرگوارشان، حضرت امام موسی بن جعفر علیه السلام او را دوست داشت و مقدم می‌شمرد. مفید، محمدبن محمد (۱۴۱۳ هجری). الارشاد. مکتبه بصیرتی: قم.

۲- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان اجرایی استان فارس، ۱۸ اردیبهشت ۱۳۸۷.

<https://www.leader.ir/fa/speech/۳۸۴۷>

۳- همان.

از سوی دیگر، جاذبه‌های تاریخی، ادبی و هنری شهر جنت‌طراز شیراز، سالانه هزاران گردشگر خارجی را از اقصی نقاط جهان به این شهر فرامی‌خواند و یکی از مقاصد آنان، بازدید از جاذبه‌های معماری و تاریخی حرم مطهر و حضور در فضای معنوی، دلنشین و روح‌نواز این آستان ملکوتی است. این امتیاز منحصر به فرد حرم مطهر حضرت احمد بن موسی (علیه السلام) فرصت بی‌بدیلی برای معرفی اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) و اسلام ناب و شبهه‌زدایی از اذهان متأثر از تبلیغات سوء دشمنان است و این حرم را به مرکزی برای تبیین صحیح معارف اسلامی و ترویج مکتب اهل بیت (علیهم السلام) و معرفی اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله) تبدیل نموده است.

دیرزمانی است که جریان تکفیری، وحدت و برادری را در جهان اسلام هدف هجوم بی‌امان خود قرار داده و با عناوینی چون: «القاعده، جبهه‌النصره، بوکوحرام، داعش و...» ریختن خون مسلمانان و انهدام زیرساخت‌ها و مراکز عبادی، فرهنگی و اقتصادی مسلمانان را وجهه همت شیطانی خود ساخته است. بی‌شک این جریان نمی‌تواند نسبت به حرم ملکوتی حضرت احمد بن موسی (علیه السلام) و پرتوافشانی سومین حرم اهل بیت (علیهم السلام) در ایران اسلامی بی‌تفاوت باشد. این جریان وحشی که همچون گذشته از حمایت‌های بی‌دریغ استکبار جهانی، صهیونیسم بین‌الملل و ارتجاع عرب برخوردار است و زیر ضربات مهلک جریان مقاومت، زار و نحیف شده، برای عملی کردن نقشه‌های شوم خود، به رصد فرصت‌ها می‌پردازد تا کام خود را با خون سرخ مؤمنان ناب، سیراب نماید.

تحركات گسترده و برنامه‌ریزی شده ایادی استکبار و «مثلت غری، عبری و عربی» با تکیه بر زر و زور و تزویر و به‌کارگیری امپراتوری رسانه‌ای در خارج از مرزها و به میدان آوردن عناصر خودفروخته و مزدوران داخلی در روزهای پایانی شهریورماه ۱۴۰۱ و آغازین روزهای سال تحصیلی جدید، فضای عمومی برخی از شهرهای میهن اسلامی را با اغتشاشات خیابانی و جو روانی جامعه، زیر بمباران روحی و جنگ روانی بی‌سابقه‌ای قرار داد. این تحركات گسترده در کنار فرصت اغتشاشات کور خیابانی، به‌مثابه نوای شیپور جنگی بود که گروه تکفیری داعش را از لانه سرد و خاموش خود بیرون آورد و صفحه‌ای دیگر بر جنایات تروریستی و فراموش ناشدنی این گروه ضد بشری افزود.

در شامگاه روز چهارشنبه چهارم آبان‌ماه ۱۴۰۱، مصادف با ۲۹ ربیع‌الاول ۱۴۴۴ هجری، خبر ناگوار حمله تروریستی به حرم مقدس، نورانی و ملکوتی حضرت سیدالسادات الاعظمی حضرت احمد بن موسی (علیه السلام) در شیراز که منجر به مجروح شدن و شهادت مظلومانه تعدادی از زائران و خادمان حرم گردید، دل‌های عموم مردم را سخت آزرده کرد. از همان زمان، مرحله دوم نقشه دشمنان این مرزوبوم با جنگ رسانه‌ای و گمانه‌زنی‌ها در مورد چرایی و چگونگی وقوع حمله، سرتیتر رسانه‌ها قرار گرفت و دست‌مایه‌ای برای دشمنان نظام اسلامی گردید. با گذشت زمان و روشن شدن ابعاد فاجعه و عهده‌داری گروه تکفیری داعش

و انتشار فیلم بیعت تروریست ضارب با خلیفه داعش توسط رسانه این گروه و متعاقب آن دستگیری تعدادی از عاملان و بنیان این فاجعه، ابزار تبلیغاتی از دست دشمنان نظام اسلامی خارج شد؛ تا آن که قریب یک سال بعد، مقارن اذان مغرب ۲۲ مردادماه ۱۴۰۲، حمله و ترور کور دیگری از سوی این گروه تکفیری علیه حرم مطهر حضرت احمدبن موسی الکاظم علیه السلام سازماندهی شد. این بار اما با هوشیاری نیروهای حفاظت و حرکت قهرمانانه خدام حرم مطهر، این ترور به اهداف تعیین شده خود نرسید.

اثر حاضر ویرایش دوم کتاب «وصال خونین» است. نگارش اول کتاب در سال ۱۴۰۱ و به فاصله اندکی پس از حمله تروریستی به حرم مطهر حضرت احمدبن موسی علیه السلام منتشر شد. اینک پس از اصلاحات و تغییرات لازم و افزودن مطالب مرتبط، با هدف روشنگری و مستندنگاری حملات تروریستی سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ به حرم مطهر حضرت احمدبن موسی علیه السلام کتاب حاضر در شکلی کامل‌تر، در شش فصل تقدیم می‌شود. فصل اول، به معرفی شخصیت و فضایل حضرت احمدبن موسی علیه السلام و معنا و آثار زیارت و جایگاه آن در فرهنگ ایرانی- اسلامی می‌پردازد. فصل دوم شامل خلاصه‌ای از مبانی فکری و تاریخی تفکر تکفیری در جهان اسلام و معرفی مختصر جریان‌های تروریسم تکفیری معاصر است. فصل سوم، به شرح و توصیف لحظه به لحظه و مصوّر هر دو جنایت تروریستی در حرم مطهر و بیان نتایج فاجعه‌بار انسانی آن می‌پردازد. اقدامات فوری پس از هر دو فاجعه و شناسایی هویت و فرایند تعقیب قضایی و امنیتی عاملان فاجعه در فصل چهارم، بیان شده است. فصل پنجم شامل بازخوردهای داخلی و خارجی پس از فاجعه تروریستی و تبیین اقدامات حرم مطهر برای بازنمایی واقعه، تشیع و تدفین شهدا و تشفی خاطر بازماندگان و درمان جانبازان دو حمله تروریستی است. فصل ششم به معرفی شهدای دو فاجعه تروریستی و بیان مختصری از زندگی و خاطرات این عزیزان پرداخته است. در پایان کتاب و در بخش ضمیمه، منتخبی از تصاویر هر دو فاجعه تروریستی تقدیم شده است.

جمع‌آوری، تدوین مطالب، ویرایش و آماده‌سازی کتاب حاضر توسط «معاونت علمی، آموزشی و پژوهشی» حرم مطهر حضرت احمدبن موسی الکاظم علیه السلام انجام شده است. در پایان از زحمات همه همکاران و خادمان بزرگوار و خانواده‌های معظم شهدای حملات تروریستی حرم مطهر که به هر نحو در تهیه و گردآوری این مجموعه تلاش نموده‌اند، صمیمانه سپاسگزارم و توفیق همگان را از پیشگاه خداوند کریم مسئلت دارم.

تولیت حرم مطهر حضرت احمدبن موسی الکاظم شاهچراغ علیه السلام

ابراهیم کلانتری

تیرماه ۱۴۰۳

فصل اول

زیارت

درنگی در معنا و آثار زیارت

فضایل حضرت احمد بن موسی الکاظم علیه السلام

درنگی در معنا و آثار زیارت

زیارت به معنای میل، قصد و رو آوردن زائر به مَزور (زیارت شونده) و رویگردانی زائر از غیر مَزور است. به بیان دیگر، زیارت نوعی انتقال روحی و قلبی زائر به سوی مَزور است که گاه با انتقال مکانی نیز همراه است.^۱

زیارت به عنوان یک سیر و سلوک معنوی، با تاریخ و فرهنگ جوامع، به ویژه جوامع اسلامی پیوندی عمیق و تفکیک ناپذیر دارد. زیارت در همه ادیان و مکاتب معنوی مورد توجه بوده و در فرهنگ اسلامی به ویژه مکتب تشیع، جایگاه خاصی یافته و کنش معنوی و عبادی مهمی محسوب می شود که علاوه بر تعالی و کمال فرد، آثار و برکات اجتماعی فراوانی به همراه دارد.^۲

آشکارترین جنبه زیارت، اعمالی است که توسط دیگران قابل مشاهده است و از آمادگی برای سفر زیارتی آغاز می شود. زائر برای راهی شدن، توشه و زاد فراهم می کند و علاوه بر آمادگی های معمول سفر، روح و روان خود را نیز مهیای وصل می کند. غسل کردن و پوشیدن لباس های پاکیزه و معطر، بخشی از مقدمات تشریف و زیارت به شمار می رود. حین ورود به حرم مطهر، «اذن دخول» خوانده می شود و آنگاه، زائر تلاش می کند تا در حد امکان به ضریح مطهر نزدیک شود، به صاحب ضریح سلام کند و با دست کشیدن و بوسیدن ضریح، ارادت خود را ابراز نماید. سایر کنش ها و اعمالی که معمولاً زائر انجام می دهد، شامل خواندن نماز و اهدای ثواب آن به صاحب ضریح، عبادت کردن، قرآن خواندن، خواندن ادعیه و زیارت نامه به صورت فردی یا جمعی انجام می شوند.

اعتقاد به پاکی و شأن الهی شخصیتی که توفیق زیارتش حاصل شده است و قداست مکانی، زائر را بر آن می دارد که قبل از ورود، آداب زیارت را به جا آورد و با عرض سلام و اظهار ارادت خالصانه و متبرک کردن اشیاء و یا دریافت تبرکی، از قداست و معنویت موجود بهره مند شود.

- ۱- پرنجکار، رضا (۱۴۰۲)، مبانی کلامی زیارت، مجموعه مقالات همایش بین المللی الهیات زیارت مشهد، بنیاد پژوهش های رضوی، ص. ۱۸.
- ۲- این نوع زیارت مبتنی بر مبانی مختلفی است. برخی از مبانی کلامی این نوع زیارت را می توان در قالب گزاره های زیر بیان کرد: زائر نسبت به مَزور معرفت دارد؛ حقیقت انسان به روح است و نه جسم؛ مرگ نابودی روح نیست و ارواح زنداند؛ ارواح می توانند با هم ارتباط برقرار کنند؛ معصومان به زائران علم دارند؛ معصومان از مقام و منزلت والایی نزد خداوند برخوردارند؛ اخذ نعمت های مادی و کمالات معنوی از خداوند به واسطه معصومان امری ممکن است. به سه صورت می توان از معصوم کسب فیض کرد:
 - الف) از خدا بخواهیم به خاطر این بزرگان نیازهای ما را برآورده کند.
 - ب) از معصومان بخواهیم تا از خدا بخواهند نیازهای ما را برآورده کند.
 - ج) از معصومان بخواهیم حوائجمان را با اذن الهی برآورده کنند/ همان.

سرانجام زائر پس از ابراز ارادت قلبی و پیوستگی دل و جان با فضای روحانی آستان مقدس و دستیابی به مرحله متعالی تری از معرفت، آهنگ بازگشت به وطن خود می کند. زائر که از برکات سفر بهره کافی برده است، برای مشتاقان و منتظران بازگشت خود نیز سوغات متبرک تهیه می کند تا آن ها را از قداست و روحانیتی که تجربه کرده است، برخوردار سازد.

سلوک ظاهری و باطنی

یکی از مفاهیم و معانی که همواره با زیارت تداعی شده؛ سیر و سفر یا «سلوک» است. گاهی مقصد زیارت، مکان یا شخصی در عالم واقع است. در این حالت، زائر مسافری است که به منظور تعبّد یا انس و الفت با مَور (زیارت شونده)، از موطن و دیار خود دل کنده و برای یافتن معنایی جدید، راهی سفر و مقصد روشنی می شود که وی را مورد لطف و عنایت خود قرار داده و توفیق سفر را فراهم آورده و اصطلاحاً او را «طلبیده» است.

گاهی نیز زیارت به معنای سیر و سلوک باطنی است که با انجام آیین های عبادی، به ویژه خواندن متون مقدس (قرآن، ادعیه و زیارت نامه ها) حاصل می شود.

از نظر فرد مسلمان، زیارت به معنای برقراری ارتباط قلبی با خالق هستی و ورود به قلمروی معنوی و روحانی الهی از طریق انوار و توجّهاتی است که معمولاً در یک مکان مقدس (نظیر حرم های مطهر اولیای دین و مساجد) تجلی می یابد.

عهد الهی

امامت در قرآن، عهد ویژه ای است که پس از امتحان، به انسان های شایسته داده شده است. زیارت امامان و فرزندان شایسته و ادامه دهندگان راه آنان، همچون حج، دیدار خانه خدا و زیارت مزار پیامبر، بر بنیاد این عهد الهی بنا نهاده شده است. امامان، امانت دار این عهد بوده اند و زندگی آنان سراسر، شهادت وفای به این عهد الهی است. از این رو، زیارت، مناسک مهمی برای تجدید عهد انسان با خداوند است.^۱

۱- الهی خراسانی، مجتبی (۱۴۰۲). عهد به مثابه بنیاد زیارت، مجموعه مقالات همایش بین المللی الهیات زیارت، مشهد: بنیاد پژوهش های رضوی، ص. ۱۲.

کارکرد و آثار زیارت

زیارت اماکن مقدس همانند اغلب آیین‌های عبادی، تمامی ابعاد وجودی زائر، نظیر تفکر و اندیشه، احساس و عاطفه و کنش و عمل او را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در بعد تفکر و اندیشه، آهنگ زیارت کردن، عمدتاً مبتنی بر باورها و اعتقاداتی است که مطابق با آن، زائر، اولیای الهی، امامان و امامزادگان مدفون در حرم‌های مطهر را «حیّ ناظرِ آگاه» تلقی می‌کند که می‌توان با ایشان وارد گفت‌وگو شد، ابراز محبت نمود و یا درد دل کرد. اغلب زائران بخشی از اوقات خود را صرف نماز زیارت، راز و نیاز و خواندن زیارت‌نامه و گفت‌وگو با صاحب‌خانه‌ای می‌کنند که مهمان و زائر او هستند و در برخی موارد نیز برای حل مسائل و مشکلات خود، از آن روح قدسی طلب کمک و دعا نموده و درخواست خود را عاجزانه ابراز و برای روا شدن حاجت‌ها نذر می‌کنند.^۱

الگویابی

انسان برای سیر در هر جهت، به الگوهایش توجّه دارد. به همین دلیل خداوند رحمان، پیامبر خاتم^ﷺ را الگویی مناسب برای تعالی بشر معرفی نموده است. یکی از راه‌های مهم و تأثیرگذار ارتباط با انسان‌های الگو، زیارت آن‌هاست. زائر کسی است که مزور را قبول دارد و دوست دارد تا خود را به او شبیه سازد. از این‌رو زیارت انسان‌های کامل، نقش به سزایی در الگوسازی و الگوپذیری و رشد و تعالی انسان‌ها دارد.

خودشناسی

راه زیارت، مشترک و همگانی است و انسان در این راه مشترک و همراهی با دیگر بندگان، حقیقت خویش را می‌یابد. زیارت، تحولی وجودی است که حاصل سفر از خانه خود به خانه‌های بزرگ بندگان خداست. درک این حقیقت، به زائر امید می‌دهد که خطر کند و به سفر زیارت برود. به زیارت رفتن، پاسخی عملی است به چیزی در درون ما که مشتاق به آن سو رفتن است و در جستجوی آن سوتر، خود را یافتن. زیارت، فرصتی است برای گم شدن در دوری و سکوت؛ خلوتی برای بازگویی آنچه گوشه و محرمی برایش نبود؛ چرخشی در آرزوها و تمناهایی که ظرفی برای تحققش نمی‌نمود و تلاشی برای ساختن تصمیم‌هایی که پیش از این، جسارت و همتش هیچ گاه نبود. گم کردن خود، تسلیمی لذت

بخش در آغوش پروردگار، بی اعتنا به جهان، طوری که همه چیز اطرافمان محو شود. این انتخابی آگاهانه است؛ وضعیتی روانی که دستیابی به آن از راه جغرافیاست. از این رو حرم‌ها و معبدها و مرقد‌ها مکان‌های خودیابی و آشتی با الگوهای بزرگ معنوی و اخلاقی هستند.^۱

آثار روانشناختی زیارت

از زاویه نگاه روانشناسی دین، یکی از اهداف زیارت، اصلاح بخشی از وجود، پاسخ به ندای درونی و خروج از روزمرگی است. تصمیم به جدا شدن از زندگی روزمره، حرکت به سمت فضای مقدس، ورود به آن و تجربه مقدس، همگی مراحل از زیارت را تشکیل می‌دهند. برخی پژوهش‌ها حاکی از آنند که افراد پس از زیارت، به دلیل تقویت ایمان درونی، احساس رضایت و آرامش بیش‌تری در زندگی خود دارند. بیماران نیز پس از زیارت، توانایی بیش‌تری برای تحمل و پذیرش ناتوانی خود پیدا می‌کنند. زیارت، جستجوی اصالت و فرصتی برای توسعه شخصی است. در مجموع، زیارت از منظر روانشناسان دین، بازگشت به معنویت است. بازگشتی که یک نوع انضباط معنوی به افراد می‌دهد، موجب ایجاد بینش جدید در زندگی می‌شود و نوعی شیوه کارآمد در مقابله با سختی‌های زندگی است.^۲

آثار عاطفی و احساسی زیارت

در بعد احساسی و عاطفی، زیارت معمولاً با اشتیاق آغاز می‌شود. گاهی بین شوق اولیه برای زیارت تا طلبیده‌شدن و تحقق زیارت، مدت مدیدی فاصله می‌افتد. حس و حال زائر در هنگام زیارت، شبیه به حال کسی است که در محضر یک شخصیت بزرگ یا یک دوست بزرگوار حضور دارد. معمولاً اتصال و تقرب به حرم مطهر، نوعی احساس آرامش و امنیت خاطر را در زائر ایجاد می‌کند و او را از تمامی نگرانی‌ها و دغدغه‌های روزمره زندگی جدا کرده و آن‌ها را به فراموشی می‌سپارد. حین زیارت، بسیاری از زائران، لطف و عنایت صاحب بارگاه مقدس و حرم مطهر را لمس نموده و احساس آرامش، سبک‌بالی و بخشودگی گناهان را تجربه می‌کنند. هیجانات ابراز نشده و پنهان در سینه زائر به یک‌باره آزاد شده و

۱- رسولی‌پور، رسول (۱۴۰۲). زیارت، سفر به مقصد خودیابی، مجموعه مقالات همایش بین‌المللی الهیات زیارت، مشهد: بنیاد پژوهش‌های رضوی، ص. ۳۸.

۲- پسندیده، عباس (۱۴۰۲). آثار روانشناختی زیارت، مجموعه مقالات همایش بین‌المللی الهیات زیارت، مشهد: بنیاد پژوهش‌های رضوی، ص. ۲۴.

اغلب در قالب اشک‌های روان آشکار می‌شوند. پس از آن، شخص احساس تشقّی خاطر و سبک‌بالی می‌کند و بسیاری از گره‌های عاطفی او باز می‌شوند. تجارب احساسی و عاطفی جدید، به‌نوبه خود می‌توانند اندیشه‌ها، نگرش‌ها و بینش زائر را تحت تأثیر قرار دهند و مرتبه بالاتری از عالم معنا را بر وی مکشوف نمایند.^۱

آثار اجتماعی زیارت

زیارت به طور طبیعی پدیده‌ای اجتماعی است. بخش مهمی از حیات جمعی اسلامی در مکان‌های مقدس نظیر مساجد یا حول مکان‌های مقدسی چون کعبه و قبور اولیای الهی شکل گرفته است. با گردهم آمدن باورمندان و علاقه‌مندان در مکانی به عنوان زیارتگاه، به طور طبیعی، روابط مختلف اجتماعی، از جمله روابط فرهنگی و معرفتی، اقتصادی و سیاسی، شکل می‌گیرد.^۲

زیارت و سفر زیارتی همانند هر سفر دیگری، می‌تواند بی‌بازگشت باشد. در فرهنگ شیعه برای زائری که با نیت پاک و برای تقرب به درگاه الهی به زیارت آمده، نیل به لقاءالله در کنار مزور و در حین زیارت و عبادت، فیض و سعادت بزرگی است و بسیاری از معتقدان و باورمندان، آرزوی چنین وصالی را دارند. شهادت مظلومانه زائران بی دفاع آستان مقدس حضرت احمد بن موسی الکاظم علیه السلام که در دو نوبت مورد حمله گروه تکفیری داعش قرار گرفتند، افکار عمومی مسلمانان و جهانیان را به شدت جریحه‌دار کرد و بدون تردید تألم روحی و تأثیر خاطر ناشی از آن تا مدت‌ها در اذهان باقی می‌ماند و عاملان آن مورد لعن و نکوهش ابدی قرار می‌گیرند.

۱- پویافر، محمدرضا (۱۳۹۷). *سنخ‌شناسی زیارت؛ مطالعاتی در میان زائران حرم رضوی. جامعه‌شناسی/ ایران*، ۱۹(۳)، ص. ۷۸.
 ۲- طالقانی، سیدعلی (۱۴۰۲). *زیارت و حیات دینی جمعی، مجموعه مقالات همایش بین‌المللی الهیات زیارت، مشهد: بنیاد پژوهش‌های رضوی*، ص. ۵۲.

زیارت در فرهنگ ایرانی - اسلامی

زیارت و تکریم اماکن مقدس و بارگاه امامان معصوم و امامزادگان^۱، تنها مختص شیعیان نبوده و اهل سنت نیز زیارت مکان‌های مقدس را بخشی از آیین عبادی خود تلقی می‌کنند (به‌جز اندک فرقه‌ها و گروه‌های تکفیری که با قشری‌نگری و ظاهرینی، عناد و دشمنی عمیقی نسبت به ائمه معصوم و نوادگان آن‌ها ابراز می‌کنند). به عنوان نمونه ساخت و ترفیع بنای بقعه حضرت احمدبن موسی الکاظم شاهچراغ^۲ و رونق برنامه‌های زیارت این حرم در میان عموم مردم فارس در قرون ششم تا هشتم هجری (که در آن زمان بیشتر مردم فارس از اهل سنت بودند) توسط حاکمان و بنیان اهل سنت فارس انجام شده است.^۱ ایرانیان به دلیل احترام و محبتشان به پیامبر گرامی اسلام^ﷺ و امامان معصوم^ﷺ و خاندان مطهر ایشان، پذیرای بسیاری از امامزادگان، منسوبان و پیروان خاندان اهل بیت^ﷺ بودند که به‌منظور تبلیغ آموزه‌های دینی و یا در امان ماندن از تهدیدها و آزار حاکمان جور به این سرزمین مهاجرت می‌کردند. در زمان حیات این بزرگان، القاب و مقام‌های اجتماعی نظیر شیخ‌الاسلام، نقابت، وزارت و دبیری و اداره دارالسیاده به آن‌ها تقدیم می‌شد. پس از شهادت یا فوت این عزیزان نیز بر مدفن آن‌ها گنبد و بارگاه می‌ساختند و به زیارت ایشان می‌رفتند. ایرانیان با ساخت حرم و صحن و سرا و تزئین آن به اقسام هنرها، عشق و محبت خود را نسبت به خاندان رسول‌الله^ﷺ ابراز می‌کنند.^۲

تاریخ ساخت گنبد و بارگاه بر مدفن امامزادگان در شهرهای گوناگون ایران به سده دوم هجری بازمی‌گردد. دوستداران خاندان رسول‌الله^ﷺ به بنیان، توسعه و تعمیر این مقابر می‌پرداختند و علاوه بر آن، منبرها، درب‌ها، کتیبه‌ها و قرآن‌های خطی مزین به انواعی از هنر را بر مقابر آن‌ها اهدا و یا وقف می‌کردند. تزئینات موجود در مقابر امامزادگان شامل آجرکاری، گچ‌بری، سنگ‌کاری، کاشی‌کاری، آینه‌کاری، خاتم‌کاری، معرق و منبت، نقاشی دیوار، در، پنجره و کتیبه‌ها شاهد این مدعاست.

۱- اولین سنگ بنای مرقد احمدبن موسی^ﷺ در عصر مقرب‌الدین مسعود بن بدر نهاده شد. پس از آن، این بنا در دوره‌های مختلف بازسازی، مرمت و تکمیل شده است. در سال ۷۴۴ م، ملکه «تاشی خاتون»، مادر شاه اسحاق بن محمود که باوئی نیکوکار و اهل خیرات و صدقات بود، بر مرقد احمدبن موسی^ﷺ بارگاه و گنبد بسیار زیبایی ساخت و مدرسه بزرگی نیز به آن افزود. وی همچنین، دهکده میمند را که گلزارها و گل‌آبش بسیار معروف است، وقف آستان احمدبن موسی^ﷺ کرد. علاوه بر این، قرآنی در سی مجلد به خط ثلث که توسط یحیی جمال صوفی در سال ۷۴۶ م ق کتابت شد را وقف آستان احمدی نمود.

۲- منتظرالقائم، اصغر (۱۳۹۹). بررسی نقش و کارکرد امامزاده‌ها در تحول تاریخی شیعه در ایران پیش از صفویه با تأکید بر امامزاده‌های شیراز و یزد. پژوهش‌های علوم تاریخی، ۱۲ (۴)، ص. ۱۲۹.

در فرهنگ عامه، گاهی به جای واژه امامزاده، از واژگانی چون سید، سلطان، شاه، شاه سلطان، شاهزاده و امثال آن استفاده شده که نشانگر اهمیت و بزرگی خاندان رسول الله ﷺ نزد ایرانیان است. برخی عنوان «شاه خراسان» به حضرت امام رضا ﷺ داده‌اند و یا به حضرت احمد بن موسی الکاظم ﷺ «شاهچراغ» گفته‌اند که نشان بزرگی، منزلت و شأن ایشان است. از مکان دفن امامزادگان نیز با عناوینی نظیر آستانه، عتبه، بقعه، مقبره، مقام، مرقّد و مشهد نام برده می‌شود.^۱ میزان احترام فرهنگ عامه به مقابر امامزادگان در فارس و ایران اسلامی چنان بوده که گاه نام شهر و روستاها از نام مقبره واقع در آن گرفته شده است.

توسعه و ساخت حرم‌های مطهر با کارکردهای اجتماعی، علمی و فرهنگی‌شان در طول تاریخ در گسترش و غنابخشی به فرهنگ دینی نقش مهمی داشته است. به عنوان مثال در کنار بیشتر حرم‌های مطهر، مدرسی بنیان نهاده شده و علمای بزرگ با حضور در مراکز علمی و فرهنگی حرم‌های مطهر به گسترش فرهنگ و تعلیم اسلامی پرداخته‌اند. همچنین در کنار این بناها عموماً امکاناتی برای اطعام و اسکان زائران و علاقه‌مندان در نظر گرفته شده و مراسم و مجالس دینی، با حضور و حمایت افراد صاحب‌نام و مشاهیر هر زمان برگزار شده است. معمولاً تأمین هزینه فعالیت‌های فرهنگی، توسعه، مرمت و نگهداری حرم‌های مطهر به واسطه سنت حسنه وقف و نذورات زائران انجام می‌شود.^۲

ولایت فارس در سده‌های گذشته با حدود ۱۴۰۰ بقعه^۳ شناخته و ثبت شده، پذیرای بیشترین امامزادگان و فرزندان خاندان رسول الله ﷺ در میان سرزمین‌های ایران اسلامی بوده است. این موضوع بیانگر میزان احترام و محبت مردم فارس نسبت به خاندان رسول اعظم ﷺ از گذشته تاکنون است. بر همین مبنا مقام معظم رهبری حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (مد ظله) در سفر خود به استان فارس فرمودند: «مرقد جناب احمد بن موسی ﷺ و برادران بزرگوارش و دیگر امامزادگان خاندان پیغمبر، یک نشانه بسیار مهمی است. این که پیغمبرزادگان محترم و معتبر، مردم فارس را مخاطب خود و منطقه و منزل آن‌ها را مأمن خود قرار بدهند، بسیار نکته پر معنا و مضمون داری است؛ به خصوص شخصیت برجسته جناب احمد بن موسی ﷺ که در میان امامزادگان شناخته شده خاندان پیغمبر، جزو برجستگان محسوب می‌شود»^۴.

۱- صدر حاج سیدجوادی، احمد و همکاران (۱۳۷۳)، دایره‌المعارف تشیع: سیری در فرهنگ و تاریخ تشیع، تهران: نشر حکمت، ص. ۴۴۷.

۲- منتظرالقائم، اصغر (۱۳۹۹). بررسی نقش و کارکرد امامزاده‌ها در تحول تاریخی شیعه در ایران پیش از صفویه با تأکید بر امامزاده‌های شیراز و یزد. پژوهش‌های علوم تاریخی، ۱۲ (۴)، ص. ۱۲۹. (برداشت آزاد).

۳- <https://fars.iqna.ir/fa/news/۳۸۲۵۴۸۰>

۴- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مردم شیراز، ۱۱ اردیبهشت ۱۳۸۷.

مشهورترین بقاع امامزادگان در شهر شیراز، حرم‌های مطهر احمدبن موسی‌الکاظم^(ع) و برادران بزرگوارش سید محمدبن موسی‌الکاظم^(ع) (سید میرمحمد^(ع)) و امامزاده حسین بن موسی‌الکاظم^(ع) (سید علاءالدین حسین^(ع)) و همچنین علی بن حمزه بن موسی‌الکاظم^(ع) و ابراهیم بن موسی بن جعفر^(ع) هستند.^۱

روشن‌ترین «چراغ» در میان این پاکان پاکباز، حضرت احمدبن موسی‌الکاظم^(ع) است که به سبب منزلت و رفعت، می‌توان او را «سیدالشهدای دیار فارس» و به پاس شجاعت و فداکاری و دفاع از آرمان و فرهنگ رضوی، او را «ابوالفضل نهضت رضوی» نامید. او را «سیدالسادات الاعظم» خوانده‌اند که گواه سرآمدی، عظمت روح، جلالت و شکوه سیرت و سلوک و پایگاه و جایگاه والا و برجسته او در میان خاندان موسی-بن جعفر^(ع)، پس از عالم آل محمد^(ص)، حضرت علی بن موسی‌الرضا^(ع) است.

حرم حضرت شاهچراغ^(ع) در شیراز، بعد از حرم امام رضا^(ع) در مشهد و حرم حضرت معصومه^(ع) در قم، به لحاظ معنوی، سومین جایگاه را بین شیعیان ایران دارد. بارگاه مقدس حضرت احمدبن موسی^(ع) در شهر شیراز نقش مهمی در ترویج خصوصیات ناب اخلاقی نظیر ولایت محوری، عبادت، عدم تزییع حقوق دیگران و توجه به محرومان و ستم‌دیدگان داشته است. ارزش‌هایی که از مؤلفه‌های اصلی سبک زندگی اسلامی و ارزشمندترین الگوهای رفتاری محسوب می‌شوند.^۲

زیارت شاهچراغ^(ع)، زیارت انبیا و اوصیاست و درنگ در ساحت آسمانی او، در معرض نسیم ملکوت و لاهوت قرار گرفتن است. زیارت شاهچراغ^(ع) زیارت شجاعت، سخاوت، معرفت، صداقت و کرامت است و مگر می‌شود کسی در چنین فضایی تنفس کند و آراسته به این فضائل نگردد؟ صحن شاهچراغ^(ع) و حرم او «مدرسه فضیلت» است و ابوالفضل نهضت رضوی، زائران خویش را می‌نوشاند و سیراب می‌کند. خوشا آنان که با معرفت و محبت در این بارگاه گام می‌گذارند و کام می‌گیرند. این حضور مقبول پروردگار است چراکه حضرت شاهچراغ^(ع) در سیرت و سلوک و نهضت خویش مقبول امام رضا^(ع) بود و مؤید او؛ پس به زائران او جز این نمی‌توان گفت: قبول هستید و مقبول؛ زیارتان قبول!

۱- منتظرالقائم، اصغر (۱۳۹۹). بررسی نقش و کارکرد امامزاده‌ها در تحول تاریخی شیعه در ایران پیش از صفویه با تأکید بر امامزاده‌های شیراز و یزد. پژوهش‌های علوم تاریخی، ۱۲ (۴)، ص. ۱۲۹. (برداشت آزاد).

۲- رضوی، نجمه و شکوفه‌چین، راضیه سادات (۱۳۹۷). تأثیر سیره و شخصیت احمدبن موسی^(ع) بر سبک زندگی اسلامی. رهیافت فرهنگ دینی، ۱ (۲)، ص. ۴۷.

شخصیت و فضایل حضرت احمد بن موسی الکاظم

حضرت احمد بن موسی علیه السلام فرزند امام موسی کاظم علیه السلام هفتمین پیشوای شیعیان است. نام مادر ایشان «آم احمد» است که در میان همسران امام هفتم، محبوب‌ترین و داناترین آنان به شمار می‌رفت.^۱

از آنچه نسب‌شناسان، محدثان، مورخان و نویسندگان درباره احمد بن موسی علیه السلام و فضایل وی نوشته‌اند، برمی‌آید که ایشان فردی کریم، شجاع، فاضل، صالح، پرهیزگار، با یمن و برکت، صاحب ثروت و منزلت، بزرگوار و باعزت بوده و نزد پدرش منزلتی خاص داشته است. احمد بن موسی علیه السلام وصی (ظاهری) پدرش بود. او به دست خود قرآن‌های بسیار نوشت و در زمان حیاتش بندگان بسیاری آزاد ساخت.

تذکره‌نویسان و رجال‌شناسان، جناب احمد بن موسی علیه السلام را مردی کریم و اهل جود و سخاوت، معرفی کرده‌اند و گفته‌اند احمد بن موسی علیه السلام، بخشنده‌ترین و دل‌رحم‌ترین فرزندان امام کاظم علیه السلام بود. در روایات درباره ایشان چنین آمده است که «او عالمی برجسته بود»، او شخصیتی بافضل و از محبوب‌ترین پسران امام کاظم علیه السلام و مورد وثوق‌ترین آنان پس از امام رضا علیه السلام بود. براساس برخی شواهد، احمد بن موسی علیه السلام مردی سخnor و برخوردار از صفت بلاغت و فصاحت نیز بوده است.

وجود و بروز این فضایل و صفات نیک در احمد بن موسی علیه السلام، سبب شده بود که او از شخصیتی محبوب و جایگاهی ممتاز برخوردار باشد، به‌نحوی که برخی عنایات ویژه پدر شامل حال او شود. جمعی از محدثان و محققان می‌نویسند: امام کاظم علیه السلام احمد را دوست می‌داشت و او را بر سایر فرزندان خود مقدم می‌داشت و مزرعه معروف خود در «یسیره» را به او بخشید.^۲

حضرت امام موسی الکاظم علیه السلام پیش از شهادت، امانت سربه‌مهری به «آم احمد» سپردند و فرمودند بعد از شهادت من هر کس از اولاد من در طلب این امانت آمد خلیفه و جانشین من است. با او بیعت نما که جز خدا کسی خبر از این امانت ندارد. بعد از شهادت امام موسی الکاظم علیه السلام حضرت امام رضا علیه السلام به نزد آم احمد آمدند و امانت پدر را طلبیدند. آم احمد به گریه افتاد و دانست که امام علیه السلام شهید شده‌اند. پس آن بانوی محترم امانت را برحسب وصیت آن حضرت به امام رضا علیه السلام تقدیم و با ایشان به‌عنوان امام هشتم شیعیان بیعت کرد.

۱- کلینی، اصول کافی، ج. ۲، ص. ۹۷، شیخ مفید، محمد بن محمد (۱۴۱۳ هجری). الارشاد، ج. ۲، ص. ۲۲۶؛ صدوق (ابن بابویه)، عیون اخبار الرضا، ج. ۱، ص. ۲۳؛ ذبیح الله محلاتی، ریاحین الشیعه، ج. ۳، ص. ۳۵۸.

۲- مفید، محمد بن محمد (۱۴۱۳ هجری). الارشاد، ج. ۲، ص. ۲۴۴؛ اردبیلی، محمد بن علی (۱۴۴۰ ق). جامع الرواه، ج. ۱، ص. ۷۲؛ مجلسی، محمد باقر (۱۳۵۶). بحار الانوار، ج. ۴۸، ص. ۲۸۷.

امین ولایت

یکی از نقاط مهم زندگانی حضرت احمد بن موسی علیه السلام که نشانگر بصیرت، عظمت شخصیت و تقوای ایشان است، ماجرای بیعت مردم پس از شهادت امام هفتم با ایشان است. «علامه مجلسی» صاحب بحار الانوار، این واقعه را چنین شرح داده است:

«آنگاه که خبر درگذشت امام موسی بن جعفر علیه السلام در شهر مدینه انتشار یافت، مردم شهر، درب خانه ام احمد گرد آمدند و احمد به همراه ایشان راهی مسجد شد. چون در احمد، آثار بزرگی و کثرت عبادت دیده می شد و مردم، از سابقه او در نشر دین و ظهور کرامات، آگاهی داشتند، گمان کردند که امامت و جانشینی پدر از آن اوست، از این رو با او بیعت نمودند. احمد نیز از آنان بیعت گرفت؛ سپس بر منبر رفت و خطبه ای در اوج بلاغت و فصاحت ایراد کرد و سپس ابراز داشت: مردم! همان گونه که شما در بیعت من هستید، من، در بیعت برادرم، علی بن موسی علیه السلام هستم. آگاه باشید پس از پدرم او امام، جانشین و ولی خداست و از سوی خدا و پیامبرش، بر من و شما واجب است تا او را در همه دستوراتش فرمان بریم. آنگاه که سخنان احمد به پایان رسید، همه حاضران از او اطاعت نمودند و در حالی که احمد، پیشاپیش آنان حرکت می کرد، از مسجد بیرون شده و با حضور در خانه امام رضا علیه السلام با آن حضرت بیعت نمودند. در پی این اقدام احمد، امام رضا علیه السلام برای او دعا کرد و فرمود: همچنان که حق را پنهان و ضایع نگذاشتی، خداوند در دنیا و آخرت تو را ضایع نگذارد».^۱

قیام و حرکت به سوی ایران و شهادت

پس از آن که مأمون، خلیفه عباسی، امام رضا علیه السلام را به اجبار به طوس آورد، احمد بن موسی علیه السلام به اتفاق گروهی از خویشان و دوستان، از حجاز راهی طوس شدند و چون کارگزاران و مأموران مأمون، این خبر را به آگاهی او رسانیدند، وی از حرکت آنان ترسان شد و به حاکمان بلاد فرمان داد تا از حرکت ایشان جلوگیری نمایند. علامه مجلسی در کتاب بحار الانوار، ورود حضرت احمد بن موسی علیه السلام به شیراز و نحوه شهادت ایشان را چنین شرح می دهد:

۱- مجلسی، محمدباقر (۱۳۵۶). بحار الانوار. ج. ۴۸، ص. ۳۰۸.

احمدبن موسی علیه السلام به همراه تعدادی از یاران خود به قصد دیدار برادرش امام رضا علیه السلام وارد ایران شد. «مأمون» خبر حرکت امامزادگان به سرپرستی احمدبن موسی علیه السلام را شنیده بود و به همه حاکمان خود از جمله «قتلغ خان»^۱ که در آن زمان حاکم شیراز بود، دستور داده بود که در هر کجا از بنی فاطمه علیهم السلام و اولاد پیغمبر صلی الله علیه و آله یافتند، به شهادت برسانند. در «خان‌زنیان»^۲ نبرد سختی بین یاران احمدبن موسی علیه السلام و قتلغ خان در گرفت. در این جنگ خبر شهادت امام رضا علیه السلام به گوش احمدبن موسی علیه السلام و یارانش رسید. حضرت احمدبن موسی علیه السلام ناگزیر به شهر شیراز وارد شد و مدتی در این شهر ماند و تعدادی از مخالفان ایشان پس از تعقیب و گریز، آن حضرت را به شهادت رساندند و در مکانی که اکنون زیارتگاه خاص و عام است، به خاک سپرده شدند.^۳

حضرت احمدبن موسی شاهچراغ علیه السلام چراغ راه یافتگان، راه‌جویان، راه‌پویان و راه‌گم‌کردگان است. مطالعه زندگی و شخصیت این چلچراغ هدایت، ما را به اسوهای رهنمون می‌سازد که نمونه ورع و تقوا، علم و حلم، صداقت و صراحت، معرفت و حکمت، مردم‌داری و مردم‌خواهی، سخاوت و بخشش و فتوت و جوانمردی است و از این روست که او را «سید الکریم»^۴، یعنی کانون کرامت و بزرگواری و بزرگ‌منشی نیز گفته‌اند. مدفن او «ارض مقدس» است و «بلد طیب»؛ و زائرانش، توفیق یافتگانی که در محضر نور روشنی می‌یابند و به شاهچراغی در جان دست می‌یابند که ظلمت می‌زداید و روشنی می‌افزاید و راه را به سمت رستگاری و رشد و راستی می‌گشاید.^۵

کتاب ابوالفضل نهضت رضوی، اثر محمدرضا سنگری، تعبیری زیبا و دلنشین از زیارت حضرت احمدبن موسی علیه السلام با عنوان «سلام‌نامه» دارد، متن زیر بخش‌هایی از آن است:

ای روشنای مدام!

۱- قتلغ و قوتلوغ، واژگان ترکی و به معنای مبارک و خجسته است. این لغت گاه به‌عنوان لقب برای برخی از حاکمان و شاهان به کار

می‌رفته است. در این زمینه رک. به: معین، محمد. فرهنگ معین، ج. ۲، ص. ۲۶۳۹ و ج. ۶، ص. ۱۴۴۰.

۲- آبادی در فاصله ۴۳ کیلومتری غرب شیراز.

۳- مجلسی، محمدباقر (۱۳۵۶). بحارالانوار. ج. ۱۱، ص. ۲۷۶.

۴- مفید، محمدبن محمد (۱۴۱۳ هجری). الارشاد، ج. ۲، ص. ۳۳۷.

۵- سنگری، محمدرضا (۱۳۹۵). ابوالفضل نهضت رضوی: انتشارات شاهچراغ علیه السلام.

ای چراغ شاهانه تالار عزت و عظمت!

ای سراج منیر شهامت و شجاعت!

ای احمد!

ای چراغ آور و چراغ بخش و چراغ افروز!

سلام ای چراغ شاهراه حقیقت در بلد طیبه شیراز!

سلام ای برترین زائر، مشتاق ترین مسافر، عاشق ترین مهاجر!

اگر این اشتیاق نبود، این همه زائر عاشق، مزارت را بوسه باران نمی کردند! این همه دل، بی تاب طوافت

نبودند! این همه پروانه های اشک، پای ضریح و شاهچراغ وجودت پرپر نمی شد!

اگر دل ها عازم کوی تو هستند؛ از این روست که رایحه رضا داری، بوی احمد مرسل می دهی، آیینه علی

و عباسی و جلوه گاه خوبی و خوبانی.

سلام بر هر که با تو بود!

سلام بر اصحابت، یارانت، دوستان و زائرانت!

سلام بر صحن و سرایت که پروازگاه فرشتگان است و قبله قلبها و کعبه حاجت داران و حاجت خواهان

و معرفت پیشگان!

و سلام بر نگاهت، که بارانِ مهربانی و عنایت و لطف، بر دوستان و ارادتمندان می باراند!'

فصل دوم

تروریسم تکفیری

ریشه‌های تاریخی و فکری تروریسم تکفیری
تروریسم تکفیری معاصر در جهان اسلام

ریشه‌های تاریخی و فکری تروریسم تکفیری

یکی از معانی «تروریسم» عبارت است از: کاربرد ابزار زورگویانه برای هدف قراردادن مردم غیر نظامی در تلاش برای دستیابی به اهداف سیاسی، مذهبی یا مانند آن.^۱

امروزه جهان اسلام با مشکل رشد جریان‌هایی تروریستی مواجه است که با انتساب خود به اسلام و قرآن، خطری جدی متوجه دین و ارزش‌های اسلامی کرده‌اند، چنان‌که گویی اسلام مظهر خشونت و جنگ است. این مسئله، شدیدترین تخریب تاریخی علیه اسلام را شکل داده است و تمامیت امت اسلامی را تهدید می‌کند. «کفر»، یکی از واژگان پرکاربرد این گروه‌هاست. آن‌ها مخالفان خود از جمله مسلمانانِ ناهم‌سو را به کفر متهم می‌کنند و در راه کشتن آنان قدم برمی‌دارند. به همین دلیل، به این نوع از تروریسم، «تروریسم تکفیری» گفته می‌شود. جریان تروریسم تکفیری، انحصارطلبانه مدعی اسلامی است که همه را جز خودش، کافر می‌داند و عامهٔ مسلمانان را به کوچک‌ترین و ساده‌ترین دلایل تکفیر می‌کند و جان، مال، ناموس و مقدسات آنان را هدف خشونت قرار می‌دهد.

اقدامات و فعالیت‌های تروریستی که امروزه توسط گروه‌های تکفیری در سوریه، عراق، پاکستان و سایر کشورهای اسلامی مشاهده می‌کنیم، عمدتاً برخاسته از مبانی عقیدتی سلفی‌گری تکفیری است؛ از این رو برای مقابله با این نوع از تروریسم، شناخت خاستگاه تاریخی و بسترهای عقیدتی آن ضروری است.^۲

تکفیر در اسلام

«تکفیر» در اصل (از ریشه ک. ف. ر) به معنای پوشیدن و پوشاندن است. این واژه در زبان عربی و فارسی به معنای گوناگونی به کار رفته و بر پایهٔ آن‌ها، در منابع دینی، چند مفهوم مصطلح یافته است؛ از جمله پاک کردن گناهان و ابطال عقاب (عذاب)، پرداختن کفارهٔ سوگند و مانند آن و کافر خواندن کسی یا نسبت کفر دادن به مسلمان.^۳

در این فصل، منظور ما از تکفیر، کافر خواندن مسلمان یا نسبت کفر دادن به اهل قبله است. مفهوم کفر، به دو دستهٔ فقهی و اعتقادی تقسیم می‌شود که نسبت دادن هر یک از آن‌ها به یک مسلمان، پیامدهای خاصی برای او به دنبال دارد. کفر فقهی یا ظاهری، به معنای خروج از دین اسلام

۱- آشوری، داریوش (۱۳۷۳). دانشنامه سیاسی، تهران: انتشارات مروارید، ص. ۹۸.

۲- روحی، نبی‌الله (۱۳۹۳). مبانی اعتقادی تروریسم تکفیری. *آفاق امنیت*، ۷(۲۳)، ص. ۵-۳۶.

۳- عبدالمنعم، معجم المصطلحات والألفاظ الفقهیة، دارالفضیلة، ج. ۱، ص. ۴۸۷.

است و با مسلمانی که به معنای فقهی کافر شده، همچون کافران برخورد می‌شود. کفر اعتقادی یا باطنی، به معنای خروج از ایمان است، نه اسلام. از این رو با مسلمانی که کافر اعتقادی شده، مانند مسلمان رفتار می‌شود، نه کافر. امام خمینی علیه السلام روایاتی را که در برخی از منابع شیعه بر کفر مخالفان این مذهب دلالت دارد، بر فرض پذیرش آن‌ها، مربوط به کفر اعتقادی می‌دانند.^۱

به فتوای فقه‌های مذاهب اسلامی، تکفیر اهل قبله جایز نیست؛ بلکه نسبت دادن بی‌دلیل کفر به مسلمان، تعزیر دارد.^۲ به اعتقاد فقیهان، مرز کفر و اسلام، جاری کردن شهادتین بر زبان و اعتقاد به معاد است. از این رو فقها در مواردی، با وجود نادرستی عقاید برخی از فرقه‌ها، از تکفیر پیروان آن‌ها خودداری کرده‌اند.^۳

در آیات قرآن از تکفیر مسلمانان نهی شده است. می‌توان ضرورت پرهیز از تکفیر را به پشتوانه آیاتی چون: «وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَىٰ إِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا»^۴ و یا آیه «وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ»^۵ توضیح داد. آیه نخست، بیانگر اراده و امر تشریعی خداوند در پرهیز از انتساب کفر به دیگران است و آیه دوم بیان می‌کند که خداوند به کفر بندگان راضی نیست.^۶ از این رو، باید از نسبت دادن کفر به مسلمانان که اراده و رضایت خداوند در آن نیست و از آن نهی کرده، پرهیز کرد.

در برخی روایات صحیح نبوی نیز از تکفیر مسلمانان نهی شده است؛ زیرا هرکس «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» گوید، مال و جان‌ش در امان خواهد بود.^۷ بر این اساس در برخی جوامع حدیثی، بابت عنوان «ثُمَّ مَنْ كَفَرَ مُسْلِمًا»^۸ برای پرهیز دادن از تکفیر مسلمانان گشوده شده است.^۹

۱- نگاه کنید به امام خمینی علیه السلام (۱۴۲۷ق)، کتاب الطهاره، ج. ۳، ص. ۴۳۲.

۲- برای نمونه نگاه کنید به شهید ثانی، الروضة البهية، ۱۴۰۳ق، ج. ۹، ص. ۱۷۵؛ جزیری، کتاب الفقه علی المذاهب الاربعه، ۱۴۱۰ق، ج. ۵، ص. ۱۹۴-۱۹۵؛ المقنعه، ص. ۷۹۶؛ السرائر، ج. ۳، ص. ۵۲۹.

۳- نگاه کنید به علامه مجلسی، بحار الانوار، ۱۴۰۳ق، ج. ۵۴، ص. ۲۴۶-۲۴۷.

۴- سوره نساء، آیه ۹۴.

۵- سوره زمر، آیه ۷.

۶- تصحیح اعتقادات، ص. ۴۸-۵۰؛ الاحتجاج، ج. ۲، ص. ۲۵۴-۲۵۵؛ الوافی، ج. ۱، ص. ۵۲۱.

۷- صحیح بخاری، ج. ۲، ص. ۱۱۰؛ صحیح مسلم، ج. ۱، ص. ۳۸.

۸- گناه نسبت کفر دادن به مسلمان.

۹- المفهم، ج. ۲، ص. ۱۷.

ریشه‌های گرایش به تکفیر^۱

بسیاری از عالمان دینی به ریشه‌یابی پدیده تکفیر در جوامع اسلامی پرداخته‌اند. امام خمینی علیه السلام هواهای نفسانی، جهالت به‌ویژه نسبت به مکتب اهل بیت علیهم السلام، تعصب و تنگ‌نظری و تفکر ناصبی‌گری و سوء استفاده حاکمان مستبد و استعمارگران از زمینه‌های اختلاف میان مسلمانان را از دلایل و علل ایجاد تفکرات تکفیری برشمرده است.^۲

سابقه تروریسم تکفیری در اسلام

در میان مذاهب اسلامی، جریان‌های تکفیری که به اباحت خون و مال مسلمانان انجامیدند، منحصر به سه جریان خوارج، برهاریان و وهابیان هستند. البته خوارج و برهاریان در تاریخ دفن شدند و امروزه اثری از دیدگاه‌های خشونت‌آمیز و افراطی آن‌ها جز در منابع تاریخی به جا نمانده است.^۳

خوارج: کسانی بودند که پس از ماجرای حکمیت در صفین، علیه امیرالمؤمنین علی علیه السلام سر به شورش برداشتند. مهم‌ترین دیدگاه آنان این بود که: «مرتکب گناه کبیره، کافر است» و بر همین اساس، سایر افکار خود را پایه‌ریزی کردند. در نگاه خوارج، مؤمن با ارتکاب یک گناه کبیره به کافران می‌پیوندد. آن‌ها حکم گناه کبیره را مساوی با کفر دانسته و قتل مرتکب آن را واجب می‌شمردند. خوارج پس از شکست سنگین در جنگ نهروان، نقشه قتل حضرت امیر علیه السلام را طراحی کردند و آن حضرت را در محراب عبادت ترور کرده، به شهادت رساندند.

اهل حدیث: در سده دوم هجری، جریانی عقیدتی با نام «اهل حدیث» به وجود آمد که از نظر کلامی در مقابل «معتزله» و از نظر فقهی در برابر «اهل رأی» موضع‌گیری نمود. یکی از این جریان‌ها با تفکر «احمدبن محمدبن حنبل بن هلال شیبانی مروزی» (۱۶۴-۲۴۱ ه.ق) شکل گرفت. ظاهرینی و قشری‌گرایی «احمدبن حنبل» باعث شد تا او، برخی از اعمال مسلمانان مصداق شرک به شمار آورد.

۱- در کتاب «کتابشناسی تکفیر» حدود ۵۲۸ اثر به زبان عربی و فارسی درباره تکفیر و نقد آن معرفی شده است، که از این تعداد ۲۳۵ اثر کتاب، ۲۴۰ اثر مقاله، ۴۹ پایان‌نامه و چهار اثر ویژه‌نامه هستند. رک: به: نصرافهانی (۱۳۹۳). کتابشناسی تکفیر، ص. ۲۱.

۲- خمینی، روح‌الله (۱۳۸۹). صحیفه امام. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام. ج. ۲۱، ص. ۸۰-۷۵/ خمینی، روح‌الله (۱۴۰۰). دانشنامه امام خمینی علیه السلام. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام. ج. ۳، ص. ۴۹۷.

۳- روحی، نبی‌الله (۱۳۹۳). مبانی اعتقادی تروریسم تکفیری. آفاق/امنیت، ۷(۲۳)، ص. ۵-۳۶.

آن چه احمدبن حنبل را در نقل گرای افراطی انداخت، فضای حاکم بر آن دوران و فعالیت‌های افراطی عقل‌گرایان معتزله بود. اهل حدیث بر این باور بودند که باید به اسلام سلف بازگشت.^۱ مکتب احمدبن حنبل به دلیل نقل‌گرایی، حدیث‌گرایی و ظاهرگرایی، زمینه مناسبی برای بهره‌برداری سلفیان دارد و به همین علت، آنان چاره‌ای ندارند جز آن که خود را به امام احمدبن حنبل منتسب بدانند تا با این کار بتوانند برای خود ریشه و پیشینه‌ای در جهان اسلام فراهم کنند.^۲

ابو محمد حسن بن علی بن خلف برهاری (؟-۳۲۹ ه. ق.)

در قرن چهارم هجری قمری، «برهاری» قرائتی از مکتب حنبلی ارائه کرد که سابقه نداشت. این قرائت، آغازگر نخستین نشانه‌های فتنه‌ای به نام «سلفی‌گری» بود. برهاری بر آن بود که در مواجهه با قرآن و روایات و سایر آثار دینی، هرگونه تعقل، تفکر و اظهار نظر، بی‌اعتبار است.^۳ به عقیده برهاری، «کسی از اهل قبله، از اسلام خارج نمی‌شود، مگر آن که چیزی از آیات خدا یا احادیث پیامبر را انکار کند یا برای غیر خدا نماز گزارد یا قربانی کند و یا غیر او را بخواند؛ یا برای غیر او نذر کند و یا گردت‌هایی که مشاهد می‌نامند، طواف نماید. چنین کسی را باید از اسلام بیرون دانست».^۴ به نظر می‌رسد، مراد او در این جا شیعیان هستند که بر قبور امامان خود بارگاه می‌سازند و به زیارت آن‌ها می‌روند و برای ایشان نذر و قربانی می‌کنند. برهاری همراه یارانش در سال ۳۱۳ ه. ق. مسجد «برائا» در بغداد را که در آن زمان پایگاه شیعیان بود، تخریب کرد و تصمیم گرفت آن را به گورستان تبدیل کند. تقریباً سالی نبود که

۱- «سلف» در لغت به معنی پیشین است و در اصطلاح، «سلف» به گذشتگان گفته می‌شود. مفهوم سلف در اصطلاح اهل سنت و شیعه متفاوت است. اهل سنت، «سلف» را شامل صحابه، تابعین و تابعین تابعین می‌دانند. آن‌ها این سه نسل را به دلیل نزدیکی زمانی و مکانی و در نتیجه تلقی بهتر از وحی، بهترین مردم (خیره) می‌دانند. دلیل اهل سنت در این زمینه، حدیثی است که به نام حدیث خیره نقل کرده‌اند: «بهترین مردم، مردم قرن من هستند؛ سپس کسانی که در پی ایشان می‌آیند و سپس دیگرانی که در پی آنان می‌آیند. پس از ایشان، مردمانی می‌آیند که گواهی هر یک، سوگندشان و سوگند هر کدام گواهی‌شان را نقش می‌کند».

سلف در نگاه شیعه نیز اعتبار دارد؛ اما همواره قید «صالح» (سلف صالح) با آن همراه است. برخلاف اهل سنت که قایل به عدالت همه صحابه هستند، به نظر شیعه، برخی از صحابه، کارهایی انجام داده‌اند که آن‌ها را از عدالت ساقط کرده است؛ بنابراین نمی‌توان همه صحابه را عادل دانست و چشم و گوش بسته و بدون دلیل از آنان پیروی کرد. سلفی‌گری افراطی، در تفکر برخی از عالمان و نحله‌های اهل سنت، زمینه مساعدی برای رشد و ترویج و توسعه تفکر تکفیری پدید آورد. حاصل این تفکر، تفرقه، خونریزی، برادرکشی و هدررفت اموال و سرمایه‌های مادی و معنوی بسیار در جهان اسلام بوده است.

۲- علی‌زاده موسوی، سیدمهدی (۱۳۹۱)، سلفی‌گری و وهابیت، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه، ج ۲، ص ۶۹.

۳- همان، ص ۲۰۷.

۴- همان، ص ۸۱، به نقل از شرح السنه.

پیروان بر بهاری به مناطق شیعه نشین و مساجد آنان به ویژه مراسم عزاداری عاشورا حمله و گروهی را قتل عام نکنند. بر بهاری سرانجام در سال ۳۲۹ ه.ق. به علت جنایاتی که انجام داده بود، تحت تعقیب قرار گرفت و در اوج غربت درگذشت.^۱

تقی الدین ابوالعباس احمد بن تیمیه (۶۶۱-۷۲۸ ه.ق.)

هر چند در دوره های پیش، اجزایی از اندیشه سلفی گری در میان گروه هایی از مسلمانان دیده می شد؛ اما این تیمیه، رسماً مذهبی به نام سلفی گری ابداع و حد و مرز آن را تعریف کرد. وی روی برخی از سنن و عقاید رایج مسلمانان انگشت اعتراض نهاد و گرایش به آن ها را مایه شرک و دوری از توحید دانست. رویکردهای متعارض در اندیشه این تیمیه بسیار دیده می شود. او از یک سو، فلسفه و فیلسوفان را تکفیر می کرد و از سوی دیگر، خود فلسفه می خواند. وی صوفیان و عارفان را که بیش تر از اهل تسنن بودند، اولیای شیطان می خواند و رهبران آنان را کافر و ملحد معرفی می کرد. به عقیده ابن تیمیه، چنین افرادی باید توبه داده شوند و اگر چنین نکردند، باید گردن زده شوند.^۲ ابن تیمیه، شیعیان را نیز تکفیر می کرد و آن ها را باب شرک می شمرد. فتاوی او مستمسک قتل و غارت های فراوان شد. همین عامل سبب شد که تمام مذاهب اهل سنت علیه وی اقامه دعا کنند و او سالیان متمادی از عمر خود را در زندان بگذراند.^۳

«ابن تیمیه» نظریه پرداز پروژه تکفیر در جهان اسلام است؛ با این حال در روزگار خودش دیدگاه تکفیری او، از مرز نظریه پیش نرفت و در حوزه عمل به اباحت خون و مال مسلمانان نینجامید؛ اما در قرون بعد، در حوزه نظری، گروه های تکفیری، دیدگاه خود را از ابن تیمیه گرفتند.

محمد بن عبدالوهاب (۱۱۱۵-۱۲۰۶ ه.ق.)

در قرن دوازدهم هجری قمری، جریان وهابیت در عربستان به رهبری «محمد بن عبدالوهاب» و با پشتیبانی و حمایت مؤثر انگلستان شکل گرفت. «محمد بن عبدالوهاب» در «عیینه» از شهرهای «جد» زاده شد. وی از جوانی با بسیاری از اعمال مردم به مخالفت پرداخت. حمایت سیاسی - نظامی حاکم در عیه

۱- ابن خلدون، عبدالرحمن بن محمد (۱۳۶۳). تاریخ ابن خلدون. ترجمه عبدالحمید آیتی، تهران: موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ج. ۴ ص. ۴۴۶-۴۴۷.

۲- ابن تیمیه، احمد (۱۴۱۶ ق/ ۱۹۹۵ م). مجموعه فتاوی، مروان کجک. مصر: دارالحکمه الطیبه. ج. ۲، ص. ۲۹۶.

۳- همان، ج. ۲۷، ص. ۹۷.

«محمدبن سعود» (جد آل سعود) و دوری مردم نجد از تمدن و معارف و حقایق اسلامی به انتشار دعوت محمدبن عبدالوهاب در میان اعراب بادیه‌نشین کمک کرد.

اندیشه‌های ابن تیمیه با قرار گرفتن در قالب وهابی، افراطی‌تر شد و جنبه عملی به خود گرفت. در طول تاریخ اسلام به جز خوارج، کسی مانند محمدبن عبدالوهاب، مسلمانان را تکفیر نکرده است. سنت تکفیر در نسل محمدبن عبدالوهاب (آل شیخ) تداوم یافت و سلاطین آل سعود، برای رسیدن به اهداف سیاسی خود از حربۀ تکفیر، بهره‌های بسیار بردند. آنان حتی وهابیانی را که مسلمانان شهرهای غیر وهابی را دوست داشتند، کافر می‌شمردند. محمدبن عبدالوهاب، متأثر از خلق و خوی بدوی خود، به جای بیان روش‌های متعارف علمی در برخورد با مخالفان، راه تکفیر و حذف فیزیکی و خشونت‌آمیز را در پیش گرفت. پیروان وی به هر منطقه که وارد می‌شدند، به قتل و غارت می‌پرداختند.^۱

محمدبن عبدالوهاب با قدرتی که به دست آورد سپاهی فراهم کرد و به هجوم و غارت شهرهای عراق، شام، حجاز، یمن و کشتار مردم پرداخت. او و سپاهیانش در سال ۱۲۱۶مق. شهر کربلا را محاصره و غارت کردند و مردم را در کوچه و بازار و خانه‌ها به قتل رساندند. همچنین در سال ۱۲۲۰مق. با سپاهی انبوه به سمت نجف هجوم آوردند که با مقاومت مردم شهر مواجه شدند و به غارت روستاهای اطراف پرداختند. سپس در سال ۲۱۷ مق. به «طائف» حمله کرده و به قتل عام صغیر و کبیر دست زدند.

برخی از آنچه که وهابی‌ان درباره آن‌ها حساسیت خاصی دارند عبارتند از: زیارت، تعمیر و ساختن بنا بر روی قبور پیامبران و اولیای الهی، برگزاری نماز و خواندن دعا نزد قبور، توسل و طلب شفاعت از اولیای خدا. وهابیت، اندیشه‌های غیراسلامی خویش را به عنوان «تفکر سلف» به جهانیان عرضه می‌کند و با حربۀ تکفیر، به تفرقه میان مسلمانان دامن می‌زند. محمدبن عبدالوهاب سفر برای زیارت را نه تنها حرام؛ بلکه این عمل را شرک، قبر پیامبر ﷺ را بُت و قتل زائران قبر رسول خدا ﷺ را جایز می‌دانست.^۲

۱- لوتسکی، باراسوویچ (۱۳۵۴). تاریخ عرب در قرون جدید. ترجمه پرویز بابایی، بی‌جا، نقل به مضمون.

۲- روحی، نبی‌الله (۱۳۹۳). مبانی اعتقادی تروریسم تکفیری. آفاق/امنیت، ۷(۲۳)، ص. ۵-۳۶.

تروریسم تکفیری معاصر در جهان اسلام

طی دهه‌های گذشته، تفکر تکفیری پیروانی در بین مسلمانان پیدا کرد. در این زمان برخی دولت‌ها و سرویس‌های جاسوسی و امنیتی به این نتیجه رسیدند که حمایت از این بسترهای ارتجاعی عقیدتی، هم می‌تواند به اهداف آن‌ها در استیلای بر جوامع مسلمان و افزایش اختلاف و تفرقه در بین ملل مسلمان کمک کند و هم با ایجاد تصویری خشن و غیر انسانی از تعلیم اسلامی، به کاهش گرایش مردم و جوانان سایر کشورها به سوی جاذبه‌های اسلام بیانجامد. از این‌رو با طراحی سرویس‌های اطلاعاتی و جاسوسی قدرت‌های فرامنطقه‌ای و حمایت‌های مستقیم و غیر مستقیم برخی از کشورهای منطقه، پروژه حمایت و تقویت جریان‌ها و گروه‌های تروریستی تکفیری کلید خورد. طی چند دهه گذشته برخی از شبکه‌های تروریستی تکفیری، افراد جذب‌شده به تفکر خود را ابتدا در قالب گروه‌های نظامی در افغانستان و سپس در عراق سازمان‌دهی نمودند. بعدها افراد طرفدار آن‌ها از سایر نقاط دنیا از جمله مصر، لیبی، الجزایر، افغانستان، پاکستان و عربستان به این جریان‌ها پیوستند و شعبه‌هایی را نیز در سایر کشورها پدید آوردند.^۱

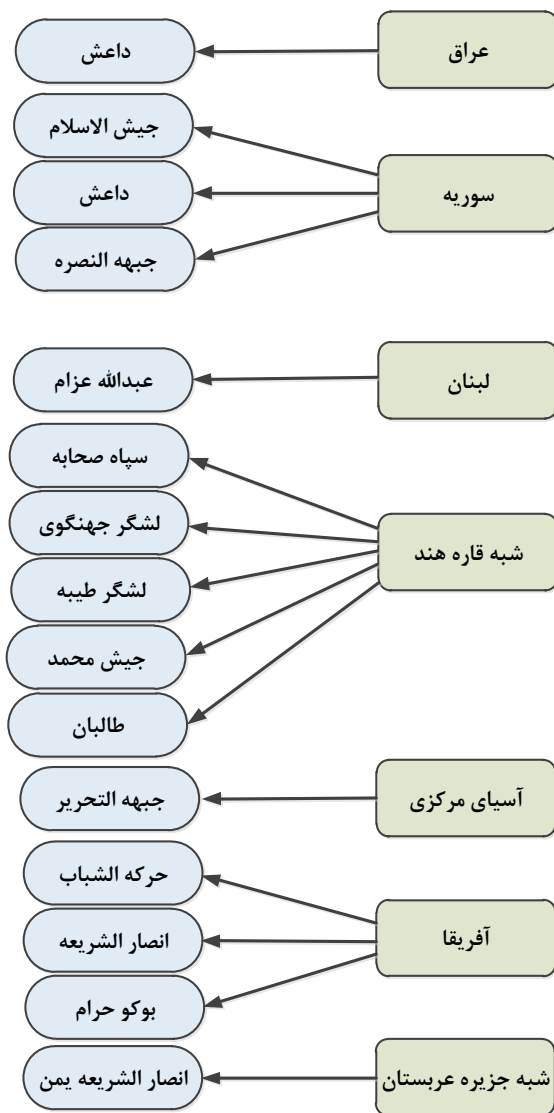
اغلب گروه‌های تروریستی تکفیری دارای علایق مذهبی هستند؛ اما باید دانست در واقع انگیزه این گروه‌ها سیاسی است و مذهب در آن‌ها، تنها به عنوان ابزاری برای مشروعیت‌بخشی و عضوگیری و بهره‌کشی از اعضا استفاده می‌شود.^۲ پژوهش‌ها نشان داده که عموماً باور به مذهب، به خودی خود، منجر به خشونت نمی‌شود؛ اما زمانی که با جنبش‌های مربوط به تغییرات اجتماعی یا سیاسی (با هنجارهای خشن) همراه شود، ممکن است به خشونت انجامد. گروه‌های تروریستی، آگاهانه در جهت اهداف خود از قدرت مذهب سوء استفاده می‌کنند. آن‌ها از گرایش‌های مذهبی افراد جاهلی که آمادگی دست زدن به رفتارهای خشونت‌آمیز دارند، بهره‌گیری و اهداف تروریستی خود را به نام دین توجیه می‌کنند.^۳

طی دهه‌های گذشته شمار پرتعدادی از گروه‌های تکفیری در مناطق مختلف کشورهای اسلامی فعالیت خود را آغاز کرده‌اند. برخی از مشهورترین این گروه‌ها در شکل (۱) معرفی شده‌اند:

۱- فیروزآبادی (۱۳۹۳). تکفیری‌های داعش را بشناسیم. تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی، ص. ۳۳.

۲- روحی، نبی‌الله (۱۳۹۳). مبانی اعتقادی تروریسم تکفیری. *آفاق امنیت*، ۷ (۲۳)، ص. ۵-۳۶.

۳-Al-Khattar, M. Aref (۲۰۰۳). Religion and Terrorism: An interfaith perspective, Greenwood Publishing Group, CA. p^{۱۷}

مشهورترین گروه‌های تکفیری معاصر فعال در مناطق مختلف کشورهای اسلامی^۱

در ادامه به معرفی دو گروه اصلی فعال تروریستی تکفیری در جهان اسلام می‌پردازیم.

۱- گونه‌های سلفی‌گری؛ فیروزآبادی (۱۳۹۳)، ص. ۶۰.

الف) القاعده

در ۲۳ فوریه سال ۱۹۹۸ میلادی، «اسامه بن لادن» و همراهان مصری او، تشکیلاتی را با نام «الجهته الاسلامیه العالمیه، لقتال الیهود و الصلیبیین» بنا کردند که بعدها به «القاعده» شهرت یافت. این تشکیلات بعد از گذشت چند ماه، دو سفارت آمریکا را با عملیات انفجاری مورد هجوم قرار داد.^۱ شکل‌گیری این سازمان و تفکرات آن، ریشه در گروه‌های جهادی و بنیادگرایی مصری دارد. کتاب‌ها و عقاید ابن تیمیه، تأثیر زیادی بر نیروها و عوامل این گروه داشته است.^۲ مهم‌ترین دیدگاه رهبران القاعده عبارتند از: بازگشت به سلف، وجوب همگانی جهاد، برپایی خلافت اسلامی، کافر دانستن حکام و عدم اولویت مسئله فلسطین. تشکیلات القاعده در دهه ۹۰ میلادی گسترش یافت و پس از روی کار آمدن «امارت اسلامی طالبان» در افغانستان (۱۹۹۴م) و برقراری ارتباط میان طالبان و سازمان القاعده، پیروان تفکرات جهادی-سلفی، گروه گروه خود را به این امارت اسلامی رساندند و به عضویت القاعده در آمدند. گستره جغرافیایی و شاخه‌های این گروه عبارتند از: شاخه جزیره‌العرب، شاخه یمن، شاخه کشورهای مغرب اسلامی و شاخه عراق.^۳ اقدامات این گروه از جمله عملیات‌های تروریستی در نقاط مختلف جهان و ادعای طراحی و انجام عملیات تروریستی یازده سپتامبر ۲۰۱۱م، زمینه‌ساز تقویت اتهام تروریسم به اسلام و مسلمانان شد و بهانه‌ای برای لشکرکشی آمریکا به افغانستان و قتل عام صدها هزار نفر از مردم فراهم کرد. این تشکیلات تروریستی با آن که در ابتدا پرچم مبارزه علیه آمریکا و صهیونیسم را برافراشته بود؛ اما پس از مدتی با سلاح تکفیر، کمر به قتل ملت‌های مسلمان در کشورهای مختلف بست.^۴

ب) داعش

دولت اسلامی عراق و شام (به عربی: الدولة الإسلامية فی العراق و الشام) با نام اختصاری «داعش»، یک گروه تروریستی تکفیری تندرو پیرو آموزه‌های وهابی است. ریشه داعش به «جماعت توحید و جهاد» می‌رسد که در سال ۱۹۹۹م. به رهبری فردی اردنی به نام «ابومصعب الزرقاوی» تأسیس شد و در سال ۲۰۰۴م. به شبکه القاعده پیوست و در همان سال، به همراه چند گروه شورشی دیگر،

۱- طویل، کمیل (۲۰۰۷م). القاعده و اخواتها، قصه الجهاد بین العرب. بیروت: دارالساقی، چاپ اول، ص ۲۸۵.

۲- عماد، عبدالغنی (۲۰۱۳م). الحركات الاسلامیه فی الوطن العربی. بیروت: مرکز الدراسات الوحده العربیه، ص ۱۳۹۸-۱۳۹۹.

۳- «جریان شناسی القاعده»، ویکی فقه. <https://fa.wikifeqh.ir>

۴- عبدالباری عطوان (۲۰۱۲م). القاعده، التنظيم السری. بیروت: دارالساقی، ص ۹۳.

«حکومت اسلامی عراق» را تشکیل داد. «ابویوب المصری» و «ابوعمر البغدادی» دو رهبر اصلی این گروه بودند که در سال ۲۰۱۰م. کشته شدند و «ابوبکر بغدادی» جانشین آن‌ها شد.^۱

«زرقاوی» در اعلامیه‌های خود، همواره به فتواهای ابن تیمیه استناد می‌کرد و ابوبکر بغدادی نیز خود را پیرو ابن تیمیه می‌دانست.^۲ خشونت‌گرایی افراطی داعش علیه شیعیان و مسیحیان، به حدی بود که حتی با برخی دیگر از گروه‌های سلفی از جمله «جبهه النصره» شاخه رسمی القاعده در سوریه نیز درگیر جنگ شد.^۳ رهبران داعش، هدف کلان خود را احیای خلافت عنوان کردند و با تکفیر مسلمانان مخالف خود، حملات مرگبار بسیاری علیه آنان به ویژه شیعیان انجام دادند.^۴

حمله تروریستی به حرم مطهر حضرت احمدبن موسی الکاظم (ع) توسط یکی از شاخه‌های این گروه تروریستی انجام شد. از این‌رو کمی بیشتر به معرفی فعالیت‌های آن می‌پردازیم.

برخی از فعالیت‌های شاخص داعش

۱. توسعه زیرشاخه‌ها

داعش به مرور فعالیت خود را در خاورمیانه، شرق آسیا، شمال آفریقا و حتی اروپا گسترش داد و تا سال ۱۳۹۴ موفق به جذب بیش از ۲۷ هزار عضو خارجی از سراسر جهان شد. پاییز ۱۳۹۳ شاخه این گروه در افغانستان و آسیای میانه با نام «دولت اسلامی ولایت خراسان» یا «شاخه خراسان» تأسیس شد که مسئولیت ده‌ها حمله را در این کشور به ویژه علیه شیعیان هزاره به عهده گرفته است.^۵

متوسط سن افرادی که به داعش و دیگر گروه‌های تروریستی افراطی می‌پیوستند ۱۸ تا ۲۸ سال بود. استراتژی داعش در جذب نوجوانان و جوانان شامل موارد ذیل بود:

شستشوی مغزی آن‌ها با مفاهیم افراطی،

تکیه بر فهم اشتباه از مفهوم جهاد،

۱-Uppsala Data Conflict programme: Conflict Encyclopedia (Iraq). (See One-sided violence – ISIS-civilians – Actor information-ISIS.) / Whitlock, Craig (۱۰ June ۲۰۰۶). "Death Could Shake Al-Qaeda in Iraq and Around the World". The Washington Post.

۲- برگرفته از احداث المغربیه، به قلم «محمد عجم» به نشانی:

http://www.ahdath.info/article.php?id_article=۱۵۸۶۰

۳-Al-Qaeda disavows any ties with radical Islamist ISIS group in Syria, Iraq: Washington post.

۴- فیروزآبادی (۱۳۹۳). تکفیری‌های داعش را بشناسیم، ص. ۵۱.

۵- نباتیان و معینی‌پور (۱۳۹۳). تحلیلی بر جریان بعثی- تکفیری داعش، ص. ۸۷.

توجه به وضعیت بدنی نوجوانان به منظور آماده‌سازی آن‌ها برای عملیات انتحاری. مبلغان این گروه در جوامع اروپایی، آمریکایی و آسیایی، افکار افراطی خود را به فرد منتقل می‌کردند. سپس در صورت پیوستن به گروه‌های تروریستی تکفیری، به بهانه تلاش برای تطهیر و پاکسازی روح و ادعای ورود قطعی وی به بهشت، به شستشوی مغزی او می‌پرداختند و در نهایت وی را برای بیعت با خلیفه و آموزش نظامی و جنگ و عملیات انتحاری، به سوریه و عراق اعزام می‌کردند.^۱

۲. فعالیت‌های تبلیغی گسترده

دولت اسلامی عراق و شام، از زمان اعلام خلافت، با راهاندازی مؤسسات فرهنگی به صورت حرفه‌ای به تولید اقلام تبلیغاتی (کتابچه، دی‌وی‌دی و...) پرداخت. این گروه در اقدام به راهاندازی چندین نشریه کاغذی و الکترونیک، به تولید خبر و گزارش در اینترنت، تهیه فیلم‌های تبلیغاتی و حتی فروش تی‌شرت‌هایی با آرم این گروه و تبلیغ گسترده آن در فضای مجازی در سطح دنیا پرداخت.^۲

داعش از اینترنت به عنوان ابزاری برای تبلیغ و پیشبرد اهداف خود استفاده می‌کرد و به ۲۳ زبان مختلف به تبلیغات می‌پرداخت. این گروه همچنین یک شبکه رادیویی به نام «البیان» را اداره می‌کرد که به زبان‌های عربی، انگلیسی و روسی، فعالیت‌های گروه در عراق، سوریه، لیبی را پوشش می‌داد. بنا بر اذعان بسیاری از رسانه‌های انگلیسی و آمریکایی، حساب‌های کاربری زیادی در شبکه‌های اجتماعی نظیر توییتر و فیسبوک به انتشار اخبار، تصاویر و فیلم‌های مرتبط با این گروه می‌پرداختند که برخی به زبان‌های فرانسوی و انگلیسی بودند. تعداد قابل توجهی از این پیام‌ها، از کشورهای عربی حوزه خلیج فارس منتشر می‌شدند.^۳

۳. کشتار مسلمانان و مسیحیان

داعش و القاعده، قاتل به دو دشمن هستند؛ دشمن دور و دشمن نزدیک. از نگاه آنان دشمن دور، تمدن مادی غربی است و دشمن نزدیک، غیر مسلمانان و دولت‌ها و گروه‌هایی از مسلمانان هستند که در

۱-<https://www.mashreghnews.ir/news/۴۹۷۸۲۴>.

۲-<https://www.entekhab.ir/fa/news/۱۷۰۷۶۲> & <https://www.entekhab.ir/fa/news/۱۷۱۲۳۹>.

۳-<https://www.bbc.com/۲۰۱۴/۰۶/۱۴۰۶۲۱>.

کشورهای اسلامی بر اساس تفسیر این گروه عمل نمی‌کنند.^۱ چنان که در فصل بعد خواهید دید، دو نوبت حمله تروریستی به زائران حرم حضرت احمد بن موسی الکاظم علیه السلام توسط این گروه اجرا شد.^۲

۴. نقض گسترده حقوق بشر

داعش در درگیری‌های نظامی خود، از کودکان و نوجوانان استفاده می‌کرد. این گروه تروریستی به‌طور رسمی از برده‌داری دفاع می‌کرد. گزارش‌های متعددی در مورد آزار جنسی و خرید و فروش زنان و دختران اسیر توسط این گروه منتشر شده است. به‌ویژه زنان و دختران پیرو مذهب ایزدی که به جنگجویان گروه، هدیه داده شدند یا به فروش رسیدند.^۳

۵. تخریب اماکن مذهبی و آثار تاریخی در عراق و سوریه

داعش از سال ۲۰۱۴ م. به تخریب آثار باستانی و میراث فرهنگی در کشورهای عراق و سوریه دست زد. این گروه تروریستی، به هر آبادی و شهری که دست یافت، تخریب بناهای دینی و تاریخی آن به‌ویژه زیارتگاه‌های مردم را در اولویت کارهای خود قرار داد. آثار تاریخی موزۀ نینوا در شهر موصل، شهر باستانی نمرود و آثار باستانی پالمیرا و زیارتگاه‌های زیادی در شهرهای موصل و تلعفر و محلبیه، مربوط به پیامبران الهی و یاران و فرزندان رسول خدا صلی الله علیه و آله توسط داعش تخریب شدند.^۴ بین سال‌های ۲۰۱۳ م. تا ۲۰۱۵ م. حداقل ۴۲ مورد تخریب اماکن زیارتی و آثار تاریخی در عراق و سوریه از سوی گروه تکفیری داعش گزارش شده است.

پایان حکومت داعش

با آغاز جنگ داخلی سوریه، نیروهای داعش به طور گسترده وارد این کشور شدند و به سرعت، بخش‌هایی از شمال شرقی سوریه را تصرف و شهر «رِقّه» را به عنوان پایتخت خود انتخاب کردند. آن‌ها هم‌زمان به

۱- نباتیان و معینی‌پور (۱۳۹۳). تحلیلی بر جریان بعثی تکفیری داعش، ص. ۷۲.

۲- برای دریافت لیستی از عملیات‌های تروریستی گروه‌های تکفیری و داعش در ایران ر. ک به:

فهرست_حملات_تروریستی_علیه_شیعیان <https://fa.wikishia.net/view/>

۳-Ancient Prophecies Motivate Islamic State Militants. Wall Street Journal. -۲۰۱۴-۱۱-۱۹ ISSN: ۰۰۹۹-۹۶۶۰

۴- <https://www.ima.ir/۸۱۷۴۱۴۲۴>

عراق نیز حمله کردند و موفق شدند «رمادی و فلوجه»، مهم‌ترین شهرهای استان «نبار» را به قلمرو خود اضافه کنند و در سال ۲۰۱۴ م. «موصل»، دومین شهر بزرگ عراق را تصرف کردند.^۱

با صدور فتوای جهاد آیت‌الله‌العظمی سیستانی، ورود نیروهای مردمی عراق به صحنه نبرد و تشکیل «حشدالشعبی»، همکاری نیروهای جمهوری اسلامی ایران به فرماندهی سرلشکر شهید قاسم سلیمانی و همکاری برخی از دولت‌ها، مقابله با داعش شکل جدی‌تری به خود گرفت؛ چنان که بین سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۷ میلادی، همه مناطق تصرف شده توسط این گروه یکی پس از دیگری آزاد شد.^۲

سردار شهید سلیمانی در نامه‌ای خطاب به مقام معظم رهبری «آية الله العظمى» که در ۳۰ آبان ۱۳۹۶ منتشر شد، با اشاره به جایگاه رهبری ایشان و حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی سیستانی «آية الله العظمى» در مقابله با داعش، ضمن اعلام خبر اتمام عملیات آزادسازی «بوکمال»، آخرین قلعه داعش و پایین کشیدن پرچم این گروه و برافراشتن پرچم سوریه، پایان سیطره این گروه تروریستی تکفیری را اعلام کرد. وی در این نامه، حضور نیروهایی از کشورهای ایران، عراق، سوریه، لبنان، افغانستان و پاکستان را در این پیروزی مؤثر خواند.^۳

حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای «آية الله العظمى» در پاسخ نامه سپهد شهید قاسم سلیمانی، داعش را توده‌ای سرطانی و مهلک خواندند که متلاشی ساختن آن، نه فقط خدمتی بزرگ به کشورهای منطقه و جهان اسلام بلکه به همه ملت‌ها بوده است. ایشان تأکید کردند که از کید دشمن نباید غافل بود، چون کسانی که با سرمایه‌گذاری سنگین، این توطئه شوم را تدارک دیده بودند آرام نخواهند نشست و سعی خواهند کرد آن را در بخشی دیگر از این منطقه و یا به شکلی دیگر دوباره به جریان افکنند. حفظ انگیزه، حفظ هوشیاری، حفظ وحدت، زدودن هر پسماند خطرناک، کار فرهنگی بصیرت‌افزا و خلاصه، آمادگی‌های همه‌جانبه نباید فراموش شود.^۴

۱- ویکی پدیا، «داعش». <https://fa.wikipedia.org/wiki/>

۲- همان.

۳- <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=۳۸۲۵۳>

۴- <https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=۳۸۲۴۹>

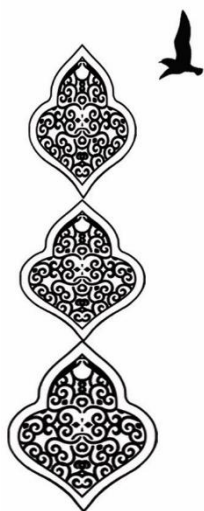
فصل سوم

شرح فاجعه

شرح کامل دو حمله تروریستی

به همراه تصاویر

حمله به حرم امن

حرم مطهر حضرت شاهچراغ (ع) در طول تاریخ، همواره ملجأ بی‌پناهان، مرکز قرائت قرآن و مکانی برای راز و نیاز محبان و عاشقان حق با خداوند سبحان بوده است. مکانی برای دادخواهی، رفع اختلافات و کینه‌ها و کسب آرامش و معنویت برای جمله زائران و مجاوران.

اما شامگاهان چهارشنبه چهارم آبان ماه ۱۴۰۱، نقطه عطفی بود در تاریخ این حرم امن. هنگام برپایی نماز مغرب، ناگهان خبری تکان‌دهنده، سرتیتر رسانه‌ها قرار گرفت: «حمله تروریستی به حرم شاهچراغ (ع)». به فاصله‌ای اندک، شبکه‌های اجتماعی پر شدند از تصاویر دلخراش حمله وحشیانه تروریست تکفیری با سلاح خودکار جنگی به زائران بی‌دفاعی که تصاویر پیکرهای خونین آنان در اطراف ضریح حضرت احمدبن موسی (ع) دل هر بیننده‌ای را به درد می‌آورد.

در این فاجعه، متأسفانه سیزده تن از هم‌وطنان مان به شهادت رسیدند و شماری نیز مجروح شدند. در میان شهدا، یک‌تن از خدام افتخاری کهن‌سال حرم و یک زن و دو کودک زائر به چشم می‌خوردند. درنهایت با دخالت نیروهای امنیتی، ضارب به هلاکت رسید و با همکاری نیروهای اطلاعاتی، شبکه اجرای عملیات شناسایی و عوامل آن دستگیر و محاکمه شدند.

کم‌تر از یک سال بعد، در ۲۲ مرداد ۱۴۰۲، حمله دومی از سوی گروه تکفیری داعش به حرم مطهر حضرت شاهچراغ (ع) سازمان‌دهی شد. این بار اما با هوشیاری مأموران و فداکاری خدام حرم مطهر، حمله در کم‌تر از ۴۰ ثانیه خنثی شد و ضارب، زنده دستگیر شد. در این حمله نیز متأسفانه یک تن از خدام آستان و یکی از اعضای تیم امنیتی- حفاظتی حرم مطهر به شهادت رسیدند.

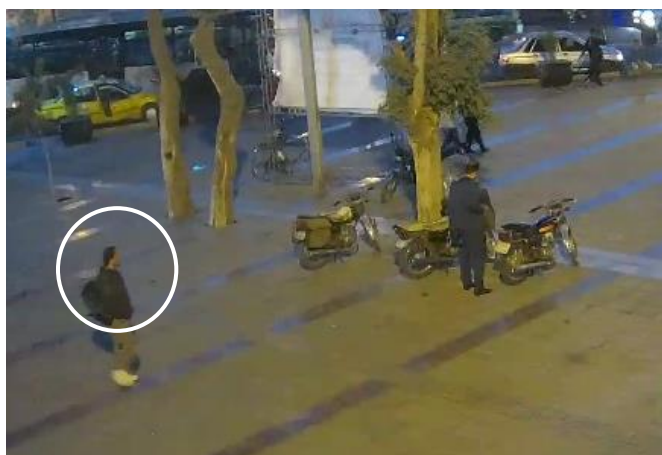
این دو فاجعه در طول تاریخ بارگاه ملکوتی شاهچراغ (ع) در نوع خود بی‌سابقه بوده است. از این‌رو برای آگاهی خوانندگان از نحوه اجرای این دو عملیات تروریستی، در این فصل، با استفاده از تصاویر به دست آمده از دوربین‌های حرم مطهر و اظهارات افراد حاضر در صحنه، شیوه اجرای هر دو عملیات تروریستی به صورت لحظه به لحظه و مستند تقدیم خوانندگان می‌شود.

شرح حمله تروریستی اول به حرم مطهر

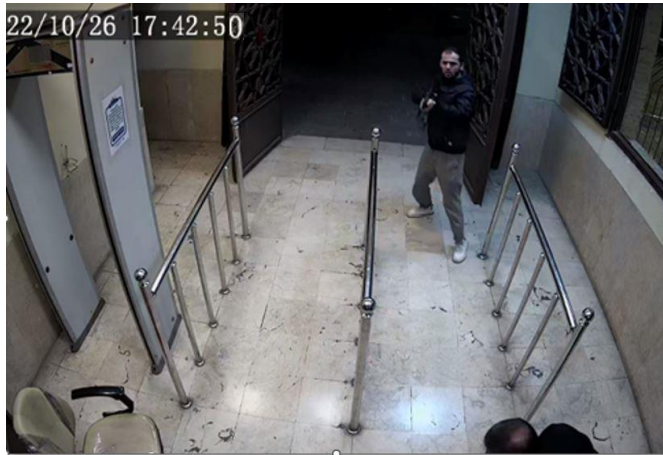
زمان غروب آفتاب و نماز مغرب از شلوغ‌ترین ساعات در حرم‌ها و اماکن دینی و مذهبی است. هنگامه غروب روز چهارشنبه، چهارم آبان ماه ۱۴۰۱، ساعت ۱۷:۳۶ صدای اذان مغرب از گلدسته‌ها و شبستان حرم مطهر حضرت احمدبن موسی شاهچراغ علیه السلام در فضا پیچید و زائران حاضر در صحن‌ها و رواق‌های حرم مطهر، برای شرکت در نماز جماعت، از هر طرف به‌سوی شبستان امام خمینی علیه السلام و روضه منوره حرکت کردند.

در همین زمان، تروریست تکفیری، از خیابان «حضرتی» که مشرف به درب اصلی حرم مطهر شاهچراغ علیه السلام است، پیاده به سمت حرم می‌آمد.

او به محض رسیدن به ورودی باب‌الرضا^۱ اسلحه^۲ کلاشنیکف خود را از کوله‌پشتی بیرون آورد^۱. قنداق تاشوی اسلحه را باز کرد و در ساعت ۱۷:۴۲:۵۰ در حالت حمله از ورودی برادران باب‌الرضا^۳ وارد شد.

او ابتدا دو خادم مستقر در بازرسی ورودی را هدف گرفت. یکی از خادمان^۲ از ناحیه شکم به شدت مجروح شد و خادم دیگر^۳ به سرعت از درب خروجی بیرون رفت.

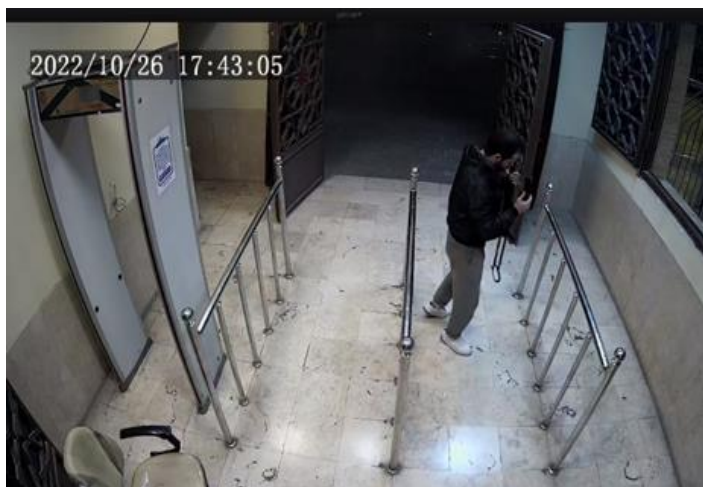

۱- از درون کوله‌پشتی تروریست، یک فقره پرچم دست‌ساز داعش نیز به دست آمد.

۲- آقای نادر فتحی

۳- آقای محمدرضا کریمی.

تروریست ضارب پس از چند شلیک در همان محوطه ورودی، لحظاتی با اسلحه خود درگیر شد و درحالی که مضطرب و هراسان بود، مرتب به اطراف خود نگاه می کرد.

او پس از باز و بسته کردن خشاب اسلحه در ساعت ۱۷:۴۳:۲۴ وارد صحن حضرت معصومه^{علیها السلام} شد و به محض ورود، در سمت راست خود، به یکی از خادمان^۱ و تعدادی از زوآر در جلوی وضوخانه شلیک کرد. گلوله ها به درب وضوخانه برادران اصابت کرد و کسی آسیب ندید.

زائرانی که برای نماز جماعت مغرب و عشا در حال حرکت به سمت شبستان امام خمینی علیه السلام بودند، با شنیدن صدای تیراندازی، سراسیمه و فریادکنان به سمت شبستان دویدند تا در آن پناه بگیرند.

تروریست مهاجم که با دویدن قصد داشت از صحن حضرت معصومه علیه السلام خود را به صحن حضرت احمدبن موسی علیه السلام برساند ناگهان متوجه درب ایثار^۱ در سمت چپ خود شد. از آنجا که هدف تروریست، کشتار حداکثری بود، با دیدن جمعیت کثیر حاضر در ورودی شبستان که برای تشکیل صفوف نماز تجمع کرده بودند، فوراً مسیر خود را به سوی ورودی شبستان تغییر داد تا سریع‌تر به هدف خود برسد. او در حین نزدیک شدن به درب شبستان، به سمت مردم تیراندازی هم کرد، اما تیرها به درودیوار اصابت کرد و در این مرحله نیز کسی آسیب ندید.

در ساعت ۱۷:۴۴:۴۴ تروریست تکفیری به ورودی شبستان امام خمینی علیه السلام رسید. در همین لحظه یکی از خادمان فداکار حرم مطهر^۲، با همراهی یکی از زائران، درب چوبی شبستان را به روی او بست تا مانع از ورود تروریست به محل برگزاری نماز جماعت شود.^۳

۱- این درب، ورودی شبستان امام خمینی علیه السلام از صحن حضرت معصومه علیه السلام است که پس از بستن به موقع آن بر روی تروریست تکفیری توسط خدام و زوار حرم مطهر، که موجب نجات جان صدها نفر شد، به نام «باب ایثار»، مزین گردید.

۲- آقای علیرضا بردبار.

۳- آقای علیرضا بردبار در خصوص اتفاقات این صحنه می‌گوید: داخل شبستان بودم. دیدم تعدادی از زائران سراسیمه دارند با کفش و سرپرنه وارد می‌شوند! با سرعت به سمت درب ورودی شبستان رفتم و به بیرون نگاه کردم، تعدادی از زائران نیز پشت سر من ایستاده بودند. دیدم یک نفر خیلی راحت دارد به سمت مردم تیراندازی می‌کند. در صحن حضرت معصومه علیه السلام بود و به سمت خادم و افرادی که در قسمت وضوخانه بودند، شلیک کرد. تروریست گلوله‌ای به در وضوخانه زد و به سمت صحن احمدبن موسی علیه السلام رفت.

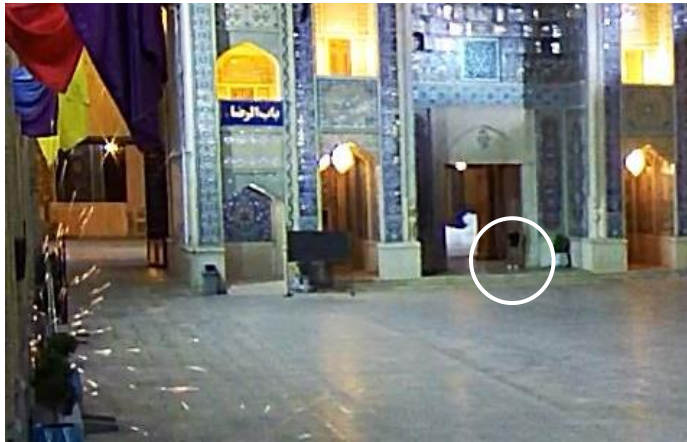

تروریست که از ورود به شبستان ناامید شده بود، ضربه‌ای به درب زد و از شیشه به‌سوی خادم و افراد پشت درب تیراندازی کرد. گلوله‌ها بافاصله‌ اندکی از کنار صورت افراد عبور کرد و جز جراحات مختصری که بر اثر شکستن شیشه ایجاد شد، آسیب جدی به کسی نرسید.

هم‌زمان، خادمان حرم مطهر با کمک تعدادی از زائران، تمامی درب‌های ورودی و خروجی شبستان را بستند تا از ورود تروریست و کشتار گسترده زائران حاضر در صفوف نماز جماعت جلوگیری کنند.

تروریست که از ورود سریع به شبستان بازمانده بود، دوباره به‌سوی صحن حضرت احمدبن موسی (ع) دوید تا از مسیر ایوان اصلی، وارد روضه منوره و شبستان شود.

او به‌محض ورود از درب صحن اصلی (صحن احمدبن موسی (ع)) در کنج سمت چپ ورودی، لحظه‌ای ایستاد و با دیدن خادمان و زائران در ضلع جنوبی صحن (محل استقرار موزه و دفاتر خدام)، چند تیر به‌سوی آن‌ها شلیک کرد. تیرها به ستون‌ها و دیوارهای ضلع جنوبی صحن احمدبن موسی (ع) اصابت کرد (در سمت چپ تصویر، جرقه برخورد تیر با دیوار و در سمت راست، تروریست را در کنج درب اصلی صحن می‌بینید).

در این لحظه درب اتاق بخش خدام خواهر و آمرین، روبروی تروریست باز بود. کارشناس بخش^۱ با مشاهده اوضاع و شنیدن صدای شلیک، به سرعت در اتاق را بست و چراغ را خاموش کرد و با کمک سایر خدامان، کمد وسایل را به پشت در ورودی، منتقل کرد تا مانع توجه و ورود تروریست شود. خدامان حرم طی دو دقیقه سخت گذشته، به پلیس و نیروهای امنیتی اطلاع داده بودند. همچنین باهدف حفظ امنیت و سلامت افراد، دربهای اصلی حرم را به روی زائرانی که قصد ورود به صحن را داشتند بسته بودند. سه دقیقه از عبور تروریست از درب ورودی باب‌الرضا^{علیه السلام} گذشته بود که نیروهای انتظامی و امنیتی از همین درب وارد عمل شدند. در این لحظات تعدادی از زوار که صدای تیراندازی را شنیده بودند، برای کسب اطلاع از شرایط در ورودی روضه منوره تجمع کرده بودند.

در ساعت ۱۷:۴۶:۰۱ با ورود نیروهای امنیتی از باب‌الرضا^{علیه السلام} عملیات دستگیری ضارب، آغاز شد. هم-زمان، تروریست مهاجم که از قسمت جنوب غربی صحن وارد ایوان اصلی شده بود، تعدادی از زائرانی را که در ایوان بودند، هدف تیراندازی خود قرار داد. در ساعت ۱۷:۴۶:۰۲ یکی از زائران^۱ هدف قرار گرفته و به شهادت رسید. در بخش جنوبی ایوان که تروریست از آن وارد شده بود، در کنار کفش‌داری آقایان و بخش نذورات ایوان احمدی، دالان باریکی وجود دارد که، ایوان را به روضه منوره وصل می‌کند. برخی از زائران حاضر در ایوان از همین ورودی وارد حرم شدند. تروریست هم آن‌ها را تعقیب کرد.

تروریست به محض ورود از دالان به روضه منوره از پشت سر به زائران شلیک کرد. در همین لحظه یکی دیگر از زائران^۲ به شهادت رسید و تعدادی نیز مجروح شدند.

۱- شهید محمدولی کیاسی.

۲- شهید محمدرضا کشاورز.

تروریست وارد روضه منوره شد و با تیراندازی بی‌وقفه او، یک نفر از زوّار و یک نفر از خادمان حرم مطهر مجروح شدند و یکی دیگر از زائران^۱ به شهادت رسید. در این لحظات، تروریست در جستجوی افرادی بود که در هر گوشه پناه گرفته بودند. او به‌سوی هر که می‌دید شلیک می‌کرد و با مشاهده علائم حیاتی در مجروحان^۲، آن‌ها را دوباره هدف قرار می‌داد.

نیروهای امنیتی و پلیس هم که پس از ورود به صحن حضرت معصومه^{علیهاالسلام} و صحن احمدبن موسی^{علیه السلام} به ایوان رسیده بودند، از ورودی‌های مختلف، وارد روضه منوره شدند.

۱- شهید احسان مرادی.

۲- شهید حسنعلی پورعیسی، خادم افتخاری حرم مطهر که در این زمان به فیض شهادت نائل شد.

شماری از زائران در قسمت بالای سر ضریح حضرت شاهچراغ (ع) (مسجد بالاسر) و در پشت دو وسیله گرمایشی - سرمایشی مستقر در این بخش پناه گرفته بودند.

تروریست به آن‌ها حمله کرد و با شلیک‌های متوالی آن‌ها را مجروح کرد.

تروریست سپس از سمت دارالعباده (درب منتهی به روضه منوره) درصدد ورود به شبستان امام خمینی (ع) برآمد. او از داخل روضه منوره، یکی از خادمان^۱ حرم مطهر را در انتهای دارالعباده و نزدیک

۱- آقای مظفر زارع.

درب‌های ورودی شبستان امام خمینی علیه السلام دید که در حال بستن درهای شبستان به دارالعباده بود. در این لحظه تروریست روی پای خود نشست و او را هدف گرفت. تیرهای ضارب به ستون داخلی دارالعباده و قسمت بالای درب شبستان اصابت کرد و چون خادم مربوط از دید ضارب خارج شد، تروریست تکفیری، دیگر او را دنبال نکرد.^۱

تا این لحظه هنوز برخی از خادمان حرم مطهر و همچنین نیروهای امنیتی وارد شده به حرم مطهر، به طور دقیق نمی‌دانستند که عامل تروریستی یک نفر است یا چند نفر. تروریست مهاجم برای بار دوم به بخش مسجد بالاسر که تعدادی از زائران در آن پناه گرفته بودند، برگشت و مجدد به‌سوی آن‌ها تیراندازی کرد.

تروریست تکفیری همچنان به دنبال راهی برای رسیدن به صفوف نماز در شبستان امام خمینی علیه السلام بود. آن شب نزدیک به پانصد نمازگزار در شبستان امام خمینی علیه السلام حضور داشتند. از آنجا که خادمان، کلیه

۱- آقای مظفر زارع می‌گوید: موقعی که صدای تیر را شنیدم، مردم در صف نماز جماعت بودند. سریع آمدم درب بین دارالعباده و شبستان را بستم تا تروریست یا تروریست‌ها از این طرف وارد نشوند. بعد رفتم داخل حرم، چون هنوز زیاد صدای تیر می‌آمد. از دور چند تا از شهدا را دیدم. نمی‌دانستم تروریست کدام طرف است. چند قدم که رفتم، ایستادم. یک لحظه تروریست را از دور دیدم. تا مرا دید که در حال بستن درب‌های شبستان هستم، روی پایش نشست و از همان‌جا به سمت من تیراندازی کرد. تیرها به ستون جلویی و بالای درب مجاورم اصابت کرد. رفتم روضه منوره در قسمت خواهران و دیدم که درب دارالعباده خواهران به شبستان به دلیل وجود صندلی تاشویی که جلویش بود، گیر کرده و باز نمی‌شود و همه خواهران در آن قسمت گرفتار شده‌اند. هرآن امکان داشت که تروریست وارد دارالعباده خواهران شود و آن‌ها را به تیر ببندد. این بود که درب را باز کردم و خواهران را به نقطه امنی در شبستان امام خمینی علیه السلام هدایت کردم.

ورودی‌های شبستان را بسته بودند، تروریست از ورود به شبستان ناامید شد^۱ و سرگردان و مضطرب چرخی در اطراف زد و برای بار سوم زائری را که در بخش بالای ضریح (مسجد بالاسر)، پناه گرفته بودند هدف قرار داد. در مجموع این سه نوبت تیراندازی، هشت نفر از زائران در قسمت بالاسر حضرت به شهادت رسیدند و دو نفر نیز مجروح شدند. بیش‌تر شهدای این حمله تروریستی در قسمت بالای ضریح (مسجد بالاسر) به شهادت رسیدند.^۲

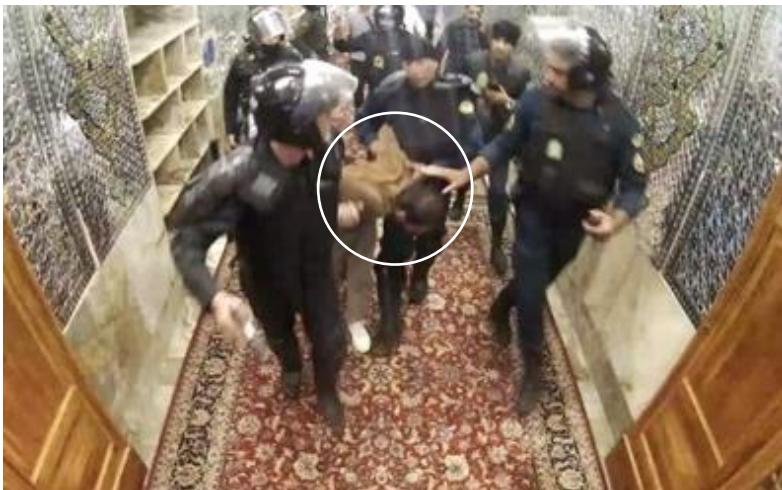
با ورود نیروهای امنیتی از قسمت ورودی ایوان (درب طلا) و شلیک آن‌ها به سمت تروریست یک تیر به او اصابت کرد. تروریست مجروح، در تعقیب و گریز با مأموران امنیتی وارد بست کوچکی در کنار درب طلا شد و در همین حال هم به‌سوی تعدادی از زائران که در آن پناه گرفته بودند شلیک کرد و دو نفر از زائران مجروح شدند که یکی از ایشان^۳ کمی بعد، به دلیل شدت جراحات به شهادت رسید.

۱- آقای علیرضا بردبار درباره اتفاقات این لحظات می‌گوید: مردم را از دارالعباده به داخل شبستان آوردند. ما می‌ترسیدیم تروریست یا تروریست‌ها پشت درب‌ها باشند؛ چون از بیرون خبری نداشتیم. مردم به داخل شبستان هجوم آورده بودند و همه درب‌های ورودی و خروجی کل شبستان را بسته بودیم. افراد حاضر در شبستان را به طبقه دوم هدایت کردیم.

۲- شهدای بخش بالاسر ضریح عبارت‌اند از: شهیدان زهرا اسماعیلی، علیرضا سرایداران، آرشم سرایداران، مجتبی ندیمی، علی‌اصغر لری گوئینی، سید فریدالدین معصومی، هوشنگ خوب و امید خوب. این بخش از حرم مطهر به «مقتل شهدا» معروف شده است.

۳- شهید بهادر آزادی شیری. این شهید بزرگوار به همراه یکی از بستگان، در آستانه درب طلا بر اثر اصابت گلوله‌های تروریست مهاجم مجروح شدند. بهادر آزادی شیری به شهادت رسید و فرد همراه ایشان با سایر مجروحان، به بیمارستان منتقل شد و تحت درمان قرار گرفت.

در این لحظه یکی از گلوله‌های نیروهای امنیتی به خشاب اسلحه ضارب اصابت کرد. تروریست با دیدن تعدادی از بانوان تروریست که در بخشی از حرم جلوی آبدارخانه پناه گرفته بودند سعی کرد به سوی آن‌ها شلیک کند، اما چون خشاب بر اثر اصابت گلوله مخدوش شده بود، گلوله شلیک نشد. تروریست خشاب را به زمین انداخت و در گوشه‌ای (رواق عسکرخانی) پناه گرفت و به سرعت برای جایگزینی خشاب اقدام کرد. نیروهای امنیتی هم از این فرصت استفاده و محاصره او را کامل کردند. مأموران در نهایت پس از اصابت چند گلوله دیگر، در ساعت ۱۷:۴۸:۵۹ حدود شش دقیقه پس از آغاز حمله، تروریست تکفیری را دستگیر کردند. تصاویر زیر لحظه دستگیری و انتقال تروریست تکفیری را نشان می‌دهد.

پس از دستگیری مشخص شد که ضارب خشاب ذخیره را به صورت معکوس به خشاب اصلی چسبانده بود تا در کمترین زمان برای تعویض خشاب، به حداکثر کشتار دست یابد. تروریست، ۱۸۰ گلوله در نش خشاب سی تایی تعبیه کرده بود که در نهایت توانست ۳۷ گلوله را شلیک کند.

مسیر ورود و عملیات تروریست مهاجم

مهاجم ابتدا از خیابان حضرتی به سمت باب‌الرضا^(ع) حرکت کرد و از ورودی برادران به صحن حضرت معصومه^(ع) وارد شد. سپس به سمت صحن حضرت احمدبن موسی^(ع) رفت که در این لحظه متوجه درب ورودی شبستان امام خمینی^(ع) از صحن حضرت معصومه^(ع) شد و به سوی آن تغییر مسیر داد. او پس از بسته شدن درب شبستان، مجدد به مسیر قبلی به سوی صحن حضرت احمدبن موسی^(ع) برگشت و از سمت جنوبی ایوان، از اولین ورودی، زائران را تعقیب کرد و در پی آن‌ها وارد روضه منوره در قسمت برادران شد. سپس در بخش‌های مختلف روضه منوره، به ویژه در قسمت بالای ضریح (مسجد بالاسر) زائرانی را که پشت دستگاه تهویه پناه گرفته بودند هدف تیراندازی قرار داد و جنایت فجیعی به بار آورد. در این حمله تروریستی، ۱۳ نفر از هم‌وطنان مان شهید و ۲۱ نفر نیز مجروح شدند. شکل (۲) مسیر حرکت تروریست تکفیری را در اولین حمله به حرم مطهر حضرت احمدبن موسی^(ع) در تاریخ چهارم آبان ۱۴۰۱ نشان می‌دهد.

شکل (۲)- مسیر حرکت تروریست در حمله اول به حرم مطهر حضرت شاهچراغ

اسامی شهدای حمله نخست تروریستی به حرم مطهر حضرت شاهچراغ

- ۱- شهید بهادر آزادی شیری (زائر)
- ۲- شهید زهرا اسماعیلی (زائر)
- ۳- شهید حسنعلی پورعیسی (خادم)
- ۴- شهید امید خوب (زائر)
- ۵- شهید هوشنگ خوب (زائر)
- ۶- شهید آرشام سرایداران (زائر)
- ۷- شهید علیرضا سرایداران (زائر)
- ۸- شهید محمدرضا کشاورز (زائر)
- ۹- شهید محمدولی کیاسی (زائر)
- ۱۰- شهید علی اصغر لُری گوئینی (زائر)
- ۱۱- شهید احسان مرادی (زائر)
- ۱۲- شهید سیدفریدالدین معصومی (زائر)
- ۱۳- شهید مجتبی ندیمی (زائر)

مسئولیت حمله

ساعتی پس از حمله، گروه تروریستی-تکفیری داعش با انتشار بیانیه‌ای، مسئولیت حمله را برعهده گرفت.^۱ خبرگزاری «عماق»، وابسته به این گروه، بیانیه‌ای منتشر کرد و چند روز پس از حمله نیز، مجله «النبأ»، هفته‌نامه رسمی داعش، در شماره ۳۶۲ با انتشار خبری، نوشت: در یک رویداد جدید، دولت اسلامی داعش در داخل یک مرقد شرک‌آمیز، ایران مجوس را هدف قرار داد و یکی از مجاهدان خلافت اسلامی با تیراندازی در داخل مرقد ده‌ها کشته و زخمی بر جا گذاشت.

۱- «حمله به شاهچراغ؛ داعش مسئولیت حمله را پذیرفت».

<https://www.bbc.com/persian/iran-۶۳۳۹۹۹۰>

"Several people killed as gunmen open fire at shrine in Iran's Shiraz". France ۲۴, ۲۰۲۲-۱۰-۲۶. / "۱۰ killed, ۴۰ injured in terrorist attack claimed by ISIS in Iran". CNN

«شبكة اعماق» وابسته به داعش نیز، فیلمی از بیعت عامل حمله تروریستی حرم شاهچراغ علیه السلام با خلیفه داعش منتشر کرد. در این فیلم به صورت زیرنویس، نام سازمانی «ابوعایشه العمری» به عنوان عامل حمله به «مرقد شرکی» در شیراز ثبت شده است.^۱

شرح حمله تروریستی دوم به حرم مطهر

عصر یکشنبه ۲۲ مردادماه ۱۴۰۲ از تندی تابش آفتاب کاسته شده و کم‌تر از دو ساعت تا اذان مغرب باقی‌مانده بود. ساعت ۱۷:۱۸ تروریست تکفیری با پوشش زائر، کاملاً عادی و بدون همراه داشتن لوازم غیرمجاز از ورودی باب الرضا علیه السلام وارد حرم مطهر شد و توسط خادم «غلام‌عباس عباسی»^۲ بازرسی بدنی شد. تروریست پس از حدود ۷ دقیقه پرسه زدن و انجام شناسایی در ساعت ۱۷:۲۵ از خروجی باب الرضا علیه السلام خارج شد و به محل اقامت خود رفت. وی در آنجا لباسش را عوض کرد، سلاح کلاشنیکوف و بطری بنزین و مواد منفجره را در یک ساک دستی و یک کوله‌پشتی قرارداد و آنگاه پیاده از مسیر خیابان حضرتی به‌سوی حرم مطهر روانه شد.

۱- <https://fa.wikipedia.org>

۲- خادمی که کمتر از دو ساعت بعد در حالی که برای کاری به درب باب‌المهدی علیه السلام مراجعه کرده بود به دست همین تروریست به شهادت رسید.

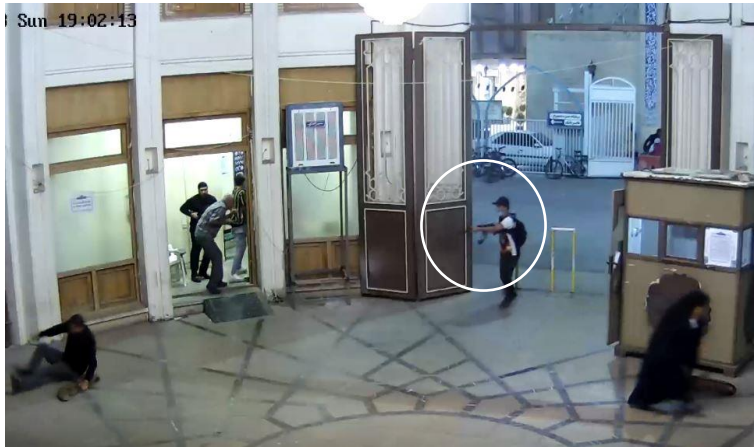

اذان مغرب آن روز، ساعت ۱۹:۰۱ بود. تروریست در ساعت ۱۸:۵۷ به نزدیک ورودی باب المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریع در کوچه مجاور ضلع جنوبی حرم مطهر رسید. وی سلاح را از ساک خارج کرد و در ساعت ۱۹:۰۲ با گوله‌ای بر دوش، شلیک کتان و به سرعت از محل خروجی باب المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریع وارد شد. او در همان ابتدا و قبل از رسیدن به درب اصلی، به سوی خانواده‌ای چهار نفره در سمت چپ خود شلیک کرد. گلوله به کناره دیوار ورودی خواهران اصابت کرد و این خانواده آسیبی ندیدند.

آنگاه تروریست از درب خروجی اصلی باب المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریع وارد شد و در ساعت ۱۹:۰۲:۱۳ شروع به تیراندازی به نیروهای امنیتی و زائران حاضر کرد. در این زمان «محمد جهانگیری» از نیروهای امنیتی مستقر در ورودی باب المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریع به ضرب دو گلوله مجروح شد (وی پس از انتقال به بیمارستان به

شهادت رسید). تروریست تکفیری سپس به سمت راست خود که محل استقرار نیروهای امنیتی بود، تیراندازی کرد.

آنگاه با دیدن، از دالان ورودی باب المهدی علیه السلام به سمت صحن احمدی علیه السلام رفت. او در طول مسیر، خدام و زائران مقابل خود را هدف گرفت. آقای «علی کاظم کرمعلی» از نیروهای حفاظت فیزیکی حرم مطهر و سه نفر از زائران در این لحظات مجروح شدند.

تروریست تکفیری در انتهای دالان و قبل از ورود به صحن حرم مطهر، در ساعت ۱۹:۰۲:۳۴ با خادم حرم مطهر، «غلامعباس عباسی» مواجه شده و او را با اصابت گلوله به شهادت رساند. همچنین با شلیک به یکی از خواهران زائر حرم مطهر، وی را از ناحیه قفسه سینه مجروح کرد.

تروریست به محض خروج از دالان و ورود به صحن احمدی^۱، قصد رفتن به سمت چپ خود و مرقد مطهر حضرت احمدبن موسی شاهچراغ^ع را داشت؛ ولی مواجهه با شلیک ممتد و هجوم نیروهای امنیتی حاضر در صحن و فریاد جمعیت، مضطرب و سرگردان شد و به سمت مخالف تغییر مسیر داد. در همین لحظه (۱۹:۰۲:۴۳) یکی از نیروهای خدماتی شجاع حرم^۱ که حدود ۵۰ متر با تروریست فاصله داشت و شاهد صحنه بود، با شتاب به سمت او دوید.

در لحظه برخورد، تروریست برگشت تا به سوی خادم حرم شلیک کند ولی موفق نشد. خادم شجاع، با تروریست گلاویز شد و با ضرباتی تعادل او را به هم زد و به سرعت تروریست را به کنترل خود درآورد.

بلافاصله سایر نیروهای امنیتی حاضر نیز به صحنه رسیدند و با دستگیری تروریست و پس از ۴۳ ثانیه از آغاز حمله، به این عملیات فجیع پایان دادند.

تروریست تکفیری، دقیقاً همانند تروریست قبلی، خشاب ذخیره را به صورت معکوس در کنار خشاب اصلی قرار داده بود تا با صرف کمترین زمان، حداکثر کشتار را انجام دهد. فرد مهاجم، ۲۴۰ گلوله را در ۸ خشاب سی تایی تعبیه کرده بوده که فرصت استفاده از این گلوله ها و همچنین فرصت استفاده از مواد آتشزا برای عملی کردن اهداف شومی که در سر داشت را پیدا نکرد.

اسامی شهدای حمله دوم تروریستی به حرم شاهچراغ

- ۱- آقای غلامعباس عباسی، ۶۹ ساله (خادم حرم مطهر)
- ۲- آقای محمد جهانگیری، ۲۹ ساله (نیروی امنیتی محافظ حرم مطهر).

مسیر حرکت تروریست تکفیری

در شکل (۳)، مسیر حرکت تروریست تکفیری در دومین حمله به حرم مطهر حضرت احمد بن موسی شاهچراغ^{علیه السلام} نشان داده شده است. تروریست ابتدا از خیابان حضرتی به سمت حرم مطهر حرکت کرد، سپس از باب المهدی^{علیه السلام} وارد صحن اصلی شد و در نهایت در بخش جنوب شرقی صحن احمدی^{علیه السلام} دستگیر شد.

شکل (۳)- مسیر حرکت تروریست تکفیری در حمله دوم به حرم مطهر حضرت شاهچراغ^{علیه السلام}

ابعاد انسانی دو فاجعه تروریستی

در اولین حمله تروریستی، ۱۳ نفر از هم‌وطنانمان شهید و ۲۱ نفر مجروح شدند. در حمله تروریستی دوم، دو نفر شهید و پنج نفر مجروح و دو نفر نیز مصدوم شدند.

مجروحان و شهدای این حملات تروریستی شامل اقشار مختلفی از جامعه روستایی و شهری اعم از دانش‌آموز، نخبه دانشگاهی، آزاده، فرهنگی، کاسب، بازنشسته و از تمامی سنین (کودک، نوجوان و جوان تا میانسال و کهنسال) بودند. مجروحان و شهدای دو فاجعه تروریستی، اهالی مناطق مختلف جغرافیایی ایران از گیلان در شمال گرفته تا تهران و قم در مرکز و همدان و کهگیلویه و بویراحمد در غرب و کرمان و فارس در جنوب کشور بودند. گروه تکفیری داعش با این اقدام تروریستی، به تمامیت ملی جامعه متنوع و متکثر و درعین حال منسجم ایران اسلامی حمله کرد.

فصل چهارم

پس از فاجعه

اقدامات فوری پس از فاجعه

تشییع و تدفین شهدا و تشفی خاطر بازماندگان

برنامه‌های یادمان شهیدان و حملات تروریستی

شناسایی هویت عاملان حملات تروریستی

اقدامات و پیگردهای امنیتی و قضایی عاملان

اقدامات فوری

در هر دو فاجعه تروریستی، بلافاصله پس از حمله، مسئولان حرم مطهر، ضمن انجام هماهنگی‌های لازم با نهادهای امنیتی و اورژانس شیراز، مقدمات انتقال مجروحان و حادثه‌دیدگان را به مراکز درمانی فراهم کردند. اورژانس نیز با وجود ازدحام جمعیت مقابل ورودی باب‌الرضا^{علیه السلام}، به سرعت وارد حرم مطهر شد. در حمله اول، خادمان و زائران حرم مطهر، به کمک نیروهای امدادی شتافتند و مجروحان را از روضه منوره به ایوان و سپس جهت مداوا به مراکز درمانی منتقل کردند. شهدا را نیز در چادر نمازهای سفیدگلدان حرم مطهر پیچیده و با اندوه بسیار بدرقه کردند.^۱ در حمله دوم نیز خادمان و زائران حرم مطهر، به کمک مجروحان و مصدومان رفته و با نظارت و باری نیروهای امدادی مجروحان و مصدومان را به مراکز درمانی جهت مداوا منتقل نمودند. همچنین در همان روز وقوع حمله نخست، پیکر ۱۳ شهید فاجعه، تعیین هویت شد و اسامی همه اعلام گردید.

در هر دو فاجعه پس از دستگیری تروریست، یگان ویژه امنیتی، به منظور کنترل اوضاع، پاکسازی محیط از هرگونه تهدید احتمالی و کسب اطمینان از امنیت، بخش‌های مختلف حرم را به‌دقت بررسی کرد. هم‌زمان خادمان حرم مطهر، زائران حاضر در بخش‌های مختلف آستان را راهنمایی و از نزدیک‌ترین خروجی‌ها به بیرون هدایت کردند. فرمانده انتظامی فارس، شخصاً وارد حرم شد و نیروهای انتظامی ضمن بررسی جوانب امنیتی، با مسئولان و خادمان حرم مطهر همکاری نمودند تا اوضاع هر چه سریع‌تر عادی شود و در رفت‌وآمد زائران و برگزاری نمازهای جماعت خللی ایجاد نشود.

پس از پایان تحقیقات انتظامی و امنیتی، خادمان حرم، هم‌زمان با برگزاری مراسم عزاداری، مرثیه‌خوانی و تلاوت صلوات خاصه حضرت احمدبن موسی^{علیه السلام} به شست‌وشو، مرتب‌سازی و تعویض فرش‌های روضه منوره پرداختند و با تلاش بی‌وقفه، حرم مطهر را برای زیارت زائران و مجاوران و برگزاری نمازهای جماعت، به‌ویژه اولین نماز جماعت پس از وقوع حمله تروریستی (نماز جماعت صبح فردای حمله) آماده کردند.

۱- خانم پریسا فرخی از خدام حرم مطهر درباره این لحظات می‌گوید: (بعد از دستگیری تروریست) رفتم پیش بچه‌هایی که همراه مجروحان و شهدا بودند. بچه‌ها بی‌تابی می‌کردند و من آن‌ها را آرام می‌کردم. آرتین به من می‌گفت: «زنگ می‌زنی بابام بیاد دنبالم؟» من هم به او می‌گفتم: باشه، زنگ می‌زنم. چندبار گوشی من زنگ خورد، آرتین مدام می‌گفت: بابام بود؟ بابام بود؟ (پدر و مادر و برادر آرتین سرایداران در این حمله تروریستی به شهادت رسیده بودند). بالای سر خانم‌های مجروح رفتم. وقتی دست آن‌ها را گرفتم متوجه شدم به دلیل خونریزی، بدنشان در حال سرد شدن است. لذا از افراد حاضر در صحنه کمک خواستم تا با تکه کردن چادرها، موقتاً زخم مجروحان را تا رسیدگی اورژانس ببندیم.

تولیت حرم مطهر، حجت‌الاسلام و المسلمین «ابراهیم کلانتری»، آمادگی حرم مطهر را برای خاکسپاری تمامی شهدای این حمله در بارگاه مقدس و نورانی حضرت احمدبن موسی (علیه السلام) اعلام نمودند و در این خصوص دستورات لازم را صادر کردند.

همچنین در فاجعه اول از سوی آیت‌الله دژکام، نماینده محترم مقام معظم رهبری (علیه السلام) در استان فارس و امام جمعه شیراز و دکتر محمدهادی ایمانیه، استاندار محترم فارس، از روز پنج‌شنبه پنجم آبان‌ماه ۱۴۰۱، به مدت سه روز عزای عمومی^۱ در استان اعلام شد و در فاجعه دوم نیز، استاندار فارس و نماینده ولی فقیه در استان و امام جمعه شیراز در پیامی مشترک روز چهارشنبه ۲۵ مردادماه ۱۴۰۲ را در این استان عزای عمومی اعلام کردند.^۲

با تلاش شبانه‌روزی مسئولان و خدام حرم مطهر پس از برقراری مجدد امنیت، از فردای روز هر دو فاجعه تروریستی، درب‌های حرم همچون گذشته به روی زائران گشوده شد و حرم مطهر به‌صورت شبانه‌روزی میزبان ارادتمندان اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) شد.

مراسم تشییع و تدفین شهدای فاجعه نخست تروریستی

صبح روز شنبه هفتم آبان‌ماه ۱۴۰۱ پیکرهای مطهر شهدای اولین حمله تروریستی به حرم مطهر حضرت احمدبن موسی (علیه السلام) طی مراسمی باشکوه و با حضور گسترده اقشار مختلف مردم شهیدپرور شیراز و مشایعت‌کنندگانی از سایر شهرها و خدام سایر حرم‌های متبرک در ایران اسلامی، از میدان امام حسین (علیه السلام) به‌سوی حرم مطهر حضرت احمدبن موسی‌الکاظم شاهچراغ (علیه السلام) تشییع شدند. در این مراسم که با سخنرانی «سردار سلامی» فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی همراه بود، مسئولان و مقامات استانی از جمله نماینده مقام معظم رهبری (علیه السلام) در استان فارس و امام‌جمعه محترم شیراز، استاندار فارس، تولیت آستان مقدس احمدی و محمدی (علیهم السلام) و مدیران لشکری و کشوری از جمله فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران و معاون هماهنگ‌کننده ارتش و سخنگوی دولت حضور داشتند.

۱- اعلام-۳-روز-عزای-عمومی-در-فارس/۳۶۱۴۶۴۸/https://www.iribnews.ir/fa/news/

۲- اعلام-عزای-عمومی-در-استان-فارس/۲۰۰۹۳۱/https://www.moi.ir/news/

عصر همین روز، مراسم تشییع و طواف پیکر مطهر شهدا در بارگاه ملکوتی امام رضا (ع) و اقامه نماز بر پیکر شهدا به امامت حجت‌الاسلام و المسلمین مروی، تولیت محترم آستان قدس رضوی (ع) و با حضور پرشور مردم انقلابی و شهیدپرور شهر مقدس مشهد، برگزار شد.^۱

صبح روز یکشنبه هشتم آبان‌ماه ۱۴۰۱، پس از برگزاری مراسم باشکوه تشییع شهدا و اقامه نماز شهدا به امامت آیت‌الله «دژکام»، پیکر پاک و مطهر شش شهید والامقام: شهیدان «حسنعلی پورعیسی»، «زهراسماعیلی»، «علیرضا سرایداران»، «آرشام سرایداران»، «مجتبی ندیمی» و «محمدرضا کشاورز»، با حضور تولیت آستان مقدس، مسئولان ملی و استانی و زائران و مجاوران حرم مطهر، در میان حزن و اندوه مردم و خانواده شهدای این حمله، در صحن حرم مطهر حضرت احمدبن موسی‌الکاظم (ع)، به خاک سپرده شدند.^۲

پیکر شهیدان، «سید فریدالدین معصومی» و «احسان مرادی» به درخواست خانواده‌هایشان در روز پنجشنبه چهارم آبان‌ماه برای تشییع و تدفین، به زادگاه و محل سکونت ایشان منتقل شد. پیکر مطهر شهید سیدفریدالدین معصومی پس از اقامه نماز جمعه پنجم آبان در تهران تشییع و در قطعه ۲۶ گلزار شهدای بهشت‌زهراي تهران به خاک سپرده شد. همچنین پیکر مطهر شهید احسان مرادی، پس از انتقال به شهر همدان، در روز شنبه هفتم آبان ۱۴۰۱، با حضور باشکوه مردم، تشییع و در گلزار شهدای زادگاهش به خاک سپرده شد.

پیکر مطهر شهید «بهادر آزادی شیری» نیز پس از تشییع همراه سایر شهدا در شهر مقدس مشهد و شیراز در روز یکشنبه هشتم آبان‌ماه ۱۴۰۱، بر دستان مردم غیور شهر فسا تشییع و بدرقه شد و در زادگاهش، روستای بهمنی منطقه میان‌جنگل فسا آرام گرفت.

پیکر مطهر شهید «هوشنگ خوب» به همراه فرزند شهیدش «امید خوب»، پس از تشییع توسط مردم شهیدپرور و انقلابی شهرهای شیراز، مشهد مقدس، بهبهان و بهمنی، در روز دوشنبه، نهم آبان‌ماه ۱۴۰۱ در گلزار شهدای لیکک شهرستان بهمنی به خاک سپرده شد.

^۱ - <https://defapress.ir/fa/news/۵۵۲۸۵۵>

^۲ - <https://shahecheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۴۳۶۳۷>

پیکر مطهر کودک شهید «علی اصغر لُری گوئینی» نیز پس از تشییع به همراه سایر شهدا در شیراز و مشهد، به درخواست خانواده به کرمان منتقل شد و ضمن مراسم تشییع و وداع مردم و خانواده با ایشان، در روز دوشنبه نهم آبان ماه ۱۴۰۱ در گلزار شهدای شهر سیرجان به خاک سپرده شد.

پیکر مطهر شهید «محمودولی کیاسی» نیز، به همراه سایر شهدا در روز شنبه هفتم آبان ماه ۱۴۰۱ بر دستان مردم انقلابی و شهیدپرور شهر مقدس مشهد و شیراز تشییع شد و در روز یکشنبه هشتم آبان ۱۴۰۱ طی مراسمی باشکوه با حضور مردم شهرستان مرودشت، تشییع و در کنار هم‌زمان خود در گلزار شهدای زادگاهش به خاک سپرده شد.

تشییع باشکوه پیکرهای شهدای دومین حمله تروریستی به حرم مطهر

در پی دومین حمله تروریستی به حرم مطهر حضرت احمدبن موسی الکاظم (ع) صبح روز چهارشنبه ۲۵ مرداد ۱۴۰۲، پیکر مطهر شهدای والامقام «غلامعباس عباسی» و «محمد جهانگیری» که در حمله تروریستی ۲۲ مردادماه داعش به آستان مقدس، به فیض شهادت نائل آمده بودند، با شکوه فراوان بر دستان مردم شهیدپرور شیراز، از مبدأ میدان شهدا به سمت حرم مطهر تشییع شد. در این مراسم که تولیت و خدام حرم مطهر و اقشار مختلف مردم حضور داشتند، پیکر شهدا از ورودی باب المهدی (ع) محل وقوع این جنایت، وارد حرم مطهر شد و پس از طواف به دور ضریح مطهر حضرت احمدبن-موسی (ع)، نماز بر پیکرهای مطهر، به امامت حجت الاسلام والمسلمین علیرضا حدائق، اقامه شد. سخنران این مراسم حجت الاسلام والمسلمین کلانتری تولیت حرم مطهر بود.

در ادامه پیکر مطهر خادم شهید آستان مقدس، «غلامعباس عباسی»، در جوار قبور مطهر شهدای این بارگاه منور به خاک سپرده شد. پیکر مطهر شهید مدافع امنیت محمد جهانگیری نیز پس از تشییع در حرم مطهر، بنا به درخواست خانواده شهید، به زادگاه ایشان در شهرستان مرودشت، روستای کناره، جهت تدفین، انتقال یافت.^۱

^۱ - <https://shahecheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۵۳۹۰۶>

تشفی خاطر بازماندگان

پس از وقوع حملات تروریستی، حجت الاسلام و المسلمین ابراهیم کلانتری تولیت حرم مطهر حضرت احمدبن موسی الکاظم (ع) به همراه جمعی از معاونان آستان مقدس، از مجروحان هر دو حادثه تروریستی عیادت نمودند و از نزدیک در جریان روند درمان این عزیزان قرار گرفتند و برای آن‌ها آرزوی سلامتی و شفای عاجل کردند.^۱

همچنین تولیت حرم مطهر حضرت احمدبن موسی الکاظم (ع) به همراه جمعی از معاونان و خادمان آستان مقدس، با حضور در منزل تعدادی از شهدا از جمله شهید «حسنعلی پورعیسی»، شهید «محمدرضا کشاورز»، شهیدان «سرایداران» و شهید «مجتبی ندیمی»، ضمن تکریم و عرض تسلیت و همدردی با خانواده معزز این شهیدان والامقام، صبر و سلامتی برای ایشان از درگاه خداوند متعال مسئلت نمودند.^۲

متعاقباً تعدادی از خادمان و مسئولان حرم مطهر به نمایندگی از تولیت محترم آستان مقدس حضرت احمدبن موسی (ع) با حضور در منزل سایر شهدا، ضمن ابلاغ سلام رهبر معظم انقلاب (ع) و تولیت حرم مطهر و ادای احترام به بازماندگان، برای آن‌ها آرزوی صبر و سلامتی نمودند.

همچنین پس از حمله دوم تروریستی به حرم مطهر حضرت احمدبن موسی الکاظم (ع) حجت الاسلام و المسلمین کلانتری به همراه جمعی از خدام و معاونان آستان مقدس، با حضور در منزل خانواده شهید محمد جهانگیری در شهرستان مرودشت استان فارس، ضمن تکریم و عرض تسلیت و همدردی با خانواده معزز این شهید والامقام حافظ امنیت، صبر و سلامتی از درگاه خداوند متعال برای ایشان مسئلت کردند.^۳

۱ - <https://www.shahecheragh.ir/info.aspx?type=n&id=۲۰۱۱۴۲> &

<https://shahecheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۵۳۹۰۴>

۲ - <https://shahecheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۴۳۶۳۵>

۳ - <https://shahecheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۵۳۹۰۵>

برنامه‌های بزرگداشت شهدای حرم مطهر و حملات تروریستی

طی سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ و پس از حملات تروریستی تکفیری به حرم مطهر حضرت شاهچراغ (ع) برنامه‌های متعددی با هدف زنده نگه‌داشتن یاد و خاطره این دو فاجعه و شهدای گرانقدر و تبیین ابعاد مختلف آن‌ها به میزبانی حرم مطهر برگزار شد. از آنجاکه تعداد این برنامه‌ها زیاد بوده و ذکر تمامی آن‌ها در وسع این گزارش نیست، به‌طور خلاصه به چند نمونه از آن اشاره می‌شود.

* در تاریخ ششم آبان‌ماه ۱۴۰۱ آیین لاله‌گردانی خادمان حرم مطهر حضرت احمدبن موسی (ع) در رثای شهدای حمله تروریستی به حرم مطهر با حضور تولیت آستان مقدس، معاون اول رئیس‌جمهور، وزیر کشور و جمعی از مسئولان استان فارس، برگزار شد. در این مراسم معنوی، خادمان این بارگاه منور، با در دست داشتن لاله‌های روشن، به مرثیه‌سرایی و سوگویی پرداختند.^۱

* در تاریخ شنبه هفتم آبان‌ماه ۱۴۰۱ بعد از اقامه نماز مغرب و عشا، مراسم بزرگداشت شهدای حمله تروریستی حرم مطهر حضرت احمدبن موسی (ع) از طرف دفتر مقام معظم رهبری (ع) و با حضور نمایندگان معظم‌له، آیت‌الله «اختری» و آیت‌الله «محمدیان»، در حرم مطهر حضرت شاهچراغ (ع) برگزار شد. استقبال گسترده مردم شهیدپرور شیراز از این مراسم به‌گونه‌ای بود که علاوه بر شبستان امام خمینی (ع) صحن‌ها و رواق‌های حرم مطهر نیز مملو از جمعیت شد. در این مراسم تولیت حرم مطهر، وزیر آموزش و پرورش، نماینده ولی فقیه در استان فارس و امام‌جمعه محترم شیراز، استاندار فارس و جمعی دیگر از مسئولان کشوری و استانی نیز حضور داشتند.^۲

* غروب روز شنبه، هفتم آبان ۱۴۰۱، در آیینی معنوی، پرچم سرخ‌رنگ «یا لثارات الحسین (ع)» بر فراز گنبد این بارگاه منور، به اهتزاز درآمد.^۳

* در تاریخ نهم آبان‌ماه ۱۴۰۱ مراسم بزرگداشت یاد و خاطره شهدای حمله تروریستی به حرم مطهر حضرت احمدبن موسی کاظم (ع) از طرف دفتر مرجع عالی‌قدر حضرت آیت‌الله‌العظمی ناصر مکارم شیرازی (ع) با حضور تولیت آستان مقدس، زائران و مجاوران حرم مطهر، در شبستان امام خمینی (ع) برگزار شد.^۴

۱- <https://shahecheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۴۳۶۳۰>

۲- <https://shahecheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۴۳۶۳۶>

۳- <https://shahecheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۴۳۶۳۴>

۴- <https://shahecheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۴۳۶۳۹>

* مراسم هفتم شهدای حملهٔ تروریستی به سومین حرم اهل بیت (ع) در روز پنج‌شنبه، دوازدهم آبان ۱۴۰۱، هم‌زمان با اقامهٔ نماز مغرب و عشاء، در شبستان امام خمینی (ع) با حضور تولیت آستان مقدس، زائران و مجاوران حرم مطهر برگزار شد.^۱

به مناسبت بزرگداشت شهدای حرم مطهر حضرت احمدبن موسی (ع)، ویژه‌نامهٔ شعرخوانی «عصر شعر لاله‌گردانی حرم» با حضور شاعران کشوری و استانی در تاریخ ۱۳ آبان‌ماه ۱۴۰۱، در حرم مطهر برگزار شد.^۲

* در تاریخ سه‌شنبه ۱۷ آبان ۱۴۰۱، مراسم بزرگداشت شهدای حملهٔ تروریستی به حرم مطهر حضرت احمدبن موسی (ع)، به میزبانی آستان مقدس و فرماندهی ارشد ارتش جمهوری اسلامی در استان‌های فارس و کهگیلویه و بویراحمد و با حضور فرماندهان و نیروهای مسلح مستقر در شیراز برگزار شد.^۳

* در تاریخ ۱۹ آبان‌ماه ۱۴۰۱ کارگاه تولید اثر نقاشی با عنوان «قرمز پررنگ»، یادمان شهدای حملهٔ تروریستی به حرم مطهر، در «رواق عسکرخانی» حرم مطهر برگزار شد. در این کارگاه، اساتید ملی و استانی حضور داشتند.^۴

* به یاد شهیدان فاجعهٔ تروریستی حرم مطهر در تاریخ ۲۷ آبان‌ماه محفل انس با قرآن کریم در شبستان امام خمینی با حضور خادمان آستان مقدس حضرت اباعبدالله‌الحسین (ع) برگزار شد. در این محفل نورانی از خانواده‌های شهدا و جانبازان این حملهٔ ددمنشانه، با اهدای هدایای متبرک، تجلیل شد.^۵

* محفل انس با قرآن کریم با حضور قائم‌مقام و نمایندگان تولیت حرمین مطهر امام موسی کاظم (ع) و امام جواد (ع)، در تاریخ ۴ آذرماه ۱۴۰۱ در شبستان امام خمینی (ع) برگزار شد. در این محفل نورانی از خانواده‌های جمعی از شهدا و جانبازان این حملهٔ ددمنشانه، با اهدای هدایای متبرک، تجلیل شد.^۶

* به مناسبت فرا رسیدن چهل‌مین روز شهادت خادم حرم مطهر، غلام‌عباس عباسی و پاسدار مدافع امنیت، محمد جهانگیری از شهدای حملهٔ تروریستی ۲۲ مردادماه، مراسم سوگواری در شبستان امام خمینی (ع) و همچنین در جوار قبور مطهر شهدای حرم مطهر برگزار شد. این مراسم با حضور تولیت حرم مطهر، فرمانده سپاه فجر استان فارس و اقشار مختلف مردم شهیدپرور شیراز برگزار شد.^۷

۱ - <https://shahecheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۴۳۶۴۲>

۲ - <https://shahecheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۴۳۶۴۳>

۳ - <https://shahecheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۴۳۶۴۵>

۴ - <https://shahecheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۴۳۶۴۷>

۵ - <https://shahecheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۴۳۶۵۶>

۶ - <https://shahecheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۴۳۶۶۵>

۷ - <https://shahecheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۵۳۹۲۸>

* هم‌زمان با نخستین روز سال ۱۴۰۲، نماد یادمان «مادر و کودک شهید»، در صحن حضرت معصومه علیها السلام، نصب گردید. این اثر هنری، تندیس حکاکی شده از شهید زهرا اسماعیلی و فرزند خردسالش آرشام سرایداران است که در حمله تروریستی ۴ آبان ۱۴۰۱ عنصر تکفیری داعش به این بارگاه منور، مظلومانه به فیض شهادت نائل آمدند. این اثر از جنس سنگ با وزن ۷ تن در ارتفاع ۲/۵ متر، توسط یک هنرمند نیریزی و به سفارش سازمان سیما و منظر شهرداری شیراز ساخته شده است.^۱

* به‌منظور حفظ آثار و پاسداشت شهدای مظلوم حمله تروریستی به سومین حرم اهل‌بیت علیهم السلام ویتروینی شامل بخشی از لوازم شخصی به‌جامانده از این واقعه در موزه حرم مطهر، برپاشد. در این ویتروین، قرآن و وسایلی مانند عصا و مهرهای خونین، چوب‌پر خادم شهید پورعیسی، شماره امانت کفشداری و کفش یکی از شهدای گران‌قدر، خرده‌شیشه‌های خونین و پوکه فشنگ‌های شلیک‌شده در معرض دید عموم قرار گرفته است.^۲

* در راستای تنویر اذهان جهانیان و تبیین ابعاد ضد بشری حملات تروریستی به حرم مطهر، به همت معاونت علمی، آموزشی و پژوهشی حرم مطهر و با همکاری سازمان جوانان حقوق بشر جمهوری اسلامی، دهمین نشست تخصصی بین‌المللی «حقوق بشر آمریکایی از دیدگاه رهبر معظم انقلاب علیه السلام»، از روز چهارشنبه پنجم مهرماه ۱۴۰۲ به مدت دو روز و با حضور جمعی از اندیشمندان، پژوهشگران و مسئولان اجرایی و قضائی استانی و کشوری برگزار شد. قبل از برگزاری نشست، شرکت‌کنندگان با حضور در محل قبور مطهر شهدای والا مقام حرم مطهر و قرائت فاتحه و نثار شاخه گل، به مقام شامخ شهیدان، ادای احترام کردند. این نشست در دو روز متوالی برگزار شد و شامل پنل‌های تخصصی «زنان و کودکان، قربانیان اصلی تروریسم تکفیری»، «تروریسم اعتقادی، از اهانت به قرآن کریم تا جنایت در حرم مطهر»، «سیاست آمریکایی در ایجاد و حمایت از گروه‌های تروریستی»، «نقش افراط‌گرایی در دین‌هراسی، تعقیب و مجازات سردهسته‌های تروریسم تکفیری»، «بررسی چیستی و چرایی زمینه‌های حمله تروریسم تکفیری به حرم مطهر شاهچراغ علیه السلام» و «بررسی راه‌کارهای حذف و کاهش عوامل و زمینه‌های تداوم تروریسم تکفیری علیه حرم مطهر شاهچراغ علیه السلام» بود.^۳

۱ - <https://www.shahcheragh.ir/info.aspx?type=n&id=۲۲۱۴۱۲> &
<https://farhangi-fars.com/tag/مادر-و-کودک-تندیس-نصب-و-رونمایی>

۲ - <https://shahcheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۴۳۶۴۴>

۳ - <https://shahcheragh.ir/galleryview.aspx?id=۱۵۳۹۳۳>

دیدار خانواده شهدا با مقام معظم رهبری (مدظله)

در تاریخ ۱۴۰۱/۹/۲۹ مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رحمته‌الله در دیدار با خانواده‌های شهدای حمله تروریستی به حرم مطهر شاهچراغ علیه‌السلام بیانات مهمی فرمودند^۱ که متن آن به شرح ذیل است:

بسم الله الرحمن الرحيم

والحمد لله رب العالمين و الصلاة والسلام على سيدنا محمد و آله الطاهرين سيما بقيّة الله في الارضين.

خیلی خوش آمدید. حادثه تلخ و درعین حال پُرشکوه حرم مطهر حضرت احمدبن موسی شاهچراغ علیه‌السلام یک حادثه ماندنی است در تاریخ. اولاً خیلی پُر معنا است؛ ثانیاً ماندنی است؛ حادثه‌ای نیست که به این زودی از یاد تاریخ ایران برود. خب خود جناب احمدبن موسی علیه‌السلام را هم شهید کردند. برادر بزرگوار ایشان یعنی حضرت علی‌بن موسی‌الرضا علیه‌السلام را هم شهید کردند. شهید کردند که نام آن‌ها و یاد آن‌ها فراموش بشود؛ فراموش شد؟ یاد امام رضا علیه‌السلام فراموش شد؟ یاد شاهچراغ علیه‌السلام فراموش شد؟ به کوری چشم دشمنان، یاد این‌ها، ارزش این‌ها، جایگاه این‌ها، عظمت رحمت الهی برای این‌ها روزبه‌روز آشکارتر خواهد شد.

البته خانواده‌ها داغدار شدند؛ این را کاملاً می‌فهمیم. عزیزانشان، فرزندانسان، حتی کودکانسان، پدران و مادرانشان از دستشان رفتند؛ در این‌ها شکی نیست. داغدار می‌شوند؛ دل‌ها می‌سوزد، دل ما هم سوخت؛ دل ما هم خیلی سوخت برای این حادثه؛ اما در مقابل این فقدان، یک عظمتی وجود دارد و آن عبارت است از لطف الهی نسبت به آن‌ها و نسبت به شماها که بازمانده آن‌ها هستید. در بزرگی این لطف الهی نسبت به شما این‌که، خدای متعال در قرآن می‌فرماید: **أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ**؛ «وَلَئِكَ» یعنی همین شماها؛ **عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ**. خدا بر شماها، بر بازماندگان، بر داغ‌دیدگان این شهدا درود می‌فرستد و صلوات می‌فرستد. خود آن‌ها هم که خب مقامشان عالی است.

محکومیت دشمن هم در این قضیه با خیلی از حوادث تروریستی دیگر کشور فرق دارد. یک‌وقت یک مجموعه نظامی را می‌زنند، یک‌وقت یک مجموعه سیاسی را می‌زنند؛ خب آن‌یک حرف است؛ یک‌وقت یک مجموعه زائر را می‌زنند که نه محفل سیاسی است، نه محلّ رزم و دعوا است؛ محلّ زیارت است، محلّ انس با خدا است. از تهران، از همدان، از گیلان، از خود شیراز، از کهگیلویه و بویراحمد، از جاهای مختلف انسان‌ها رفته‌اند آنجا، برای عرض نیاز، برای خلوت با خدا، برای خلوت با اولیای خدا و مورد این ظلم

^۱ - <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۵۱۵۲۸>

قرار گرفته‌اند. دشمن خیلی رسواست در این قضیه. این دشمن کیست؟ آن که مرتکب این جنایت شد، فقط او دشمن است؟ او که خب معلوم است؛ او دشمن است، جانی است، خیانتکار است، جنایتکار است، اما فقط او نیست؛ کسانی پشت سر او هستند. می‌گویند «داعش»؛ خب بله، اما داعش را چه کسی به وجود آورد؟ این موجود خطرناک را چه کسی تولید کرد؟ آمریکا صریحاً گفت ما داعش را تولید کردیم؛ خودش صریح گفت این را نه حالا، [بلکه] هفت هشت سال پیش گفتند: «ما تولید کردیم داعش را»؛ آن‌ها گناهکارند! همان‌هایی که حالا پرچم حقوق بشر را به دست می‌گیرند. لعنت خدا بر این دهان‌های دروغ‌گو، بر این دل‌های سیاه و شقی! این جور عمل می‌کنند، آن جور حرف می‌زنند. درباره حقوق بشر، درباره حقوق زن، درباره مسائل گوناگون انسانی، حرفشان این است، عملشان آن است؛ یعنی منافق کامل! و منافق، کافر است و کافر دشمن خدا است، عدو الله است؛ این‌ها، هم کافرنند، هم منافقند، هم دشمن خداینند. این‌ها در این قضیه شاهچراغ علیه السلام رسوا شدند.

این قضیه را هم نباید بگذارند فراموش بشود. البته فراموش نمی‌شود، اما بایستی دستگاه‌های فرهنگی ما، دستگاه‌های رسانه‌ای ما، عناصر هنری ما، این قضیه را مثل قضیه عاشورا، مثل قضایای گوناگون تاریخی، نگه‌دارند، بزرگ کنند، ترسیم کنند، آیندگان بفهمند. ما در این زمینه‌ها کوتاهی داریم؛ ما در قضیه رسانه و تبلیغ و ترسیم واقعیات کوتاهی داریم. خیلی از جوان‌های ما و شما قضایای بیست سال قبل را نمی‌دانند، قضایای منافقین را نمی‌دانند. در همین شیراز، روز ماه رمضان، دم افطار، منافقین وارد خانه آن دکتر شریف بزرگوار می‌شوند و اهل منزل را [به رگبار می‌بندند؛ روز ماه رمضان در شیراز! بعدها من به آن خانه رفتم. نسل جوان ما متأسفانه خیلی از این‌ها را نمی‌داند؛ ما در این زمینه‌ها کم‌کاری داریم؛ باید عناصر هنری ما [کار کنند]. حالا شما جوان‌ها که اینجا هستید، هر کدامتان که در کار هنر، در کار رسانه، در کار تبلیغ، در کار نگارش دستی دارید، یادتان باشد که این‌ها جزو وظایف حتمی ما است.

به هر حال، من به همه شما بازماندگان عزیز این شهیدان بزرگوار مجدداً تسلیت عرض می‌کنم؛ هم تسلیت، هم تبریک؛ تبریک هم دارد. این‌ها مقامات عالی پیدا کردند؛ کوچکشان، بزرگشان - در میان آن‌ها بچه بود، بزرگ بود، جوان بود، زن بود، مرد بود، شهری بود، روستایی بود - به مقامات عالی رسیدند؛ این واقعاً تبریک دارد و [البته] تسلیت هم عرض می‌کنیم. ان شاء الله خداوند به شماها صبر بدهد و مأجور بدارد.^۱

شناسایی هویت عوامل حملات تروریستی

الف) عوامل حمله تروریستی نخست

براساس گزارش‌های منتشرشده از سوی مراجع قانونی، عامل جنایت تروریستی اول حرم مطهر حضرت احمدبن موسی (ع)، به نام «سبحان کمروبی»، با نام مستعار «ابوعایشه» و معروف به «حامد بدخشان» تبعه کشور تاجیکستان و حدوداً ۳۵ ساله بوده که در درگیری با مأموران انتظامی و امنیتی و قبل از دستگیری، مجروح و بعد از انتقال به بیمارستان فوت کرد.^۱

همچنین «محمد رامز رشیدی»، ۲۴ ساله معروف به «بوبصیر» دارای برگه اقامت و ساکن تهران و «سید نعیم هاشمی قتالی»، ۲۷ ساله، هر دو تبعه افغانستان، همدستان وی بودند که در طراحی حمله و پشتیبانی از عامل اصلی ترور نقش داشتند و در مدت کوتاهی پس از عملیات تروریستی شناسایی و دستگیر شدند.^۲

عوامل تروریستی مذکور با فاصله ۳ تا ۴ متری از یکدیگر از مسیر بلوار سیبویه (تقاطع شاهزاده قاسم ع) وارد خیابان احمدی (حضرتی) شده و به‌صورت پیاده به سمت حرم مطهر حرکت کردند. عامل (نفر) دوم نقش پشتیبان داشته و عامل اصلی را تا نزدیکی ورودی باب‌الرضا (ع) همراهی کرده و پس از ورود عامل اصلی به حرم و اطمینان از شروع حمله، صحنه را ترک کرده است. با توجه به نوع عملیات تروریستی، که به عملیات «انغماسی»^۳ معروف است، انتخاب هنگامه اذان مغرب با شناخت قبلی از محیط و با هدف ارتکاب جنایتی فجیع‌تر صورت گرفته بود. اقدام هوشمندانهٔ خادمان حرم و همکاری نمازگزاران در بستن به‌موقع درب ورودی شبستان امام خمینی (ع) که محل اصلی اقامهٔ نماز جماعت بود، از عمیق‌تر شدن فاجعه پیشگیری کرد.

«محمد رامز رشیدی» متهم ردیف اول پرونده در دادگاه با اقرار به عضویت در گروه تروریستی داعش و قبول همکاری مستقیم با عامل اصلی حمله تروریستی به حرم حضرت شاهچراغ (ع) به توضیح نحوهٔ همکاری در این عملیات تروریستی پرداخت و گفت: در شهر زرنند کرمان مشغول به کار بودم که روز

۱- <https://fa.alalam.ir/news/۶۶۵۷۰۲۳> & <http://rajanews.com/node/۳۶۹۱۲۲>

۲- همان.

۳- در «عملیات انغماسی» افرادی از تروریست‌های آموزش دیده با تجهیزات نظامی به جایی حمله و شروع به جنگ می‌کنند تا در نهایت یا خود را منفجر کنند یا به دست نیروهای مقابل کشته شوند و یا شاید جان سالم به‌در برند. در مقابل، عملیات انتحاری است که در آن، فرد تروریست خود را در میان جمعیت منفجر می‌کند. برگرفته از:

<https://makhaterltakfir.com/fa/articleview/۱۸۷۳>

بیست و سوم مهرماه از طریق یکی از شبکه‌های اجتماعی پیامی از سوی رابط گروه داعش در افغانستان دریافت کردم و به من دستور داده شد به زاهدان بروم. پیش از حرکت به سمت زاهدان دستور تغییر کرد و از همان طریق به من اعلام شد به شیراز بروم و خانه‌ای را در یکی از محلات دور از مرکز شهر اجاره کنم. پس از چند روز از طریق پیامی در فضای مجازی، دستوری مبنی بر تحویل امانتی به من صادر شد. پس از دریافت یک چمدان متوجه شدم شامل سلاح کلاشنیکف به همراه هشت خشاب و ۱۹۴ فشنگ جنگی است. پس از آن، فردی که هویت اصلی وی را نمی‌دانستم به من معرفی شد تا به عنوان مهمان، او را به خانه بیاورم و سپس در یک نوبت به صورت انفرادی و چندین نوبت دیگر به اتفاق هم به حرم شاهچراغ^۱ رفتیم و در آنجا به بررسی محیط اطراف حرم پرداختیم.^۱

متهم «محمد رامز رشیدی» همچنین بیان کرد که یک شب پیش از حمله تروریستی، فیلمی از بیعت عامل تروریستی با خلیفه داعش تهیه و برای رابط خود در افغانستان ارسال کرده است. او بیان کرد که در همان شب به من دستور داده شد فردا شب یعنی غروب چهارم آبان ماه، هم‌زمان با نماز مغرب، عامل تیراندازی را به شاهچراغ^۲ ببرم. من پس از همراهی وی تا مقابل ورودی حرم، گزارش انجام دستورات ابلاغ شده را ارسال کردم و همان لحظه دستور گرفتم شهر شیراز را ترک کنم.^۲

متهم دیگر این پرونده «سید نعیم هاشمی قتالی» نیز در دادگاه به تحویل گرفتن عامل اصلی ترور بعد از ورود به ایران، اسکان دادن وی و سایر اعضای داعش در تهران و جابه‌جایی آنان در خانه‌های امن و انجام سایر تدارکات و تهیه بلیت سفر به شیراز برای عامل اصلی ترور اعتراف نمود.^۳

ب) عوامل حمله تروریستی دوم

براساس گزارش‌های رسمی، عامل حمله دوم تروریستی به حرم شاهچراغ^۴ «رحمت‌اله نوروز اف» با نام مستعار «مصطفی اسلم یار»، عضو گروه تروریستی داعش و اهل کشور تاجیکستان است.^۴ «حبیب‌اله عرب-زاده» و «امراه نظری» هم دو همدست وی بودند که بازداشت شدند.

پنج روز پس از حمله تروریستی دوم به زائران حرم شاهچراغ^۵، وزارت اطلاعات در بیانیه‌ای^۵ اعلام کرد که کلیدی‌ترین عنصر پشتیبانی عملیات تروریستی اخیر و مرتبط مستقیم با سرکردگان داعش دستگیر شده

۱- <https://www.tasnimnews.com/fa/news/۱۴۰۱/۱۱/۲۶/۲۸۵۴۰۲۰>

۲- <https://www.isna.ir/news/۱۴۰۱۱۱۲۶۲۰۱۱/۱۴۰۱/۱۱/۲۶>

۳- <https://۳۷۳۵۵۴۶۴.khabarban.com>

۴- <https://www.mizanonline.ir/fa/news/۴۷۳۳۵۳۸>

است. براساس این بیانیه، درمجموع عملیات معطوف به حمله نخست به حرم شاهچراغ^۵ در سال ۱۴۰۱، ۲۶ نفر از عوامل تکفیری دستگیر شده‌اند که جملگی غیر ایرانی و از ملیت‌های جمهوری آذربایجان، تاجیکستان و افغانستان بودند گروه داعش که مسئولیت عملیات را برعهده گرفته بود، پس از محاکمه و مجازات عوامل آن جنایت، اعلام نمود که به عملیات انتقامی مبادرت خواهد ورزید و از آن پس تروریست‌های متعددی را به‌سوی ایران روانه کرد که حمله تروریست‌ها، یا در مبدأ یا در مرزهای کشور، در درگیری با سربازان گمنام امام زمان^{علیه السلام} معدوم شدند و یا در داخل دستگیر و در مسیر محاکمه قرار گرفتند. بدین‌سان از حمله اول تا حمله دوم به حرم مطهر، تعداد ۱۹۶ تروریست تکفیری معدوم یا بازداشت شدند.

«رحمت‌اله نوروز اف» عامل تروریست تکفیری و متهم ردیف اول پرونده حمله دوم به حرم، پس از دستگیری در دادگاه چنین بیان کرد که: از طریق یکی از پیام‌رسان‌های خارجی، جذب گروه داعش شدم و پس از مدتی که تحت تأثیر فردی در فضای مجازی با عقاید و ایده‌های این گروه آشنا شدم به توصیه و با هدایت همان فرد به ترکیه سفر کردم و با راهبری فردی به نام «زید» پس از ورود قاچاقی به ایران، ضمن برقراری ارتباط با رابطان با رابطان گروه داعش در تهران به سراوان و سپس پاکستان و سپس به افغانستان رفتم و در محل نامعلومی آموزش‌های نظامی و کار با سلاح را در افغانستان گذراندم.^۱ سپس عازم ایران و شیراز شدم و با کمک حبیب‌اله عرب‌زاده و امراله نظری، حدود یک ماه در نزدیک حرم شاهچراغ^۶ سکونت داشتم. پس از ارتباط مجدد با سرپل داعش و تحویل گرفتن اسلحه و بیعت با امیر داعش، در شامگاه بیست و دوم مرداد، اقدام به حمله تروریستی کردم.^۲

«نوروز اف» گفت: امیر داعش دستور داده بود دو ظرف بنزین تهیه کنم، اما با یک ظرف یک و نیم لیتری بنزین در کوله‌پشتی وارد شدم. اما پیش از آن که به فرش‌های نمازگزاران برسم و آن‌ها را آتش بزنم دستگیر شدم. او ادامه داد: تصور دستگیری را نداشتم و فکر می‌کردم کشته خواهم شد وی ضمن پذیرش اتهامات خود تصریح کرد: تعداد افرادی را که هدف قراردادم نشمردم و قصدم این بود که عملیات را تا آخرین فشنگ موجود در خشاب ادامه دهم.^۳

بیانیه مهم-وزارت اطلاعات-در باره حمله تروریستی به شاهچراغ/ <https://donya-e-eqtesad.com/> - ۵

۱- بر اساس بیانیه وزارت اطلاعات، عامل تروریستی حمله دوم برای ورود به ایران از کشورهای تاجیکستان، ترکیه و پاکستان عبور کرده سپس در ولایت بدخشان افغانستان آموزش دیده و از مرزهای شرقی به‌طور غیرقانونی وارد کشور شده است.

<https://donya-e-eqtesad.com/۳۹۹۴۲۸۳>

۲- <https://www.mizanonline.ir/fa/news/۴۷۳۳۵۳۸/>

۳- همان.

پیگردها و اقدامات قضایی

الف) احکام قضایی عاملان حمله اول تروریستی

مورخ پنجم آبان ۱۴۰۱، یک روز بعد از حمله نخست تروریستی، با دستور رئیس قوه قضائیه، معاون اول این قوه با سفر به استان فارس، ضمن عیادت از مجروحان حمله تروریستی، دستورات لازم برای رسیدگی سریع به این پرونده را صادر کرد. چند روز بعد از این جنایت، عاملان حمله تروریستی با اقدامات مأموران اطلاعاتی دستگیر شدند. هفدهم آذرماه ۱۴۰۱ کیفرخواست پنج نفر^۱ از متهمان این پرونده صادر شد. براساس کیفرخواست صادرشده، تمامی پنج متهم که به عامل اصلی حمله تروریستی حرم مطهر شاهچراغ^ع کمک و از او پشتیبانی کرده بودند به محاربه، افساد فی الارض، عضویت در گروهک تروریستی داعش، عضویت در گروه باغی، اجتماع و تبانی به قصد اقدام علیه امنیت کشور و معاونت در افساد فی الارض متهم شدند. بعد از صدور کیفرخواست، اولین جلسه دادگاه متهمان در تاریخ ۲۶ بهمن‌ماه ۱۴۰۱ در شعبه اول دادگاه انقلاب اسلامی شهر شیراز به ریاست قاضی «سید محمود ساداتی» برگزار شد.^۲ روند رسیدگی به پرونده متهمان در مرحله دادرسی و دادگاه با رعایت دقیق موازین قانونی و حضور وکلای قانونی متهمان انجام شد و بعد از برگزاری ۱۰ جلسه دادگاه، حکم اولیه مجازات این متهمان در بیست و پنجم اسفندماه ۱۴۰۱ صادر شد.^۳ بعد از اعتراض وکلای متهمان به احکام اولیه اعدام دو تروریست یادشده، احکام مجدداً در دیوان عالی کشور بررسی و درنهایت تأیید و برای اجرا ابلاغ شد.^۴

سحرگاه شنبه هفدهم تیرماه ۱۴۰۲، حکم اعدام دو تن (محمد رامز رشیدی و سید نعیم هاشمی قتالی) از عوامل حمله تروریستی به حرم شاهچراغ^ع در خیابان ۹ دی، مقابل آستان مقدس، درملاءم و با حضور دادستان فارس، شماری از مسئولان قضایی و انتظامی و جمعی از مردم و خانواده‌های قربانیان، اجرا شد.^۵ همچنین برای سه نفر متهم اصلی دیگر این پرونده نیز احکام زیر صادر گردید:

۱- به جز عامل مجری ترور که روز حمله به هلاکت رسید، پنج نفر از متهمان اصلی دستگیر شده عبارتند از: محمد رامز رشیدی؛ نعیم هاشم قتالی؛ محمد رحمانی؛ مصطفی جان امینی؛ حمیدالله کابلی.

۲- <https://www.tasnimnews.com/fa/news/۱۴۰۲/۰۴/۱۷/۲۹۲۲۴۱۸/>

۳- <https://fa.alalam.ir/news/۶۶۵۷۰۲۳>

۴- <https://www.tasnimnews.com/fa/news/۱۴۰۱/۱۲/۲۵/۲۸۶۸۷۰۱/>

۵- <https://www.isna.ir/news/۱۴۰۲۰۴۱۷۱۰۱۴۳>

«محمد رحمانی»^۱ که از سرپل‌های گروه داعش در تهران بود، به ۲۵ سال حبس، «مصطفی جان امانی»^۲ متهم دیگر پرونده به دلیل عضویت و حمایت از گروه تروریستی داعش به ۱۵ سال حبس و «حمیدالله کابلی» دیگر عضو دستگیرشده گروه داعش نیز به پنج سال حبس محکوم شدند.^۳ اتهام اصلی این سه نفر، مشارکت در تأمین مالی، اسکان و تهیه سیم‌کارت برای اعضای داعش در تهران و ارسال آن‌ها به‌صورت قاچاقی به شیراز و افغانستان بود.^۴

ب) احکام قضایی عاملان حمله دوم تروریستی

رسیدگی قضایی به دومین حمله تروریستی به حرم مطهر شاهچراغ^۵، با برگزاری اولین جلسه محاکمه سه تن از عاملان با حضور متهمان، وکلای مدافع متهمان، اولیای دم دو شهید حمله تروریستی، برخی از مجروحان و جانبازان و شاهدان حمله تروریستی در شعبه اول دادگاه انقلاب اسلامی شهر شیراز به ریاست قاضی «سید محمود ساداتی» انجام شد.^۵

شیرازیان، نماینده دادستان عمومی و انقلاب مرکز استان فارس ضمن قرائت کیفرخواست، اتهامات متهم ردیف اول «رحمت اله نوروز اف، با نام مستعار اسلم یار» را محاربه و افساد فی الارض، عضویت در گروه تروریستی داعش به‌قصد اقدام علیه امنیت کشور و بغی بیان نمود.^۶ وی همچنین متهمان ردیف دوم و سوم «حبیب‌اله عرب‌زاده» و «امراه نظری» را به معاونت در افساد فی الارض و معاونت در محاربه، اجتماع و تبانی به‌قصد اقدام علیه امنیت کشور از طریق همراهی با گروه تروریستی داعش متهم کرد. وی افزود: مستندات، ادله و امارات در خصوص اتهامات وارده شامل اقرار متهم ردیف اول در خصوص آموزش‌های نظامی و سایر متهمان بر ارتباطات سازمان یافته با عوامل داعش، مستندات کشف شده از تلفن همراه متهم ردیف اول، ارتباطات مستمر با سرپل‌های داعش در خارج از کشور، گزارش‌های ضابطان و دستگیری در محل صحنه جرم در خصوص متهم ردیف اول است که در پرونده موجود است.

۱- محمد رحمانی، ۲۰ ساله، اهل کشور افغانستان و مجرد. <https://farsnews.ir/fars/news/۱۴۰۲۰۴۱۸۰۰۰۶۹۷/>

۲- مصطفی جان امانی، ۲۳ ساله، اهل کشور افغانستان و مجرد. <https://farsnews.ir/fars/news/۱۴۰۲۰۴۱۸۰۰۰۶۹۷/>

۳- <https://www.mizanonline.ir/fa/news/۴۷۲۲۱۷۳>

۴- <https://farsnews.ir/fars/news/۱۴۰۲۰۴۱۸۰۰۰۶۹۷/>

۵- <https://www.mizanonline.ir/fa/news/۴۷۳۳۵۳۸>

نماینده دادستان عمومی، در پایان دفاع از کیفرخواست صادرشده، مطابق موازین قانونی از دادگاه خواستار صدور حکم با در نظر گرفتن اشد مجازات برای متهمان شد. کیفرخواست این پرونده نیز در تاریخ یکم شهریور ۱۴۰۲ در دادرسی عمومی و انقلاب اسلامی شهر شیراز صادر شد.^۱

بعد از برگزاری ۲۰ ساعت جلسه رسیدگی در شعبه اول دادگاه انقلاب اسلامی شیراز، درنهایت رئیس دیوان عالی کشور، متهم ردیف اول پرونده، یعنی «رحمت‌اله نوروز اف»، معروف به «مصطفی اسلم‌یار»، اهل کشور تاجیکستان را با اتهامات محاربه، بغی و اجتماع و تبانی علیه امنیت کشور، پس از طی مراحل تحقیقات، صدور قرار جلب به دادرسی و کیفرخواست در دادرسی عمومی و انقلاب اسلامی شیراز، به دو بار اعدام محکوم کرد. وی افزود: با توجه به تحقیقات کامل و جامع صورت گرفته درباره متهم اصلی و احراز ارتباطات سازمان‌یافته متهم با عوامل داعش و همچنین اقرارهای صریح به عضویت و همکاری با گروه داعش در حین تحقیقات در دادرسی و در مقابل هیئت دادگاه و با توجه به دست بردن وی به سلاح گرم به قصد ایجاد رعب و وحشت که در نتیجه آن دو نفر شهید و هفت نفر مجروح شدند، ماهیت مجرمانه عمل ارتكابی مطابق با عنوان اتهامی برای دادگاه محرز و مسجل شد و متهم، براساس مواد طرح‌شده در قانون مجازات اسلامی به مجازات محاربه و بغی محکوم شد.^۲

محمدجعفر منتظری تصریح کرد: با توجه به این که متهمان ردیف‌های دوم و سوم از نیت شوم «رحمت‌الله نوروز اف»، عامل اصلی حمله تروریستی، بی‌اطلاع بوده‌اند و این امر با توجه به تحقیقات به‌عمل آمده و همچنین دفاع وکلای مدافع آنان برای هیئت دادگاه به اثبات رسیده است، لذا از این دو عنوان اتهامی تبرئه شدند.^۳

۱- همان.

۲- <https://www.jahannews.com/news/۸۶۵۴۴۶>

۳- همان.

فصل پنجم

بازخوردها

پیام مقام معظم رهبری دام ظلّه

پیام تولیت حرم و مسئولان ارشد نظام

پوشش خبری حملات در شبکه‌های ملی و جهانی

خلاصهٔ پیام‌های تسلیت رؤسای کشورها و مجامع بین‌المللی

مقدمه

از همان ابتدای انتشار خبر حمله تروریستی به حرم مطهر حضرت احمد بن موسی الکاظم شاهچراغ علیه السلام مقامات بلند مرتبه جمهوری اسلامی ایران، رهبر معظم انقلاب دامت برکاته، رئیس جمهور، رئیس قوه قضائیه، رئیس مجلس شورای اسلامی، متولیان و نمایندگان آستان‌های مقدس و بقاع متبرکه کشور، استانداران، نمایندگان ولی فقیه در شهرها و استان‌ها، شهرداران، مراجع تقلید، روسای دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه، وزیران، مدیران و نمایندگان مردم در مجلس شورای اسلامی و سایر مسئولان کشوری و لشکری با صدور پیام‌های تسلیت و بیانیه، حمله تروریستی تکفیری به حرم مطهر را که منجر به شهادت و مجروح شدن جمعی از زائران خاندان اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام و هتک حرمت این آستان شد محکوم کردند و با اظهار تأسف و همدردی، یاد شهدای مظلوم این جنایت فجیع را گرامی داشتند و آرزوی شفای عاجل و کامل برای مجروحان و آسیب‌دیدگان نمودند. برخورد قاطع با عاملان این اتفاقات کینه‌توزانه، درخواست بیشتر پیام‌های ارسالی از دستگاه‌های قضائی و امنیتی بود. همچنین برخی نهادها، سازمان‌ها و مقامات خارجی و بین‌المللی نیز این حمله را محکوم و پیام‌های تسلیت ارسال نموده و ابراز همدردی کردند. در این بخش به جهت رعایت اختصار، نمونه‌هایی از این پیام‌ها نقل می‌شوند.

پیام تسلیت مقام معظم رهبری داماد^۱

بسم الله الرحمن الرحيم

جنایت شقاوت‌آمیز در حرم مطهر حضرت احمدبن موسی علیه السلام که به شهادت و مجروح شدن ده‌ها مرد و زن و کودک بی‌گناه انجامید، دل‌ها را اندوهگین و داغدار کرد. عامل یا عاملان این جنایت اندوه‌بار یقیناً مجازات خواهند شد؛ ولی داغ عزیزان و نیز هتک حرمت حرم اهل بیت علیهم السلام جز با جست‌وجو از سر رشته این فاجعه‌آفرینی‌ها و اقدام قاطع و خردمندانه درباره آن، جبران نخواهد شد. همه در مقابله با دست دشمن آتش‌افروز و عوامل خائن یا جاهل و غافل او وظایفی بر عهده داریم؛ از دستگاه‌های حافظ امنیت و قوه قضائیه تا فعالان عرصه فکر و تبلیغ و تا آحاد مردم عزیز باید ید واحده‌ای باشند در مقابل جریانی که به جان مردم و امنیت و مقدسات آنان بی‌اعتنایی و بی‌احترامی روا می‌دارد. ملت عزیز و دستگاه‌های مسئول یقیناً بر توطئه خباثت‌آمیز دشمنان فائق خواهند آمد، ان شاء الله.

این جانب به خانواده‌های عزادار این حادثه و به مردم شیراز و به همه ملت ایران تسلیت می‌گویم و شفای مجروحان را از خداوند متعال مسئلت می‌کنم.

سیدعلی خامنه‌ای

پنجم آبان ۱۴۰۱

پیام تسلیت تولیت آستان مقدس حضرت احمد بن موسی الکاظم^۱

بسم الله الرحمن الرحيم

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ.

السَّلامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ وَ عَلَى الْأَرْوَاحِ الَّتِي حَلَّتْ بِفِنَائِكَ.

شهادت جمعی از زائران حرم مطهر حضرت احمد بن موسی الکاظم^{علیه السلام} را به پیشگاه حضرت ولی عصر^{علیه السلام}، نائب برحقش حضرت آیت الله امام خامنه‌ای^{دامت الله} و امت شهیدپرور میهن اسلامی به‌ویژه خانواده‌هایی که در حمله تروریستی به سومین حرم اهل بیت^{علیهم السلام} در ایران اسلامی به فیض عظمای شهادت رسیده‌اند، تبریک و تسلیت عرض می‌کنم.

حمله دزدانه و به خاک و خون کشیدن زنان و مردان و کودکانی که برای اقامه نماز و ساییدن پیشانی بندگی بر آستان حضرت حق و عرض ارادت به ساحت ملکوتی اولیاء الهی گرد هم آمده‌اند، چیزی جز رذالت، ددمنشی و وحشی‌گری توسط عوامل مسخ‌شده استکبار و صهیونیسم بین‌الملل نمی‌تواند باشد. مردم غیور، ولایت‌مدار و آگاه این مرزوبوم، دیرزمانی است که برای استقلال، پیشرفت، حاکمیت ارزش‌های الهی و اهتزاز عزتمند پرچم اسلام ناب محمدی^{صلی الله علیه و آله} بر سرای میهن، عزیزترین عزیزان خود را به پیشگاه خداوند کریم تقدیم کرده‌اند؛ هیئات که چنین مردمی در مقابل رذالت‌های وحشیانه عوامل حقیر استکبار جهانی از پیمودن مسیر عزت و سربلندی و عرض ارادت و عشق به اهل بیت عصمت و طهارت^{علیهم السلام} بازمانند. تجربه گرانبار ملت ما از آغازین روزهای انقلاب اسلامی تا امروز، بیانگر این حقیقت ارزشمند است که این‌گونه حوادث غمبار، نه تنها نتوانسته در عزم و اراده مردم بزرگ ایران اسلامی، خلل و سستی به وجود آورد که آنان را در مسیر حق، استوارتر از گذشته نموده است.

برای شهیدان والامقام این حمله تروریستی، غفران و رحمت واسعة الهی و آرامش در جوار اولیاء الله، به‌ویژه سالار شهیدان حضرت اباعبدالله الحسین^{علیه السلام} و برای بازماندگان، صبر جمیل و اجر بی‌پایان از پیشگاه خداوند کریم مسئلت دارم. یا لَیْتَنی کُنْتُ مَعَكُمْ فَأَفُوزَ فَوْزاً عَظِیماً.^۲

۱- <https://shahecheragh.ir/info.aspx?type=n&id=۲۰۱۱۳۵>

۲- سوره نسا، آیه ۷۳.

بیانیه تولیت حرم مطهر حضرت احمد بن موسی الکاظم شاهچراغ در پی وقوع دومین حمله تروریستی به این بارگاه منور^۱

بسم الله الرحمن الرحيم

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

شامگاه بیست و دوم مردادماه، حرم مطهر حضرت احمد بن موسی شاهچراغ^{علیه السلام} بار دیگر شاهد حمله کور تروریستی یکی از عوامل مسخ شده تکفیری بود که ناجوانمردانه، زائران خداجوی سومین حرم اهل بیت عصمت و طهارت^{علیهم السلام} را آماج گلوله‌های جهل و عصبیت قرار داد و خون پاک جمعی از فرزندان ناب میهن عزیزمان را بر زمین جاری ساخت.

تعرض بزدلانه به سومین حرم اهل بیت عصمت^{علیهم السلام} در ایران اسلامی و زائران آن درحالی که در شهادت مظلومانه سرور جوانان بهشت حضرت اباعبدالله الحسین^{علیه السلام} و یاران با وفایش همچنان لباس ماتم بر تن دارند، گواه صادقی است بر حقانیت راه و مرام ملت بزرگ ایران و شکست خفت‌بار دشمنان زبون و خون‌خوار این مرزوبوم کهن.

تعرض به حرم مطهر حضرت احمد بن موسی^{علیه السلام} را به پیشگاه صاحب اصلی اش حضرت ولی عصر^{علیه السلام} رهبر فرزانه انقلاب اسلامی و عموم مردم ایران به‌ویژه مردم فارس تسلیت می‌گوییم، برای شهید والامقام این حادثه، علو درجات و حشر با شهیدان کربلا و برای مجروحان و مصدومان صحت و عافیت از پیشگاه خداوند کریم مسئلت می‌نماییم.

^۱ - <https://www.shahcheragh.ir/info.aspx?type=n&id=۲۲۱۶۰۰>

پیام تسلیت مشترک نماینده ولی فقیه در استان فارس و امام جمعه شیراز، آیت الله دژکام و استاندار فارس دکتر محمدهادی ایمانیه^۱

بسم الله الرحمن الرحيم

أَنَا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ.

بار دیگر دست‌های آلوده کفر و نفاق و تکفیر از آستین یکی از عمال این جریانات خبیث بیرون آمد و جمعی از زوار محترم حرم مطهر حضرت احمد بن موسی الکاظم (ع) را شهید و مجروح ساخت. شهادت این عزیزان را به پیشگاه مقدس حضرت بقیه الله الاعظم (ع) و رهبر معظم انقلاب اسلامی (ام‌ظله) و همه مردم شریف ایران، به‌ویژه اهالی فارس و شیراز، سومین حرم اهل بیت عصمت و طهارت (ع) و خانواده‌های این شهدای گرانقدر تسلیت عرض نموده، علو درجات آن شهیدان بزرگوار را از درگاه خداوند متعال خواستاریم. بدیهی است امت بصیر و صبار و شکور ایران و مردم شریف شیراز با رفتار متین و مواضع استوار خویش در این حادثه، بار دیگر دشمنان اسلام و نظام اسلامی را ناکام نموده و حسرت ایجاد اختلاف در صفوف ملت ایران و رخنه در بنیان مرصوص نظام اسلامی را بر دل منافقان و کفار بالأخص آمریکا و اسرائیل خواهند گذاشت. بدین وسیله ضمن عرض تسلیت مجدد، از روز پنج‌شنبه ۱۴۰۱/۰۸/۵ در استان فارس به مدت سه روز عزای عمومی اعلام نموده و مراسم تشییع جنازه این عزیزان در روز شنبه هفتم آبان‌ماه ۱۴۰۱ برگزار خواهد شد.

^۱ - <https://www.yjc.ir/fa/news/۸۲۶۸۶۱۸>

پیام تسلیت رئیس جمهور، شهید سید ابراهیم رئیسی^۱

بسم الله الرحمن الرحيم

ندای مظلومیت و اقتدار ملت ایران، این بار در حرم مطهر حضرت احمدبن موسی (ع) طنین انداز شد و جنایتی دیگر بر سیاهه جنایات دشمنان انقلاب اسلامی ایران افزود.

این جانب، شهادت و زخمی شدن جمعی از زائران حرم مطهر حضرت احمدبن موسی (ع) در این حمله تروریستی را به خانواده‌های این عزیزان و همه مردم ایران تسلیت عرض می‌کنم. تجربه نشان می‌دهد دشمنان ایران، انتقام استیصال و به سنگ خوردن تیرهایشان در ایجاد انشقاق در صفوف متحد ملت و پیشرفت کشور را با خشونت و ترور می‌گیرند. این شرارت، قطعاً بی‌پاسخ نخواهد ماند و دستگاه‌های امنیتی و انتظامی با شناسایی عقبه‌های این جنایت کور، به آمران و طراحان آن، پاسخ پشیمان کننده و عبرت‌آموزی خواهند داد.

سید ابراهیم رئیسی

همچنین رئیس جمهور در پی وقوع دومین حمله تروریستی به حرم مطهر شاهچراغ در شامگاه ۲۲ مردادماه ۱۴۰۲ طی تماس‌هایی با وزیر کشور و استاندار فارس بر استفاده از همه امکانات درمانی برای مداوای مجروحان و همچنین شناسایی و تعقیب همه عوامل این جنایت تأکید کرد. دکتر رئیسی با تأکید بر ضرورت شناسایی و مجازات همه عوامل دخیل در این جنایت، به وزیر کشور مأموریت داد ابعاد امنیتی این موضوع را با قاطعیت و فوریت بررسی و نتیجه را گزارش کند. استاندار فارس هم موظف شد، همه امکانات درمانی لازم را برای مداوای مجروحان به کار بگیرد.^۲

۱- <https://www.iribnews.ir/fa/news/۳۶۱۴۶۱۶>

۲- <https://www.irna.ir/news/۸۵۱۹۸۰۴۸>

پیام تسلیت رئیس مجلس شورای اسلامی^۱

بسم الله الرحمن الرحيم

وقوع حمله تروریستی به حرم مطهر احمد بن موسی (ع) که منجر به شهادت و مجروح شدن جمعی از زائران و هموطنان عزیز شد، موجب تأسف و تأثر گردید. در روزهای اخیر که یادآور جنگ احزاب و صفآرایی همه-جانبه دشمنان است، این بار با اقدامی به شیوه تروریست‌های تکفیری و با شلیک گلوله به روی مردم مظلوم، بی‌دفاع و متدین، آنان را به خاک و خون کشاندند و نشان دادند اصل و اساس کینه و عداوت آنان بادیات مردم است. ملت شریف ایران ثابت کرده‌اند با این گونه اقدامات ذلیلانه ذره‌ای از مواضع انقلابی خویش عقب‌نشینی نخواهند کرد. لازم به ذکر است نهادهای امنیتی و انتظامی با جدیت به شناسایی عاملان و آمران این جنایت فجیع، اقدام کرده و مراکز درمانی در رسیدگی به وضعیت مجروحان و مصدومان عمل کنند. ضمن عرض تسلیت به پیشگاه حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه)، مقام معظم رهبری (دام‌طه)، مردم ولایت‌مدار ایران و خانواده-های شهدای این حمله، برای ارواح طیبه شهیدان والامقام علو درجات و رضوان الهی و برای مجروحین و مصدومین، شفای عاجل و کامل را از درگاه خداوند متعال مسئلت می‌نمایم.

محمد باقر قالیباف

پیام تسلیت رئیس قوه قضائیه^۲

بسم الله الرحمن الرحيم

کینه و عداوت دشمنان خبیث ملت انقلابی و بصیر ایران اسلامی چنان است که در مسیر تحقق توطئه‌های خود برای مقابله با امنیت کشور، این بار زائران حرم احمد بن موسی (ع) را هدف تیرهای دشمنی خود قرار دادند. دستگاه‌های مسئول اطلاعاتی، امنیتی و انتظامی با سرعت و دقت، تمامی عاملان و مسببان این جنایت را تعقیب کنند و آنان را به سرپنجه قضائی کشور بسپارند. این جانب ضمن آرزوی بهبودی و عافیت برای مجروحان این حمله تروریستی، تسلا و همدردی خود را به خانواده‌های شهدای عزیز عرض می‌کنم و صبر و سکینه الهی را برای آنان و علو درجات را برای شهیدان مسئلت می‌نمایم.

غلامحسین محسنی اژه‌ای

^۱ - <https://www.irna.ir/news/۸۴۹۲۴۵۲۰>

^۲ - <https://snn.ir/fa/news/۱۰۳۹۴۸۲>

واکنش مراجع عظام تقلید و دیگر مسئولان و مقامات کشوری و لشکری

در پی حملات تروریستی به آستان مقدس حضرت احمد بن موسی الکاظم (ع)، بازتاب گسترده آن و جریحه‌دار شدن عواطف عمومی، طیف وسیعی از شخصیت‌ها، مراجع عظام تقلید، مقامات کشوری، لشکری و نیز مقامات استانی و چهره‌های مردمی با صدور بیانیه‌هایی این حوادث را محکوم نمودند و شهادت مظلومانه جمعی از زائران بی‌دفاع و خدام بی‌گناه حرم مطهر را به مردم ایران و خانواده‌های شهدا تسلیت گفتند. از آنجاکه شرح تفصیلی همه پیام‌ها و بیانیه‌ها در این کتاب نمی‌گنجد، تنها نمونه‌هایی از بیانیه‌ها و پیام‌های تسلیت مراجع، مسئولین و مقامات کشوری و لشکری ارائه می‌شود.

پیام تسلیت آیت‌الله العظمی جوادی آملی^۱ (رحمته‌الله)

بسم الله الرحمن الرحيم

حرم امن اهل بیت (ع) همانند کعبه، از ابرهه تکفیری مصون خواهد ماند. شهدای حرم حضرت احمد بن - موسی (ع)، همانند دیگر شهدای اسلامی محشور با دوده طاهّا و اُسرّه یاسین‌اند. مجروحان این سانحه سنگین، شفا یابندگان دارالشفای ولایت‌اند. استقامت ایران بزرگ اسلامی خصوصاً رجال نامور و بانوان بزرگوار شیراز، سهم ستودنی در تحکیم و تمامیت ارضی ایران مستقل داشته و دارند.

«والسلام علی من اتبع الهدی»

پیام تسلیت آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی^۱ رحمه الله

بسم الله الرحمن الرحيم

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ.

با نهایت تأثر و اندوه از حمله تروریستی در آستان حضرت احمد بن موسی (علیه السلام) و شهادت و مجروح شدن قریب چهل نفر از زائرین آن بارگاه ملکوتی، مطلع شدم. مردان و زنان و کودکان بی‌گناهی که آماج گلوله‌های جنایتکاران تکفیری قرار گرفته و در محل عبادت با خداوند یکتا، به خون غلتیدند. این جانب با دلی اندوهگین و آکنده از غم، این مصیبت جان‌سوز را به محضر حضرت ولی عصر (علیه السلام) و آستان رفیع حضرت شاهچراغ (علیه السلام) و اهالی استان فارس و خطه شیراز و خصوصاً وابستگان شهدای این جنایت هولناک تسلیت عرض نموده و علو درجات برای این شهدای والامقام و صبر و شکیبایی برای بازماندگان و عافیت و بهبودی برای مجروحان را از درگاه خداوند متعال مسئلت می‌نمایم.

پیام حضرت آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی در پی حمله تروریستی دوم^۲

أَنَا لِلَّهِ وَأَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

خبر جسارت مجدد به حرم حضرت احمد بن موسی (علیه السلام) و شهادت و جراحت تعدادی از هم‌وطنان و زائران آن حرم مطهر موجب تألم و تأثر شدید گردید. قطعاً این جنایات، از سر زبونی و خواری صاحبان قلب‌ها و ذهن‌های سیاه و منحرف، برنامه‌ریزی و اجرا شده که مورد حمایت مالی، تبلیغاتی و اطلاعاتی دشمنان قسم‌خورده اسلام و امت ولایی ایران هستند. بحمدالله با جان‌فشانی عزیزان و نیروهای شجاع حاضر در محل، جلوی جنایت بزرگی گرفته شد ولی بر نیروها و مسئولان امنیتی و انتظامی کشور لازم است با تلاش مجدانه بستر این حرکات را برچیده و این‌گونه جنایات را در نطفه محو نمایند. این جانب به مصیبت دیدگان این واقعه تسلیت عرض می‌کنم و علو درجات شهید این جنایت و صحت و سلامت مجروحان آن را از درگاه خداوند متعال خواستارم.

^۱ - <https://www.khabaronline.ir/news/۱۶۸۸۳۴۴>

^۲ - <https://makarem.ir/news/fa/News/Details/۴۲۹۳۷۵>

پیام تسلیت رئیس مجلس خبرگان رهبری آیت‌الله جتیی^۱

بسم‌الله الرحمن الرحیم

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ.

وقوع حمله خونین تروریستی به حرم مطهر حضرت احمدبن موسی (علیه السلام) که منجر به شهادت و زخمی شدن عده‌ای از زائرین این مضجع شریف شد، موجب تألم خاطر گردید. این جانب ضمن محکوم نمودن این گونه اقدامات خرابکارانه و ضد بشری، ضایعه شهادت جمعی از هم‌وطنان گرامی را به پیشگاه حضرت ولی عصر (علیه السلام)، رهبر معظم انقلاب اسلامی (ام‌لله)، مردم ولایت‌مدار ایران به‌ویژه مردم شریف استان فارس، خاصه مجاورین حضرت احمدبن موسی (علیه السلام) و ابراز همدردی با خانواده‌های شهدای این حمله تروریستی، از درگاه خداوند متعال برای ارواح طیبه شهدای والامقام، علو درجات و رضوان الهی و برای مجروحین و مصدومین شفای عاجل و کامل مسئلت دارم و تأکید می‌نمایم ملت شریف ایران اسلامی همچنان با وحدت و انسجام، نقشه دشمنان را خنثی نموده و نهادهای امنیتی و انتظامی با جدیت تمام، نسبت به شناسایی عاملان و آمران این حمله خونین اقدام کرده و دستگاه قضائی نیز بدون اغماض و در سریع‌ترین زمان ممکن به این پرونده رسیدگی نماید.

پیام تسلیت تولیت حرم مطهر رضوی (علیه السلام) حجت‌الاسلام والمسلمین مروی^۲

بسم‌الله الرحمن الرحیم

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ. با نهایت تأسف و تأثر، حمله تروریستی به حرم مقدس حضرت احمدبن موسی (علیه السلام) و هتک حرمت به ساحت قدسی اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) و به شهادت‌رساندن و مجروح‌کردن تعدادی از زائران آن آستان مقدس را به محضر حضرت ولی عصر (علیه السلام)، مقام معظم رهبری (ام‌لله)، خانواده معظم شهدای این حمله و عموم مسلمین و ملت شریف ایران تسلیت عرض می‌کنم. این جنایت در حریم امن الهی که مورد احترام پیروان مذاهب مختلف اسلامی است، امری محکوم و جنایتی آشکار است و آحاد مردم شریف و متدین از آن نخواهند گذشت. امید است با درایت و هوشیاری مردم ایران، نقشه‌های استکباری دشمنان این ملت در راستای ایجاد رخنه میان اتحاد و وحدت امت مسلمان ایران اسلامی نقش بر آب شود. ان‌شاءالله.

^۱ - <https://www.shora-gc.ir/fa/news/۸۸۳۱>

^۲ - <https://www.isna.ir/news/۱۴۰۱۰۸۰۵۰۳۱۷۱>

پوشش خبری حمله تروریستی در رسانه‌های داخلی و خارجی

با توجه به توسعه و گسترش رسانه‌های جمعی و فضای مجازی، همانند هر خبر تکان دهنده دیگر، اخبار مربوط به حمله تروریستی به حرم مطهر احمدین موسی الکاظم^{علیه السلام} نیز به سرعت منتشر شد و جامعه را در بهت و حیرت فرو برد. علاوه بر رسانه‌های رسمی، رسانه‌های غیررسمی نیز که اکنون منبع مهمی برای دسترسی به اخبار و حوادث محسوب می‌شوند، به سرعت تصاویر دلخراش حملات تروریستی را در سطح جامعه منتشر کردند.

رسانه ملی علاوه بر پخش اخبار مربوط به حادثه، با ارائه گزارش‌های تصویری و زیرنویس، تلاش کرد تا ضمن برقراری ارتباط مستمر با مسئولان حاضر در صحنه، اطلاعات مورد نیاز مخاطبان را درباره عوامل حمله، چگونگی وقوع حمله، تعداد شهدا و مجروحان، اسامی شهدا و مجروحان، آخرین وضعیت آسیب‌دیدگان و اقدامات انجام شده برای برقراری مجدد امنیت فراهم کند. همچنین پس از اعلام پذیرش مسئولیت حملات توسط گروه تکفیری داعش در این زمینه اطلاع‌رسانی شد. در روزهای بعد از حملات تروریستی، بخش عمده محتوای رسانه ملی به تحلیل و ریشه‌یابی موضوع و بررسی اهداف گروه تکفیری داعش و حامیان بین‌المللی آن و نیز ارتباط آن با ناآرامی‌های داخلی اختصاص یافت.

خبرگزاری‌ها و رسانه‌های رسمی داخلی نیز در کنار رسانه ملی به اطلاع‌رسانی پرداختند. اما در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی، دو جریان اطلاع‌رسانی به موازات هم شکل گرفت. بخش‌هایی از فضای مجازی که همسو و هم‌راستا با ارزش‌های نظام جمهوری اسلامی و در راستای منافع ملی بود، به پوشش اخبار و اعلام تسلیت و عزای عمومی پرداختند. بررسی و تحلیل کلان داده‌های مربوط به واکنش کاربران به حملات تروریستی مکرر به حرم مطهر حضرت احمدین موسی الکاظم^{علیه السلام} و زائران و خدام بی‌دفاعش، حاکی از موج همدردی مردم و نیز درخواست آن‌ها برای برخورد قاطع با عوامل این حملات بود. در روزهای چهارم تا هفتم آبان ماه ۱۴۰۱ و پنجم مرداد ۱۴۰۲، هشتگ شاهچراغ^{علیه السلام} بارزترین هشتگ‌ها در فضای مجازی بود. پس از آن هشتگ‌های «ایران تسلیت» و «شیراز تسلیت» قرار داشتند که مؤید آن بود که حملات تروریستی عواطف عمومی را جریحه‌دار کرده است.^۱

اما بخش دیگری از فضای مجازی، از رسانه‌های فارسی‌زبان برون مرزی متأثر بود که بیشتر، اهداف جنگ نرم دشمنان علیه نظام اسلامی را دنبال می‌کنند. رسانه‌های برون مرزی فارسی‌زبان که تا قبل از وقوع حمله، به

همدردی-هشتگ‌ها-با-داغ-شاهچراغ <https://beta-co.ir/> - ۱

پوشش لحظه‌به‌لحظه ناآرامی‌های داخلی متأثر از مرگ مرحومه مهسا امینی پرداخته و فراتر از وظایف رسانه‌ای خود، معترضان را به آشوب و تخریب تشویق می‌کردند، در اولین برخورد با فاجعه حمله تروریستی به حرم شاهچراغ علیه السلام سکوت و تأخیر در اطلاع‌رسانی و سپس اطلاع‌رسانی مختصر و بازتاب کوتاه و ساده خبر را در دستور کار خود قرار دادند و اغلب به مأموریت اصلی خود، شامل پوشش ناآرامی‌های داخلی بازگشتند. مأموریت بعدی این رسانه‌ها تشکیک و شبهه‌افکنی درباره منشأ و چگونگی حملات تروریستی بود. آن‌ها تلاش کردند یکی از داستان‌های مطلوب خودشان را در فضای فکری مخاطبان غالب کنند. به رغم پذیرش مسئولیت حملات توسط داعش و انتشار آن در ارگان‌های متعدد تبلیغی این گروه تکفیری، رسانه‌های معاند، تشکیک در عوامل حمله و انتساب آن به نیروهای امنیتی نظام جمهوری اسلامی را دنبال کردند تا فضای داخلی را به‌سوی ناآرامی و درگیری بین مردم و نیروهای انتظامی سوق دهند. در یکی از عجیب‌ترین دستاویزها، چنین مطرح شد که باوجود بازرسی دقیق زائران و ممانعت از ورود حتی یک فندک ساده، چگونه ممکن است شخصی بتواند با اسلحه از ورودی‌های حرم مطهر عبور کند؟^۱ این در حالی است که طبق تصاویر ویدئویی پخش شده در شبکه‌های اجتماعی، عامل تروریستی، قبل از رسیدن به درب ورودی حرم، اسلحه خود را بیرون آورده و با شلیک به‌سوی خدایان بی‌دفاع و بی‌سلاح حرم مطهر، امکان هرگونه بازرسی و مقاومت را از آن‌ها سلب نمود و به این صورت وارد حرم مطهر شد.

وجود تناقض در گزارش‌های مسئولان از کم و کیف حادثه، گزارش‌های شاهدان عینی، جزئیات اطلاعیه‌های داعش و حتی پوستره‌های تسلیت تنظیم‌شده بعد از وقوع حمله نیز از جمله مواردی بود که دستمایه رسانه‌های برون‌مرزی برای تشکیک در اصل واقعه و عاملان واقعی آن شد. این در حالی است که به‌طور طبیعی در لحظه وقوع یک حادثه ناگهانی، اطلاعات به‌تدریج تکمیل می‌شود و ممکن است گزارش‌های اولیه اصلاح و بازنگری شوند. شوک ناشی از وقایع تکان‌دهنده، گاهی باعث می‌شود شاهدان عینی در بازیابی جزئیات دقیق حادثه از حافظه خود دچار ناتوانی شوند و سعی کنند مواردی را بازگویی کنند که منطقی و موجه به نظر می‌رسد. تغییر تاریخ پوستر و سایر محتواهای ردوبدل شده در فضای مجازی آن‌قدر رایج است که حتی بعضی از رسانه‌های برون‌مرزی نیز به آن اذعان کرده‌اند.^۲ ضمن این‌که به رغم محکومیت ملی و

۱- <https://pars.euronews.com/۲۰۲۲/۱۰/۲۸/iran-protests-isis-shiraz-shah-cheragh-people-are-not-believing-government>

بین‌المللی داعش و شایعه‌پردازی رسانه‌های معاند فارسی‌زبان خارجی، این گروه تکفیری هرگز مسئولیت خود در این حملات را انکار نکرد.

از آنجاکه انتساب حملهٔ تروریستی به نیروهای درون نظام چندان منطقی و باورپذیر نبود، به موازات و متعاقب با این دروغ‌پردازی، رسانه‌های معاند تلاش کردند دکترین امنیتی نظام جمهوری اسلامی را به چالش بکشند. آن‌ها این سؤال را پیش روی مخاطبان خود قرار دادند که چگونه به رغم ادعای وجود امنیت در جامعه، متولیان، از عهدهٔ تأمین امنیت حرم مطهر بر نمی‌آیند؟^۱ آنچه این رسانه‌ها از مخاطبان خود مخفی می‌کنند، این است که باوجود انبوه نقاط و مکان‌های حساس موشکی، اتمی، تسلیحاتی، نظامی و سایر مراکزی که تأمین امنیت آن‌ها بر عهدهٔ نیروهای امنیتی است و با در نظر گرفتن وسعت کشور پهناور جمهوری اسلامی و تعدد اماکن مذهبی، حملهٔ ناجوانمردانه به زائران و نمازگزاران حرم مطهر که از دیرباز محل عبادت و راز و نیاز مردم عادی بوده است، چگونه می‌تواند چالشی برای توان امنیتی جمهوری اسلامی باشد؟ علاوه به این، تعداد حملات و خرابکاری‌های تروریستی خنثی‌شده توسط مدافعان امنیت، در این گزاره به‌عمد نادیده گرفته شده است.

واکنش‌های مقامات و مسئولان سایر کشورها

مقامات بین‌المللی و مسئولان کشورهای مختلف جهان، به واقعهٔ دلخراش تروریستی در حرم مطهر حضرت احمدبن موسی (ع) واکنش نشان داده و به صدور پیام‌ها و بیاناتی مبادرت نموده‌اند. به دلیل این که انعکاس همهٔ آن‌ها فضای زیادی از کتاب را در برمی‌گرفت، در ذیل، تنها به گزیده‌ای از آن‌ها اشاره‌شده و در انتها فهرستی از شخصیت‌ها، نمادها، سازمان‌ها و مقاماتی که پیام یا بیانیه صادر کرده‌اند ارائه‌شده است.

«آنتونیو گوترش» دبیر کل سازمان ملل متحد، حملهٔ تروریستی به حرم مطهر حضرت شاهچراغ (ع) را به‌شدت محکوم و با مردم و دولت جمهوری اسلامی ایران ابراز همدردی کرد. وی تصریح کرد چنین اقداماتی که اماکن مذهبی را هدف قرار می‌دهند، تأثرآور هستند. دبیر کل سازمان ملل بر لزوم محاکمهٔ عاملان این جنایت علیه غیرنظامیانی که در حال انجام فرائض مذهبی بودند، تأکید کرد. گوترش با ابراز همدردی با

خانواده‌های داغدار و قربانیان این جنایت و نیز مردم و دولت جمهوری اسلامی ایران، برای مجروحان، آرزوی بهبودی سریع کرد.^۱

* «سیدحسن نصرالله» دبیر کل حزب‌الله لبنان، شهادت جمعی از هم‌وطنان را در اقدام تروریستی در شیراز به حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب «اَمَّیَّه» و ملت ایران و خانواده‌های شهدا تسلیت گفت و برای زخمی‌ها شفای عاجل طلب کرد. وی با اشاره به مسئولیت گروه تروریستی داعش در انجام این جنایت گفت که در این حادثه باید به ریشه تفکر این گروه تروریستی و حامیان آن، یعنی ایالات متحده آمریکا اندیشید. دبیر کل حزب‌الله لبنان، با تأکید بر نقش آمریکا در حمایت از گروه داعش در عراق گفت که همه ما می‌دانیم چه کسی بخش زیادی از فرماندهان داعش را از عراق به افغانستان منتقل کرد. داعش پس از آن که نقش خود را در عراق و سوریه ایفا کرد امروز نقش تازه‌ای را در افغانستان ایفا می‌کند. همچنین آمریکا اتاق‌های خرابکاری را برای مواجهه با نظام جمهوری اسلامی که امید مردم منطقه است، هدایت می‌کند.^۲

* «پیتر استانو» سخنگوی بخش سیاست خارجی اتحادیه اروپا، در صفحه توییتر خود نوشت: اتحادیه اروپا حمله تروریستی چهارشنبه به حرم شاهچراغ (ع) شیراز را به شدت محکوم می‌کند. این حمله که داعش مسئولیت آن را بر عهده گرفت، نمونه دیگری از هدف قرار دادن غیرنظامیان بی‌گناه توسط تروریست‌هاست. اتحادیه اروپا با خانواده‌های قربانیان ابراز همدردی می‌کند.^۳

* «ولادیمیر پوتین» رئیس جمهور روسیه، در پی حمله تروریستی به حرم حضرت شاهچراغ (ع) در شیراز، پیام تسلیتی به آیت‌الله «سیدابراهیم رئیسی» همتای ایرانی خود ارسال کرد. وی در این پیام آمادگی روسیه را برای افزایش همکاری در مبارزه با تروریسم اعلام کرد و افزود: مایلیم آمادگی طرف روسی را برای تقویت بیشتر همکاری با شرکای ایرانی در حوزه‌های مختلف ضد تروریستی اعلام کنم.^۴

* وزارت امور خارجه چین نیز حمله تروریستی به حرم شاهچراغ (ع) در شیراز را که منجر به جان باختن و زخمی شدن شماری شد، قویاً محکوم کرد «مائو نینگ» سخنگوی این وزارتخانه در پاسخ به سؤال خبرنگار

۱- <https://www.isna.ir/news/۱۴۰۱۰۸۰۵۰۳۰۷۴>

۲- <https://www.isna.ir/news/۰۰۰۶۲۰۷۶۴۹۱>

۳- <https://www.irna.ir/news/۸۴۹۲۴۵۲۰>

۴- <https://farsnews.ir/news/۱۴۰۱۰۸۰۵۰۰۲۹۹>

«پکن یوٹ دیلی» در مورد حادثه شب چهارم آبان در شیراز، گفت: چین از این حمله شوکه شده و آن را قویاً محکوم می‌کند.^۱

* وزارت امور خارجه عراق حمله تروریستی به حرم شاهچراغ^(ع) شهر شیراز را که به شهادت و مجروح شدن دهها نفر از زائران ایرانی منجر شد، محکوم کرد. این وزارتخانه در بیانیه خود مجدداً بر موضع ثابت دولت عراق در قبال ضرورت مقابله با تروریسم، خشونت و ایدئولوژی افراط‌گرایی تأکید کرد. وزارت خارجه عراق ضمن ابراز همدردی با دولت و ملت ایران در این شرایط، به خانواده شهدای این حمله تروریستی تسلیت گفت و برای شهدا رحمت و رضوان و برای مجروحان شفای عاجل مسئلت کرد.^۲

* «هیثم بن طارق» سلطان عمان در گفت‌وگو با رسانه‌های داخلی این کشور، حمله تروریستی به حرم مطهر حضرت شاهچراغ^(ع) و حمله تروریستی داعش به زائران حضرت احمد بن موسی الکاظم^(ع) را تسلیت گفت و با مردم ایران ابراز همدردی کرد.^۳

همچنین «السید بدر البوسعیدی» در تماس تلفنی با همتای خود، دکتر «حسین امیرعبداللهیان» وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، حمله تروریستی به زائران حرم مطهر حضرت شاهچراغ^(ع) در شیراز را محکوم کرد. وی همچنین، مراتب تسلیت و ابراز همدردی سلطان هیثم بن طارق، سلطان عمان را به مقام معظم رهبری^(ع)، رئیس جمهور، مردم و دولت جمهوری اسلامی ایران اعلام کرد. وزیر امور خارجه عمان گفت: سلطان عمان و مردم این کشور، این حمله را محکوم می‌کنند. مردم و مقامات کشور عمان با خانواده‌های قربانی در این حمله تروریستی، همدردی می‌کنند و امیدوارند حال مجروحان این حادثه هرچه زودتر بهبود یابد.^۴

* وزیر امور خارجه بوسنی و هرزگوین در پیامی به حسین امیرعبداللهیان همتای ایرانی خود به مناسبت حمله تروریستی در حرم مطهر شاهچراغ^(ع) با دولت و ملت ایران ابراز همدردی کرد.^۵

* «مامعلی رحمان» رئیس جمهوری تاجیکستان در پیامی به سید ابراهیم رئیسی، رئیس جمهوری اسلامی ایران، حمله تروریستی در حرم شاهچراغ^(ع) شیراز را که منجر به شهادت تعدادی از هم‌وطنان شد تسلیت گفت و این اقدام تروریستی را قاطعانه محکوم کرد. رئیس جمهوری تاجیکستان خاطرنشان کرد، ما این اقدام

۱- <https://farsnews.ir/news/۱۴۰۱۰۸۰۵۰۰۰۳۷۵/۱۴۰۱>

۲- <http://irdiplomacy.ir/fa/news/۲۰۱۵۴۴۶>

۳- <https://www.irna.ir/news/۸۴۹۲۴۷۰۰>

۴- <https://mfa.ir/portal/newsview/۶۹۷۸۹۶>

۵- <https://mfa.gov.ir/portal/newsview/۷۰۲۲۱۳>

تروریستی را قاطعانه محکوم کرده و بر لزوم تقویت پیوسته مبارزه مشترک بی‌امان با هرگونه مظاهر تروریسم و افراط‌گرایی تأکید می‌نماییم.^۱

* وزارت خارجه کویت در بیانیه‌ای حمله تروریستی در حرم شاهچراغ^ع شیراز را محکوم کرد. کویت در این بیانیه بر موضع ثابت خود در مخالفت با خشونت و تروریسم تأکید کرد. وزارت خارجه کویت این حادثه را به دولت و ملت ایران و خانواده جان‌باختگان تسلیت گفت و برای مجروحان، آرزوی شفای عاجل کرد.^۲

* وزارت امور خارجه سوریه با صدور بیانیه‌ای حمله تروریستی به حرم شاهچراغ^ع در شیراز را محکوم کرد. در این بیانیه که در خبرگزاری رسمی سوریه (سانا) منعکس شد، تأکید شده است که دمشق حمله تروریستی بزدلانه به حرم شاهچراغ^ع در شیراز را به شدت محکوم می‌کند. در پایان این بیانیه آمده است: این حمله تروریستی بار دیگر نشان داد که تروریسم به یکی از ابزارهای اصلی سیاست آمریکا برای برهم زدن صلح و ثبات سایر کشورها با هدف وابستگی آن‌ها به آمریکا تبدیل شده است. «فیصل مقداد» وزیر خارجه سوریه نیز در گفت‌وگوی تلفنی با «مهدی سبحانی» سفیر ایران در دمشق این اقدام تروریستی را محکوم کرد.^۳

* «علی صبری» وزیر امور خارجه سریلانکا نیز در تماس تلفنی با «حسین امیرعبداللهیان» همتای ایرانی خود ضمن محکوم کردن اقدام تروریستی در شیراز، با دولت و ملت ایران ابراز همدردی کرد.^۴

* وزارت خارجه بحرین نیز با انتشار پیامی حمله به زائران شاهچراغ^ع در شهر شیراز را محکوم کرد. در پیام وزارت خارجه بحرین آمده است: بحرین حمله تروریستی به یک زیارتگاه مذهبی در شیراز را که منجر به کشته و زخمی شدن غیرنظامیان شد، به شدت محکوم می‌کند.^۵

* وزارت خارجه مصر با انتشار بیانیه‌ای حمله تروریستی داعش به زائران شاهچراغ^ع را محکوم کرد. وزارت امور خارجه مصر در بیانیه خود به خانواده قربانیان تسلیت گفت و برای مجروحان شفای عاجل آرزو کرد. در پایان این بیانیه، بر ضرورت تمرکز کمپین‌ها و تلاش‌های بین‌المللی برای مقابله با تروریسم در همه اشکال آن تأکید شده است.^۶

* «پکا هاویستو» وزیر خارجه فنلاند هم به‌عنوان اولین کشور اروپایی، یک روز پس از اقدام تروریستی شیراز با انتشار پیامی این حمله تروریستی را محکوم و از این حادثه به شدت ابراز تأسف کرد. وی در این

۱- <https://farsnews.ir/news/۱۴۰۱۰۸۱۹۰۰۰۴۱۴>

۲- <https://kuwait.mfa.gov.ir/portal/newsview/۶۹۸۱۴۱>

۳- <https://www.tasnimnews.com/fa/news/۱۴۰۱/۰۸/۰۵/۲۷۹۴۴۸۳>

۴- <https://www.mehrnews.com/news/۵۹۸۶۲۰۰>

۵- <https://www.iribnews.ir/fa/news/۳۶۱۶۰۰۷>

۶- <https://www.irna.ir/news/۸۴۹۲۵۲۵۶>

پیام اعلام کرد: عمیقاً از حمله تروریستی به حرم شاهچراغ^۱ در شیراز متأسفم و فکر من با خانواده‌های قربانیان است. هاویستو در این پیام افزود که فنلاند قویاً تروریسم را در هر شکل و ظاهری محکوم می‌کند.^۱

* سایت وزارت خارجه امارات متحده عربی بیانیه‌ای در محکومیت حمله تروریستی داعش به زائران حرم مطهر احمدبن موسی^۲ در شهر شیراز منتشر کرد. در بیانیه منتشرشده وزارت خارجه امارات آمده است: امارات متحده عربی، حمله تروریستی که یک زیارتگاه مذهبی در شیراز را هدف قرار داد و منجر به کشته و زخمی شدن ده‌ها نفر شد، به شدت محکوم می‌کند.^۲

* «محمدعلی الحوثی» عضو شورای عالی سیاسی یمن، چهارشنبه شب پس از حمله، ضمن محکوم کردن این حمله تروریستی به حرم شاهچراغ^۳ در توییتی نوشت: این حمله، همبستگی ملت ایران را برای مقابله با دشمن بیشتر می‌کند.^۳

فهرست پیام‌ها

در ادامه فهرستی از شخصیت‌ها، نهادها، سازمان‌ها و برخی مقامات خارج از کشور که حملات تروریستی به حرم مطهر حضرت احمدبن موسی الکاظم^۴ را محکوم و برای بازماندگان این جنایت فجیع، آرزوی صبر و سلامتی نمودند، ارائه شده است.

سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی و اروپایی

«آنتونیو گوترش» دبیر کل سازمان ملل

اتحادیه اروپا

«مایک والاس» نماینده ایرلندی پارلمان اروپا

شورای امنیت سازمان ملل متحد

۱- <https://www.isna.ir/news/۱۴۰۱۰۸۰۵۰۳۴۰۹>

۲- <https://dubai.mfa.ir/portal/newsview/۶۹۷۹۴۰/&/> <https://snn.ir/fa/news/۱۰۳۹۵۵۵>

۳- <https://www.irna.ir/news/۸۴۹۲۴۷۰۰>

کشورهای اروپایی

آلمان: سفیر آلمان در تهران- دکتر «عل السرای» رئیس سازمان بین‌المللی مبارزه با تروریسم و افراط-گرایی دینی آلمان.

اسپانیا: وزارت امور خارجه اسپانیا- دولت اسپانیا.

انگلیس: سفیر انگلیس در ایران.

ایتالیا: وزارت امور خارجه ایتالیا.

بلاروس: رئیس جمهور بلاروس.

بلغارستان: وزارت امور خارجه بلغارستان.

بوسنی و هرزگوین: وزارت امور خارجه بوسنی و هرزگوین.

پرتغال: دولت پرتغال- وزارت امور خارجه پرتغال.

جمهوری آذربایجان: وزارت امور خارجه جمهوری آذربایجان.

دانمارک: نمایندگان جامعه مسلمان جهان در دانمارک.

روسیه: «ولادیمیر پوتین» رئیس جمهوری روسیه- استاندار استراخان روسیه- مجمع انجمن‌های اسلامی دانشجویان در روسیه- دکتر «فامیل جعفر اف» رئیس جمعیت اسلامی شیعیان روسیه- دکتر «وری محمد زاده» استاد دانشگاه خاورشناسی داغستان فدراسیون روسیه- شیخ «رامین ایگیداف» از اعضای جامعه روحانیت اداره مسلمانان روسیه.

سوئد: وزارت امور خارجه سوئد- مدیر کل منطقه‌ای وزارت امور خارجه سوئد.

فرانسه: وزارت امور خارجه فرانسه.

فنلاند: وزارت امور خارجه فنلاند.

هلند: وزارت امور خارجه هلند.

یونان: وزارت امور خارجه یونان.

کشورهای عربی- اسلامی

اردن: وزارت امور خارجه اردن.

امارات: وزارت امور خارجه امارات.

بحرین: وزارت امور خارجه بحرین - شورای سیاسی ائتلاف جوانان «۱۴ فوریه» بحرین - جمعیت «الوفاق» بحرین - جنبش «عمل اسلامی» بحرین.

تونس: مرکز شهید «محمد براهمی للسلام و التضامن» تونس - شیخ «راشد الغنوشی» رئیس جنبش النهضة تونس - دکتر «سید محمد التیجانی» تونس.

سوریه: وزارت امور خارجه سوریه - شیخ «نبیل الحلباوی» عضو شورای عالی مجمع اهل بیت (ع) سوریه - حجه الاسلام «سید عبدالله نظام» رئیس هیئت علمای اسلامی شیعیان سوریه - حجت الاسلام و المسلمین «سید ایمن زیتون» رئیس مجمع الرسول الاعظم (ص) لاذقیه در سوریه.

عراق: نخست وزیر عراق - وزارت امور خارجه عراق - مشاور امنیت ملی عراق - «سید عمار حکیم» رئیس جریان حکمت ملی عراق - «قیس الخزعلی» دبیر کل جنبش عصائب اهل الحق عراق - کتائب حزب الله عراق - رئیس جماعت علمای عراق - شیخ «باقر حسین علی» رئیس شورای عشایر بلاد رافدین عراق - دفتر مرجعیت دینی «آیت الله مدرسی» عراق - «سید محمود عمیدالسادہ الرضویہ» عراق - شیخ «عدنان العانی» رئیس شورای علمای اعتدال عراق - «سید محمد موسوی کاظمی» از مؤسسه و حوزه «امام الحجه» بغداد عراق - مجمع علمای خط ولایت نجف عراق - «جمال الدوسری» از مؤسسه الوحده الاسلامیه الثقافیه فی البصره عراق - شیخ «مهدی الصمیدعی» رئیس دارالافتاء عراق - شیخ «کرم الکعبی» دبیر کل جنبش نجباء عراق - شیخ «جواد الخالصی» از علمای عراق - شیخ «همام حمودی» رئیس مجلس اعلاى اسلامی عراق.

عمان: «میثم بن طارق» سلطان عمان - «بدر البوسعیدی» وزیر امور خارجه عمان - وزارت امور خارجه سلطان نشین عمان.

فلسطین: «طلال ناجی» دبیر کل جبهه خلق برای آزادی فلسطین، فرماندهی کل - جنبش مقاومت اسلامی فلسطین حماس - جنبش مجاهدین فلسطین - جنبش جهاد اسلامی فلسطین - سخنگوی کمیته‌های مقاومت فلسطین - شیخ «عبدالامیر الکیلاتی» رئیس کمیته اقصی و دفاع از مقاومت فلسطین **قطر:** وزارت امور خارجه قطر.

کویت: وزارت امور خارجه کویت.

لبنان: رئیس مجلس نمایندگان لبنان- وزارت امور خارجه لبنان- نایب رئیس مجلس اعلاى اسلامى لبنان- «سیدحسن نصرالله» دبیر کل حزب الله لبنان- جنبش امل لبنان- جنبش عمل اسلامى لبنان
 دکتر شیخ «عثمان الجعید» هماهنگ کننده جبهه عمل اسلامى لبنان- شیخ «حسان عبدالله» رئیس شورای مدیریت تجمع علمای مسلمان لبنان- «وثام وهب» رئیس حزب التوحید العربی لبنان- دبیرکل حزب حرکه الامه لبنان- شیخ «ماهر حمود» رئیس اتحادیه جهانی علمای مقاومت لبنان- رئیس کمیسیون رسانه‌های اسلامى لبنان- رئیس جمعیت وفاق ملی لبنان- جنبش وحدت اسلامى لبنان- «فیصل داوود» از مقامات دروزی لبنان- جمعیت خیریه سیده زینب لبنان- شیخ «عبدالله جبری» دبیر کل جنبش الامه لبنان- شیخ «عبدالحسین صادق» امام جمعه نبطیه لبنان- شیخ «بلال سعید شعبان» دبیر کل جنبش توحید اسلامى لبنان- آیت الله شیخ «عبدالحسین صادق» از علمای جنوب لبنان- مهندس «سید صلاح فحص» نماینده جنبش امل لبنان در ایران.
لیبی: وزارت امور خارجه لیبی.

مصر: وزارت امور خارجه مصر- «محمد ذیب عبدالله حسین البلبیسی» روحانی شیعی محقق علوم اسلامى در مصر.

یمن: رئیس شورای عالی سیاسى یمن- وزارت امور خارجه دولت نجات ملی یمن- «محمد علی الحوثی» عضو شورای عالی سیاسى یمن- سفیر یمن در دمشق- مرکز الاعلامی لملتقى التصوف یمن.

کشورهای آمریکایی

کلمبیا: شیخ «عبدالکریم اوریو» رئیس مرکز اسلامى کوثر کالی کلمبیا- شیخ «منیرالدین والنسا» از بنیاد اسلامى شهر بوئناونتورا کلمبیا- «ابراهیم کانتیلیو» رئیس مرکز اسلامى اهل بیت (ع) بوگوتا کلمبیا- «یونیس کوئرو» رئیس جمعیت اسلامى گرای کلمبیا.

کوبا: «رضا فیلیپه» عضو مجمع عمومی مجمع اهل بیت (ع) و مدیر مرکز اسلامى المعصومین هاوانا کوبا
مکزیک: خانم «لیزت مارکز» رئیس انجمن زنان مسلمان مکزیک- مرکز اسلامى اهل بیت (ع) مکزیک
نیکاراگوئه: رئیس جمهور و معاون رئیس جمهور نیکاراگوئه.

ونزوئلا: وزارت امور خارجه ونزوئلا- مرکز تبادل فرهنگی آمریکای لاتین.

کشورهای آسیا-اقیانوسیه

ارمنستان: نخست وزیر ارمنستان - سخنگوی وزارت امور خارجه ارمنستان.

ازبکستان: رئیس جمهور ازبکستان.

افغانستان: «ذبیح الله مجاهد» سخنگوی امارت اسلامی افغانستان - فرماندهان و رزمندگان لشکر فاطمیون - «حامد کرزای» رئیس جمهور اسبق افغانستان - «سیدعیسی مزاری حسینی» مسئول مؤسسه تبیان و خبرگزاری آوا افغانستان - مجمع محبان اهل بیت (ع) افغانستان - شورای علمای شیعه افغانستان - «عبدالواحد ریان» رئیس خبرگزاری باختر افغانستان - شورای علما و نخبگان اهل سنت مهاجر افغانستان.

بنگلادش: وزارت امور خارجه بنگلادش - بنیاد اهل بیت (ع) بنگلادش.

پاکستان: وزارت امور خارجه پاکستان - روابط عمومی پارلمان پاکستان - سفارت پاکستان در تهران - حجت الاسلام «عارف حسین واحدی» نائب رئیس شورای علمای شیعه و عضو شورای همبستگی ملی پاکستان - «محمد اعظم خان» خبرنگار برجسته و ستون نویس روزنامه در پاکستان - سفیر پاکستان در تهران - حجت الاسلام و المسلمین «سید شاهد حسین نقوی» پاکستان - حجت الاسلام و المسلمین «مقصد علی دومکی» رابط مجمع اهل بیت (ع) در ایالت بلوچستان پاکستان - شیخ «لطیفی» از مؤسسه یادبود امام خمینی (ع) کارگیل کشمیر پاکستان.

تاجیکستان: رئیس جمهور تاجیکستان - دکتر «عباس خان فاضل اف» از تاجیکستان - «فیض الله کادایف» تاجیکستان - گروه رسانه‌ای اتحاد تاجیکستان.

ترکمنستان: رئیس جمهور ترکمنستان - رئیس مجلس ترکمنستان - نماینده UNDB در ترکمنستان - رئیس مجلس قزاقستان.

ترکیه: وزارت امور خارجه ترکیه - اتحادیه علمای اهل بیت (ع) استان ایغدیر ترکیه - اتحادیه علمای اهل بیت (ع) اهلا در ترکیه - اتحادیه علمای جعفری جابر ترکیه - دکتر «قناعلی» از انجمن محمد مصطفی (ص) ترکیه - «سید احمد اردم» رئیس اتحادیه علمای قارص ترکیه - حاج «راسم محمد اف» از مجمع اهل بیت (ع) به همراه مجمع عاشقان اهل بیت (ع) و اتحادیه بانوان زینب (ع) ترکیه.

چین: سخن گوی وزارت امور خارجه چین.

ژاپن: سفارت ژاپن در تهران.

سريلانكا: وزير امور خارجه سريلانكا- سازمان صلح و همبستگي سريلانكا.

قزاقستان: رئيس جمهور قزاقستان.

كره جنوبي: وزارت امور خارجه كره جنوبي.

نيپال: زين العابدين امام جمعه شيعيان نپال.

هند: وزارت امور خارجه هند- حجه الاسلام و المسلمين «سيد حسن موسوي» از کشمير هند- مجمع

اهل بيت عليه السلام هندوستان.

استراليا: حجت الاسلام «شفاق حسين وحدي» امام جمعه ملبورن استراليا- «حسين الديراني» نماينده

مجمع اهل بيت عليه السلام و حسينية نبي الاكرم عليه السلام سيدني استراليا.

کشورهای آفریقای

آفریقای جنوبي: وزارت امور خارجه آفریقای جنوبي.

توگو: مجمع محلی اهل بيت عليه السلام توگو.

جمهوری گينه(کوناکری): شيخ «ابراهيم» با نمايندگی مجمع اهل بيت عليه السلام گينه کوناکری.

زيمبابوه: «سيد عباس نقوی» رئيس مرکز اهل بيت عليه السلام حراړه زيمبابوه.

ساحل عاج: شيوخ شيعه ساحل عاج.

سنگال: شيخ «سرين مورغی» از شيوخ سنگال.

غنا: شيخ «بوبكر كمال ابدین» رئيس جامعه ملی شيعه غنا- علما و مبلغين اهل بيت عليه السلام غنا- شيخ

«عبدالکامل عباس» رئيس مجمع ملی اهل بيت عليه السلام و مرکز الثقلين غنا.

نيجريه: شيخ «ابراهيم زکزاکی» رئيس جنبش اسلامي نيجريه.

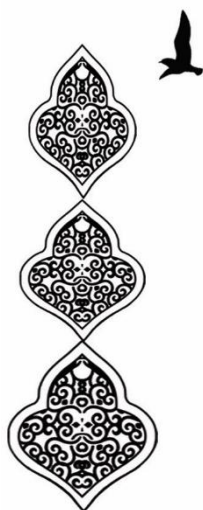
فصل ششم

زندگان همیشه تاریخ

معرفی، زندگینامه و خاطراتی از

شهدای دو حمله تروریستی به حرم شاهچراغ ع

شهید «بهادر آزادی شیری»

فرزند علی همت، ۶۰ ساله

از عشایر ایل خمسه

اهل بهمنی از توابع دهستان میان جنگل

شهرستان فسا، استان فارس.

تاریخ شهادت: ۱۴۰۱/۸/۴

حرم مطهر شاهچراغ

شهید بهادر آزادی شیری از عشایر غیور خطّه فارس بود. ایشان ۶۰ سال سن داشت و صاحب ۹ فرزند (سه پسر و شش دختر) بود. شهید آزادی شیری، علاوه بر حرفه کشاورزی و دامپروری، در شکسته‌بندی هم مهارت خاصی داشت. طوری که از استان‌های دیگر برای مداوا نزد او می‌آمدند. پدر ایشان هم در امر طبابت محلی مشغول بود و بعد از فوت ایشان، بهادر، این حرفه را با علاقه پیگیری کرد و به مدت بیست سال ادامه داد. وی همه کارهای درمانی محل را به طور رایگان انجام می‌داد و در این زمینه در استان فارس مشهور بود.

شهید آزادی، دوران خدمتش را در جبهه‌های حق علیه باطل گذراند. بهادر فردی تلاشگر، مهربان و باایمان و در اخلاق و منش، سرآمد روستا بود. نمازش را همیشه سُرُوق می‌خواند و دلدادگی و ارادت خاصی به حضرت شاهچراغ داشت، طوری که هرگاه به شیراز سفر می‌کرد ابتدا به زیارت حرم احمدبن موسی مشرف می‌شد.

بهادر در مردمداری بی نظیر بود و خلق و خوی نیکوی او زبانزد اهل محل بود. هر کس به خانه او می‌آمد مثل فرزندان خودش، او را ارج می‌نهاد و همه مردم را مانند خانواده خودش می‌دانست. خیر بود و به افراد نیازمند کمک می‌کرد. اختلافات مردم را با کدخدامنشی حل می‌کرد و برای رفع مشکلات مردم و جوانان وقت می‌گذاشت. مسائل مردم را با درایت تمام حل می‌کرد و کسی روی حرف و تدبیرش، حرف نمی‌زد. بهادر، زمانی که نام یک شهید را می‌شنید می‌گفت: «خوش به سعادت‌شان که با شهادت پیش خدا رفتند». او به حال شهدا غبطه می‌خورد و خودش هم شهادت را دوست داشت و نهایتاً هم شهادت

نصیبش شد. هر بار که تصویر شهیدی را می‌دید، اشک می‌ریخت. وقتی خبر شهادت سردار سلیمانی را شنید، گفت: روزی شود که شهادت نصیب ما هم گردد؟

شهادتی که در حرم شاهچراغ علیه السلام نصیب ایشان شد.

در لحظه وقوع حمله تروریستی، بهادر آزادی شیری به همراه یکی از بستگان خود جهت زیارت به حرم مطهر مشرف شده بود که هر دو هدف تیراندازی فرد مهاجم قرار گرفتند. فرد همراه ایشان مجروح شد و خود ایشان به شهادت رسید. شهید آزادی شیری اولین شهید روستای زادگاه خویش است. پیکر مطهر شهید بهادر آزادی شیری به همراه سایر شهدا در روز شنبه هفتم آبان‌ماه ۱۴۰۱ در شهر مقدس مشهد و شیراز تشییع و در روز یکشنبه هشتم آبان‌ماه ۱۴۰۱، پس از بدرقه بر دستان مردم غیور شهر فسا، در زادگاهش روستای بهمنی منطقه میان‌جنگل فسا آرام گرفت.

شهید «زهره اسماعیلی»

فرزند آقاجان، ۴۶ ساله

همسر شهید علیرضا سرایداران

مادر سه فرزند؛ اهل شهر شیراز

تاریخ شهادت: ۱۴۰۱/۸/۴

حرم مطهر شاهچراغ

در میان شهدا و مجروحان حملهٔ تروریستی اول به حرم شاهچراغ، چهار تن از اعضای یک خانواده به چشم می‌خورند. شهادت پدر، مادر و فرزند نوجوان خانوادهٔ سرایداران و مجروح شدن فرزند خردسال این خانواده، یکی از مظلومانه‌ترین صحنه‌های این جنایت تروریستی است که به عنوان لکهٔ ننگی بر پیشانی گروه تکفیری داعش و حامیان پیدا و پنهان این گروه تروریست باقی خواهد ماند.

اولین شهید از این خانواده که به معرفی ایشان می‌پردازیم، شهید زهره اسماعیلی، همسر شهید علیرضا سرایداران و مادر سه فرزند (فاطمه، آرشام و آرتین) است. خواهر شهید اسماعیلی دربارهٔ ایشان می‌گوید: «زهره متولد سال ۱۳۵۵ و فرزند چهارم خانواده بود. ما سه خواهر و سه برادر هستیم. خواهرم در انجام واجبات و ترک محرمات نمونه بود و در این مسائل، کوتاهی نمی‌کرد. خانمی معتقد، اهل نماز و روزه و مقید به احکام شرعی بود.

زهره به گفتهٔ آشنایان و دوستان، بسیار صبور، نجیب، مهربان، فداکار و البته قوی بود. خانوادهٔ سرایداران به خاطر شغل پدر خانواده یعنی شهید علیرضا سرایداران، سال‌ها در بندرعباس زندگی می‌کردند و تازه به شیراز آمده بودند. شهید زهره اسماعیلی بانویی باتقوا، صبور، فداکار و مهربان بود و توانست فرزندان شایسته نظیر شهید آرشام سرایداران تربیت نماید.

مادر آرتین، خانمی خوش اخلاق و خنده رو بود؛ اهل قهر و کینه نبود و همه او را دوست داشتند. یک سال و پنج ماه بود که به شیراز آمده بودند. در این مدت با اغلب همسایه‌ها معاشرت داشت. اگر کمکی از دستش برمی‌آمد انجام می‌داد. برادرم تعریف می‌کرد یک شب به منزل آن‌ها رفتیم، در حیاط را زدند،

خواستم بروم در را باز کنم خواهرم مانع شد، خودش رفت و در را باز کرد، وقتی برگشت به اتاقی رفت و صحبت‌هایی بین او و همسرش رد و بدل شد. وقتی خواهرم از اتاق بیرون آمد نایلونی دستش بود، فردی که در حیاط بود نیازمند چیزی بود و خواهرم چیزهایی در نایلون قرار داده و به آن فرد داد. خواهرم به سردار شهید حاج قاسم سلیمانی علاقه فراوانی داشت، از وقتی سردار به شهادت رسید خواهرم غبطه می‌خورد و مدام می‌گفت خوش به حال حاج قاسم. یعنی می‌شود روزی برسد ما هم مثل حاج قاسم تشییع شویم؟ آرزویی که برآورده شد و مانند حاج قاسم، با شکوه تشییع شد.»

جشن عروسی فاطمه!

عباس اسماعیلی برادر شهید می‌گوید: خواهرم و بچه‌ها هر پنج‌شنبه به زیارت حرم احمدبن موسی علیه السلام می‌رفتند، اما این هفته تقدیر چنین رقم خورد که چهارشنبه آنجا باشند. خواهرم چهارشنبه به زیارت شاهچراغ علیه السلام رفته بود تا بعد از آن، برای تهیه وسایل و آماده‌سازی مراسم عروسی دخترش که در آبان ماه برگزار می‌شد به تهران برود. دختر ایشان فاطمه ۲۱ سال داشت. او در بهمن ۱۴۰۰ عقد کرد و قرار بود ۱۲ آبان ماه سال ۱۴۰۱ جشن عروسی بگیرد که این فاجعه غم‌انگیز اتفاق افتاد.

امام رضایی علیه السلام

ابوالفضل، داماد خانواده سرایداران درباره ویژگی‌های اخلاقی شهید اسماعیلی می‌گوید: «مهربانی، دلسوزی و از خودگذشتگی ایشان مثل یک فرشته بود. از طرف من کادو می‌خرید و به همسرم هدیه می‌داد. نیم ساعت قبل از اذان صبح بیدار می‌شد و من و همسرش را برای نماز صدا می‌زد. همیشه دوست داشت کاری انجام دهد که مرا خوشحال کند، آن قدر دلسوزانه رفتار کرده بود که توانسته بود پسری مثل آرشام تربیت کند. مادر همسر، خیلی امام رضایی بود و به علی بن موسی الرضا علیه السلام عشق می‌ورزید. وقتی به خواستگاری دخترشان رفتم گفتم من از طرف امام رضا علیه السلام آمده‌ام و ضامن من امام رضا علیه السلام است. آخرین توصیه پدر خانم به من این بود که به امام رضا علیه السلام قسمت می‌دهم مواظب همسرت، آرتین و آرشام باش! زهراخانم، هر وقت غذا می‌پخت، دستش به کم نمی‌رفت. اول چند بشقاب سهم همسایه‌ها را می‌فرستاد دم در خانه‌شان، بعد سفره را برای اهل خانه پهن می‌کرد. اعتقادات این خانواده به خدا و اهل بیت علیهم السلام قلبی و مرامی بود.»

عباس اسماعیلی برادر شهید می‌گوید: «ما مردم، اعضای یک خانواده هستیم به نام ایران. همه ملت ایران، خانواده آرتین هستند. ما شهدای مان را تقدیم امام عصر عجل الله تعالی فرجه و رهبر عزیزمان سیدعلی خامنه‌ای دامنه کرده‌ایم. این خون‌ها پای درخت اسلام ریخته شد. درخت اسلام باید با خون شهدای ما آبیاری شود. ما مسلمان و شیعه هستیم و دشمن زیاد داریم. امروز این اتفاق برای خانواده من افتاد و من از خدا می‌خواهم برای خانواده‌ای دیگر پیش نیاید. ما در وضعیت حساسی قرار گرفته‌ایم و باید در کنار هم باشیم و همبستگی ما طوری باشد که دشمن در میان ما نفوذ نکند».

پیکر مطهر شهید زهرا اسماعیلی به همراه همسر شهیدش علیرضا سرایداران و فرزند شهیدش آرشام سرایداران، همراه سایر شهدای فاجعه تروریستی- تکفیری، در روز شنبه هفتم آبان ۱۴۰۱ بر دستان مردم شهر مقدس مشهد و شیراز تشییع شد و در روز یکشنبه هشتم آبان‌ماه در صحن حرم مطهر شاهچراغ ع با حضور مردم پرشور و انقلابی شیراز به خاک سپرده شد.

شهید زهرا اسماعیلی، تنها بانویی است که در این حمله ددمنشانه و غم‌انگیز به شهادت رسیده است. مدتی پس از این فاجعه، نماد یادمان مادر و فرزند شهیدش توسط یکی از هنرمندان استان فارس در قالب پیکره‌ای از جنس سنگ تراشیده شد و در مرکز صحن حضرت معصومه ع در حرم مطهر حضرت احمدبن موسی شاهچراغ ع نصب گردید.

شهید «حسنعلی پور عیسی»

فرزند محمد اسماعیل، ۷۳ ساله

اهل روستای خالکیاسر شهرستان لنگرود استان گیلان

خادم افتخاری حرم مطهر شاهچراغ^ع و امام رضا^ع

تاریخ شهادت: ۱۴۰۱/۸/۴

حرم مطهر شاهچراغ^ع

شهید حسنعلی پور عیسی، به مدت ۱۶ سال خادم افتخاری حرم مطهر حضرت امام رضا^ع و به مدت ۱۴ سال تا زمان شهادت، خادم افتخاری حضرت احمد بن موسی الکاظم^ع بود.

خواهر شهید می گوید: ایشان از کودکی با خدا بود؛ اهل نماز، روزه، عاشق اهل بیت^ع و مهربان بود. حدود سه سالی بود که از شیراز به زادگاهش لنگرود برگشته و در روستای موبندان خانه خریده و ساکن شده بود. چند ماهی هم بود که خادم افتخاری حرم سید جلال الدین اشرف در آستانه اشرفیه شده بود؛ با این حال برای خدمت در حرم شاهچراغ^ع و امام رضا^ع مرتب به شیراز و مشهد می رفت.

تیمور پور عیسی، برادر زاده شهید، با اشاره به ویژگی های اخلاقی عموی می گوید: «عموی من بسیار شوخ طبع بود و در جمع فامیل، مثل جمع آشنایان و دوستانش، محبوب بود. همه ما دوستش داشتیم و به او افتخار می کنیم».

بهرام پور عیسی فرزند شهید که خود نیز خادم افتخاری حرم احمد بن موسی^ع است زندگی پدرش را اینگونه روایت می کند: «پدرم که اصالتاً اهل لنگرود استان گیلان بود از ۱۶ سالگی به شیراز آمد؛ در همین شهر تشکیل خانواده داد و صاحب سه فرزند شد. با توجه به علاقه بسیار زیادی که پدر به امام رضا^ع داشت حدود ۱۶ سال قبل، پس از فروش خانه اش در شیراز به عشق خادمی حرم مطهر رضوی^ع به مشهد مهاجرت کرد و به عنوان خادم افتخاری مشغول خدمت شد. پس از آن مجدداً به شیراز بازگشت. ما دو برادر و یک خواهر هستیم. پدرم کاسب و جزو بسیج اصناف بود. همیشه صبح ها با صوت قرآن پدر از خواب بیدار می شدیم.

پدرم خیلی عشق خدمت در حرم اهل بیت علیهم السلام را داشت. چندین مرتبه در سال‌های گذشته تلاش کرد بتواند برای خادمی ثبت‌نام کند، اما موفق نمی‌شد تا این که ۱۴ سال پیش به آرزویش رسید. یک روز آمد و به من گفت: برای خادمی در حرم شاهچراغ علیهم السلام نیرو می‌گیرند. مدرک خاصی هم نمی‌خواهد، فقط باید سواد داشته باشیم. داشتن روابط عمومی بالا هم کفایت می‌کند. من هم همراه پدرم برای ثبت‌نام رفتم. هر دو ثبت‌نام و مصاحبه کردیم و یک هفته بعد به ما گفتند برای خدمت به حرم بیایید. این‌طور شد که هر دو به افتخار خادمی حرم احمدبن موسی علیهم السلام رسیدیم. پدرم دو سال پیش از آن که خادم حرم علیهم السلام شود، خادم حرم امام رضا علیهم السلام بود. بعد از شهادتش هم متوجه شدم مدتی خادم آستان اشرافیه گیلان شده بود. شیفت‌های خادمی من و پدرم در حرم ابتدا باهم بود. بعدها به خاطر مشغله کاری من، شیفت‌ها مان جدا شد، اما همیشه همدیگر را در حرم می‌دیدیم. پدر همیشه ظاهر مرتبی داشت و منظم سر شیفت‌هایش حاضر می‌شد. اخلاق خوبی داشت و با مهربانی و محبت با زائران صحبت می‌کرد. همکاران و دوستانش از نوع رفتار و برخورد پدرم با زائران برای‌مان خاطرات و روایات زیادی تعریف کرده‌اند. او عاشق اهل بیت علیهم السلام و خادم مردم بود. پدرم الگوی خوبی برای من بود.

همه زندگی پدر در شیراز بود؛ ولی سه سال پیش دلش هوای شهر و دیار خودش را کرد و به گیلان بازگشت، اما با وجود این خودش را سر زمان مقرر به شیفت‌های خادمی‌اش چه در مشهد، حرم امام رضا علیهم السلام و چه در شیراز حرم احمدبن موسی علیهم السلام می‌رساند. همه این مدت، تمام هزینه بلیت و رفت و آمد را خودش تقبل می‌کرد. در آخرین بار، پدرم ابتدا، نوبت افتخاری خود را در حرم آقا امام رضا علیهم السلام گذراند و پس از آن راهی گیلان شد تا آخرین نوبت افتخاری خود را نیز در آستان اشرافیه بگذراند. سپس برای انجام خدمت افتخاری خود رهسپار شیراز شد. ایشان به خاطر دیدار با برادرم که بیمار و تحت شیمی‌درمانی است، کمی زودتر از زمان مقرر آمده بود. می‌خواست با برادرم صحبت کند تا او کمی روحیه بگیرد، اما متأسفانه چنین فرصتی برایشان ایجاد نشد.

خادمی که برای همیشه در حرم ماند!

فرزند شهید پورعیسی درباره وقایع روز حمله تروریستی می‌گوید: «آن روز من سر کار بودم که خواهرم، همسر و همسر برادرم با من مکرراً تماس گرفتند و گفتند که شنیده‌اند که به شاهچراغ علیهم السلام حمله تروریستی شده است! من محل کار بودم و اصلاً از این موضوع خبر نداشتم. گفتم نمی‌دانم، اگر خبری بود، پدر با من تماس می‌گرفت و به من اطلاع می‌داد؛ اما بعد از این که تماس را با آن‌ها قطع کردم، دلم

شور افتاد و نگران شدم. شماره تماس پدرم را گرفتم، یکی از خادمان جواب داد. گفتم اتفاقی افتاده است؟ ایشان گفت: نه! حاجی زمین خورده و مصدوم شدند. دیگر فهمیدم چه خبر است! باز هم نمی توانستم بپذیرم که اتفاقی افتاده. پیگیری کردم و نهایتاً خادمان با گریه و عذرخواهی گفتند: ببخشید پدرتان همان ابتدای درگیری شهید شدند. پدرم در روضه منوره مستقر بود و چوب‌پر به دست داشت و مردم را تا لحظه آخر راهنمایی می کرد. به حال او افسوس می خورم؛ ای کاش من آنجا بودم و پناه پدرم می شدم.

همان ابتدای حمله تروریستی و بعد از ورود عامل تکفیری به حرم، ایشان با اصابت تیر به پایش مجروح می شود و خودش را به کنار دیوار می کشد؛ اما شقاوت تروریست تمامی نداشت؛ او مجدداً بالای سر پدرم می آید و چند تیر خلاص به او می زند.

وقتی که پیکر مطهر پدر را دیدم که اکنون با شهادت آرام گرفته بود، با افتخار نگاهش کردم؛ به پیکر خونین مردی که بعد از سال ها خادمی، مزد مجاهدت هایش را با شهادت گرفته بود. تاب دیدن نداشتم. قد و بالایش را که نظاره می کردم، تنها جای سالم بدن پدرم، صورتش بود. از او حلالیت طلبیدم، برای لحظاتی که نتوانستم آن طور که باید حقش را ادا کنم.

شنیده هایم بی شباهت به دشت کربلا نبود. داعشی تکفیری وارد حرم شد و بی هیچ تعللی عزیزان مان را به گلوله بست. کسی فکرش را هم نمی کرد که بخواهد وارد حرم شود و این حادثه برای زائران رقم بخورد. هر مرتبه که فیلم ترور را می بینم، یاد روضه امام حسین علیه السلام و دشت کربلا می افتم. از مسئولان می خواهم اجازه ندهند خون شهدای این حادثه و شهدای حوادث اخیر پایمال شود.

در همان حال رو به پدرم گفتم: حاجی شما با این کار خیلی برای من آبروداری کردی. افتخار آفریدی. او برای من فقط پدر نبود، رفیقی بود که در شرایط خاص و حساس زندگی در کنارم بود. خیلی با پدرم احساس امنیت می کردم. حرف هایم و درددل هایم را به او می گفتم. پدرم هم مانند یک دوست خوب و صمیمی با من برخورد می کرد و راهنمای من بود. پدرم در یک ماه اخیر بی آن که من بدانم تعدادی از مسئولیت های خودش را به من سپرد و سفارشات می کرد. ان شاء الله راه او را ادامه خواهیم داد.

ارادت پدرم به اهل بیت علیهم السلام او را به این مقام رساند. چند نفر از همکاران پدرم در حرم شاهچراغ علیه السلام به من گفتند که چند وقت پیش که در حیاط حرم مشغول کندن قبری برای شخصی بودیم، شهید پورعیسی آمد کنار ما و گفت: می شود روزی یکی از این قبرها به ما تعلق بگیرد. خدا صدایش را شنید و آمین گوی دعایش شد. او در حرم دفن شد و برای همیشه در حرم ماند.

عده‌ای گمان کردند با ایجاد ناآرامی و شلوغی و آشوب، می‌توانند مردم را از زیارت اماکن متبرکه دور کنند، من و پدرم بی‌هیچ توجهی به شایعات و حرف و حدیث‌ها، بر سر شیفت‌های مان حاضر می‌شدیم. مردم بالیمان هم به زیارت می‌آمدند. مردم اگر اعتقاد و باور داشته باشند، دیگر تردیدی برای شان باقی نمی‌ماند. ترس و واهمه‌ای در زیارتگاه‌ها وجود نداشت و ندارد.

پیکر مطهر شهید پورعیسی به همراه پیکرهای مطهر شهدای دیگر حمله تروریستی در روز شنبه هفتم آبان‌ماه ۱۴۰۱، بر دستان مردم خداجوی شیراز و مشهد مقدس تشییع و در حرم مطهر رضوی علیه السلام طواف داده شد. سپس در روز یکشنبه هشتم آبان‌ماه ۱۴۰۱، با حضور گسترده مردم شیراز در جوار حرم مطهر حضرت احمدبن موسی علیه السلام در صحن احمدی علیه السلام به خاک سپرده شد.

شهید محمد جهانگیری

۲۶ ساله؛ متأهل

پاسدار امنیت حرم مطهر شاهچراغ

تاریخ شهادت: ۱۴۰۱/۵/۲۳

حرم مطهر شاهچراغ

شهید محمد جهانگیری در تاریخ دوم بهمن‌ماه سال ۱۳۷۶ در شهرستان مرودشت به دنیا آمد. پدر ایشان کارمند کارخانه آزمایش و بسیار مذهبی بود. محمد از سنین کودکی به مسجد و نماز جماعت می‌رفت و در نوجوانی و جوانی از فعالان فرهنگی پایگاه حمزه سیدالشهدای مسجد امام‌رضه و از اعضای فعال بسیج شهرستان مرودشت بود.

محمد دانش آموخته کاردانی عمران و کارشناسی حسابداری بود. آشنایی و فعالیت او در کارهای عمرانی و فنی سبب شد که خیلی زود جذب گروه‌های جهادی خدمت‌رسانی به محرومان جامعه شود و در نقاط کم‌برخوردار شهری و روستایی از جوشکاری گرفته تا هر خدمتی که می‌توانست انجام می‌داد.

خدمت‌رسانی در هیئات مذهبی و مراسم عزاداری امام حسین و همواره در ردیف نخست کارهایش قرار داشت. فعالیت او در هیئات مذهبی محدود به شهرستان مرودشت نبود، چرا که در سال‌های گذشته یکی از فعالان موکب‌های باب‌الحوائح و شهید جابر شهرستان مرودشت در مسیر پیاده‌روی اربعین بود و هر آنچه در توان داشت در مسیر عشق به سرور شهیدان امام حسین در طبق اخلاص نهاده بود.

محمد در سال ۱۳۹۹ ازدواج کرد و مدتی بعد در گردان امام‌علی مشغول به خدمت شد. شهید جهانگیری، در فرم داوطلبی حفاظت از حرم، یکی از انگیزه‌های خود را تشویق و همراهی همسرش نوشته بود. خدمت به اهل بیت و حرم شاهچراغ یکی از بزرگترین افتخارهای ایشان در زندگی‌اش به شمار می‌رفت.

محمد به عنوان مامور حراست و حفاظت حرم شاهچراغ علیه السلام فعالیت می کرد. به گفته خانواده و دوستانش، محمد از پسران جوان مومن و انقلابی بود که هیچگاه نمازش قضا نشد و همیشه نماز خود را در اول وقت می خواند.

محمد جهانگیری در روز ۲۲ مردادماه ۱۴۰۲ هنگام اذان مغرب، در پست حفاظت خود از حرم مطهر شاهچراغ علیه السلام در ورودی بابالمهدی علیه السلام حضور داشت. او برای حفاظت از حرم در برابر تروریست تکفیری داعش ایستاد و از ناحیه قفسه سینه و بازو مورد اصابت گلوله سلاح تروریست قرار گرفت و به شدت مجروح شد. پس از انتقال به بیمارستان و انجام چند نوبت عملی جراحی، در نهایت محمد جهانگیری به خاطر خونریزی بسیار در سن بیست و شش سالگی در تاریخ ۲۳ مرداد ۱۴۰۲ (مصادف با سالروز ازدواجش) به آرزوی دیرینه خود، شهادت رسید.

هفت ماه پس از شهادت محمد، در تاریخ ۲۲ اسفند ۱۴۰۲ دخترش به دنیا آمد.

پیکر پاک این شهید مدافع حرم، پس از تشییع همراه با شهید غلامعباس عباسی در حرم شاهچراغ علیه السلام به درخواست خانواده و دوستانش به مرو دشت منتقل شد و پس از نماز مغرب و عشا و مراسم وداع با شهید در مصلاي نماز جمعه مرو دشت، در تاریخ پنجشنبه ۲۶ مرداد ۱۴۰۲ همراه با تشییع بر دستان مردم شهید پرور مرو دشت برای خاکسپاری به زادگاهش، روستای گناره منتقل و در گلزار شهدای این روستا به خاک سپرده شد.

شهید «امید خوب»

فرزند هوشنگ، ۳۲ ساله، مجرد

هنرمند و معلم گرافیک و هنرهای تجسمی

اهل شهر لیکک شهرستان بهمنی

استان کهگیلویه و بویراحمد

تاریخ شهادت: ۱۴۰۱/۸/۴

حرم مطهر شاهچراغ

امید خوب، فعال فضای مجازی، طراح حرفه‌ای و هنرمند رشته گرافیک، عکاسی و هنرهای تجسمی بود. امید ۳۲ سال داشت، مجرد بود و در مدارس غیردولتی، درس هنر می‌داد. شهید امید خوب، مؤمن و پایبند به عقاید مذهبی خود بود. وی آثار هنری بسیاری از خود به یادگار گذاشته است. زمان خوب، پسرعموی پدر امید می‌گوید: «امید یک جوان فرهنگی بود که در حوزه هنر فعالیت داشت و در طراحی، نقاشی، فیلمبرداری و عکاسی بسیار بامهارت بود. سال‌ها بود که برنامه‌های جبهه‌سازی، نقاشی و نمایشگاه عکس راهاندازی می‌کرد و در جشنواره‌ها فعال بود. ایشان خادم موکب اربعین هم بود. در این چند سال اخیر در عراق موکبی راهاندازی کرد و مسئول آن موکب بود. دوستانی که همراهش بودند، می‌گفتند: وقت نماز که می‌شد، امید می‌گفت من خودم باید برای زائران مهرها را بچینم و بعد از نماز جمع کنم. وقتی به امید گفتیم این کارها را می‌کنی آخرش شهید می‌شوی! گفته بود: چه افتخاری از این بالاتر؟! امید جوانی خالص، مؤمن و عاشق شهادت بود که الحمدلله نصیبش هم شد. مادر ایشان بانویی عفیفه و محببه‌ای است. همیشه دوستان به شوخی می‌گفتند: اشرف خانم شما شبیه مادر شهدا شده‌ای! الحق که مادر شهید و همسر شهید شدن برازنده اوست».

هنرمند متعهد

موسی ویسی‌نژاد، داماد خانواده خوب می‌گوید: «"پرواز ۶۵۵" از آثار شهید والامقام امید خوب در فعالیت‌های مجازی این جوان ارزشمند بود. خانواده خوب" علاقه خاصی به حرم حضرت شاهچراغ

داشتند. آن‌ها قرار بود چهارشنبه شب برای زیارت به حرم مطهر حضرت شاهچراغ علیه السلام بروند و سپس پنجشنبه راهی شهر خود شوند.

جهاد تبیین

خانم «شرف خوب‌نژاد» مادر شهید امید خوب و همسر شهید هوشنگ خوب می‌گوید: «امید نسبت به اتفاقاتی که در مملکت اتفاق می‌افتد بی‌تفاوت نبود. همیشه یک جبهه حق و یک جبهه باطل وجود دارد و باید موضع خود را مقابل این دو جبهه مشخص کنیم. امید به این واقعیت معتقد بود و چون در جبهه حق بود در همین راه قلم می‌زد و مطالبی برای فضای مجازی می‌نوشت، مانند مطلب خیلی خوبی که برای هواپیمای مسافبری که توسط آمریکا ساقط شد به نام "پرواز ۶۵۵ فراموش نخواهد شد" نوشته بود. پسر امید می‌گفت امروز حضرت آقا دستور جهاد تبیین داده و باید در این جنگ ترکیبی که دشمن شروع کرده مبارزه کنیم و برای مبارزه هر کاری می‌توانیم انجام دهیم، مخصوصاً در فضای مجازی که دشمن هر باطلی را حق جلوه می‌دهد و جوان‌ها و نوجوانها به علت ناآگاهی به راحتی فریب می‌خورند و تحت تأثیر قرار می‌گیرند».

شهید امید خوب به همراه پدرش در جریان حمله تروریستی به حرم شاهچراغ علیه السلام، در جوار ضریح مطهر هدف تیراندازی تروریست تکفیری قرار گرفت و به درجه رفیع شهادت نائل شد. پیکر مطهر شهیدان امید و هوشنگ خوب، پس از تشییع با حضور جمع پرشور مردم مؤمن و انقلابی شهرهای شیراز، مشهد مقدس، یاسوج، گچساران، باشت، بهبهان و بهمنی، در روز دوشنبه، نهم آبان‌ماه ۱۴۰۱ در قطعه شهدا، کنار قطعه صالحین، در گلزاری به نام «گلزار شهیدان خوب» شهر لیکک شهرستان بهمنی به خاک سپرده شد.

شهید «هوشنگ خوب»

فرزند خداداد، ۶۴ ساله

بازنشسته شبکه بهداشت و درمان علوم پزشکی

ساکن شهر لیکک شهرستان بهمنی

استان کهگیلویه و بویراحمد

تاریخ شهادت: ۱۴۰۱/۸/۴

حرم مطهر شاهچراغ

شهید هوشنگ خوب، متولد سال ۱۳۳۷ و بازنشسته دانشگاه علوم پزشکی و دارای سه فرزند پسر و دو فرزند دختر بود. شهید هوشنگ خوب، جانباز و رزمنده دوران دفاع مقدس بود. او مردی اخلاقمدار، مردمی و مردم دوست و در عرصه کار بسیار پرتلاش و جهادی بود.

«زمان خوب»، پسرعموی هوشنگ درباره او می گوید: «هوشنگ در یک خانواده مذهبی متولد شد و رشد پیدا کرد. پسرعمویم پنج فرزند داشت و امید که همراه او در حمله تروریستی شاهچراغ به شهادت رسید فرزند آخرش بود. شهید هوشنگ خوب پایبند به اصول دینی و انسانیت بود. مردی که متعلق به همه بود. هرگز عصبانی نمی شد و آرامش خاصی در وجودش داشت. مورد وثوق و مقبول همه بود. در تمام مدت زمان خدمتش در شبکه بهداشت و درمان، خود را به صورت کامل وقف سلامت مردم کرده بود. چند سالی هم رئیس شبکه بهداشت و درمان بود. متعهد و مصلح ذاتالبین بود. زندگی ما به صورت ایل و طایفه ای است. او در میان ایل مقبولیت زیادی داشت. مردم ایل، برایش حرمت زیادی قائل بودند. اگر بین عشایر اختلافات محلی رخ می داد او به عنوان یک مصلح سعی می کرد سوء تفاهم ها را حل و آشتی برقرار کند. پسرعمو، با نماز مأنوس بود. علاقه و توجه زیادی به عبادت داشت و در نهایت همین باعث شد در بهترین نقطه در جوار اهل بیت و به وقت عبادت به شهادت برسد. او این فرموده شهید سلیمانی را به منصفه ظهور رساند که: "شرط شهید شدن، شهید بودن است". اگر امروز بوی شهید از رفتار و اخلاق کسی استشمام شد، آنگاه شهادت نصیبش می شود.

هوشنگ در تمام مراسم مذهبی شرکت می کرد، در نماز جمعه ها حضور فعالی داشت و عاشق شهدا بود. مرید سردار سلیمانی بود و وقتی ایشان به شهادت رسید، خیلی ناراحت شد. از افراد بسیار حساس نسبت به نظام و ولایت فقیه بود. پسرعمویم بسیجی بود و زمان جنگ راهی جبهه شد. ایشان در عملیات فتح المبین و الی بیت المقدس مجروح شد و جانباز جنگ تحمیلی بود. او بیش از یک سال در جبهه حضور داشت؛ مخلصانه خدمت کرد و رشادت های زیادی از خود نشان داد. برادرهای دیگر ایشان هم از رزمندگان دوران دفاع مقدس، جانباز و آزاده هستند. خانواده شان از همان ابتدا با فرهنگ بسیج آشنا بودند».

شهادت

شهید هوشنگ خوب به همراه همسر و فرزندش شهید امید خوب، برای معالجه از شهر لیکک استان کهگیلویه و بویراحمد به شیراز آمده بودند. آن ها به رسم عادت همیشگی، برای ادای نماز و عرض ادب به ساحت مقدس حضرت احمد بن موسی علیه السلام به سوی بارگاه احمدی و محمدی علیهما السلام رهسپار شدند. همان زمان که در حرم مطهر مشغول عبادت بودند، حمله تروریستی به حرم شاهچراغ علیه السلام آغاز شد. شهید هوشنگ خوب پس از شنیدن صدای تیر، به همراه فرزندش «امید» و تعدادی از زائران در قسمت بالایی ضریح مطهر پناه گرفت؛ اما تروریست تکفیری آن ها را تعقیب کرد و در سه نوبت تیراندازی به این قسمت، هشت نفر از زائران از جمله «هوشنگ خوب» و فرزندش «امید خوب» به درجه رفیع شهادت نائل شدند. عروس شهید هوشنگ خوب می گوید: «پدرشهرم به ما وعده داده بود پنجشنبه ای که از شاهچراغ علیه السلام باز می گردد ما را به مشهد ببرد. وعده ای که با شهادتش محقق شد! همه خانواده همراه با پیکر شهیدایمان هوشنگ و امید خوب به مشهد رفتیم و شهید به قولی که داده بود عمل کرد».

زمان خوب، پسر عمومی شهید می گوید: «هنگام وقوع جنایت، همسر شهید در قسمت خواهران بود. با ایشان تماس گرفتم و ماجرای حمله را برایم تعریف کرد و گفت: با هوشنگ و امید تماس می گیرم ولی پاسخ نمی دهند. فکر می کنم که گوشی از دستشان افتاده و همراهشان نیست که پاسخ نمی دهند. اصلاً تصور هم نمی کرد که همسر و پسرش با هم به شهادت رسیده باشند».

تشیع باشکوه

پسرعموی شهید می گوید: «مسئولان زحمت کشیدند و پیشنهاد هم دادند که شهدایمان را در حرم دفن کنیم، اما رسم ما این طور است که تا روز چهارم، چندباری بر روز سر مزار شهدا می روییم. دوری راه خانواده را

اذیت می‌کرد. سکونت در شیراز هم برایشان مقدور نبود. همه مقدمات از طرف تولیت حرم شاهچراغ^ع و مسئولان آماده بود، اما همسر شهید قبول نکرد. پیکر شهدا در یاسوج با جمعیتی بالای ۷۰ هزار نفر تشییع شد. دانش‌آموزان آمده بودند و کیف‌های‌شان را با تابوت شهدا تبرک می‌کردند. مردم می‌آمدند و با خانواده شهدا ابراز احساسات و همدردی می‌کردند. شهیدان هوشنگ و امید خوب در محل زادگاهشان شهر لیکک استان کهگیلویه و بویراحمد با جمعیت حدود ۲۵ هزار نفر تشییع شدند. مردم خودشان هر ۵۰۰ متر، موکب‌های پذیرایی راه‌انداخته بودند. شرکت‌کنندگان در مراسم، مسیر ۱۰ کیلومتری را تا محل تدفین پیاده‌روی کردند. حضوری که قابل بیان و توصیف نیست. مشتاقان شهدا از خوزستان، بوشهر و از چهار محال و بختیاری در قالب دسته‌جات آمده بودند. از آبادان گروه موزیک حماسی آمده بود و صحنه‌های خاصی را رقم زدند. همه این حضور و شکوه باعث افتخار ما، شهرستان و استان شد».

دشمن به هدفش نرسید

پسر عموی شهید می‌گوید: «دشمنان اسلام و استکبار می‌خواهند با این اقدامات و حوادث تروریستی رعب و وحشت بین ما ایجاد و مردم را از اماکن مقدس دور کنند، اما این کارشان نه تنها مردم را نترساند، بلکه باعث انسجام و اتحاد شد. ما همه این‌ها را در مراسم تشییع شهدا دیدیم. مردم متحدتر شدند. مردم فهمیدند که این‌ها اهدافشان چیست و با وحشیانه‌ترین روش خواستند این کار را انجام بدهند که موفق نشدند. خاندان ما ارادت خاصی به اهل بیت^ع دارند. ارادت به همین اعتقادات و ایمان در راه اسلام و باورهای دینی‌اش، هوشنگ را به این مرتبه رساند که در چنین جایگاهی مزد مجاهدت‌ها و خدماتش را به مردم بگیرد. این حادثه، دل همه ما را سوزاند، اما تنها چیزی که به ما آرامش می‌دهد، همین است که ایشان شهید شده است. جدایی او از خانواده سخت بود و از کوچک تا بزرگ واقعاً غم سنگینی در دل داشتیم که تنها تسکینش، شهادت‌شان بود».

پیکر مطهر این شهید بزرگوار به همراه فرزند شهیدش، در جمع پرشور مردم شهیدپرور و انقلابی شهرهای شیراز، مشهد مقدس، یاسوج، گچساران، باشت، بهبهان و بهمنی، تشییع شد و در روز دوشنبه، نهم آبان‌ماه ۱۴۰۱ در قطعه شهدا، کنار قطعه صالحین، در گلزاری به نام «گلزار شهیدان خوب» شهر لیکک شهرستان بهمنی به خاک سپرده شد.

نوجوان شهید «آرشام سرایداران»

فرزند شهید علیرضا سرایداران

۱۲ ساله، اهل شیراز

تاریخ شهادت: ۱۴۰۱/۸/۴

حرم مطهر شاهچراغ

شهید آرشام سرایداران، دانش‌آموز پایه پنجم دبستان شهدای شوش ناحیه سه آموزش و پرورش شهر شیراز بود. آرشام در اخلاق و ادب شهرت داشت و در تحصیل علم و دانش، کوشا و دانش‌آموزی ممتاز بود. شهید آرشام سرایداران یکی از سه دانش‌آموز شهیدی است که در این جنایت فجیع و غم‌انگیز به شهادت رسیدند. دایی آرشام درباره او می‌گوید: «آرشام آنچنان مؤدب و باشخصیت بود که معلمش وقتی می‌خواهد از او صحبت کند گریه می‌کند. من شهادت را در چهره آرشام می‌دیدم. او نورانیت خاصی داشت».

دانش‌آموز نمونه

«عبدالله اسدی قجریلو»، معلم آرشام می‌گوید: «از همان روز اول متوجه شدم که آرشام دانش‌آموزی کوشا و فعال است؛ او دانش‌آموزی بسیار فهمیده، مودب، باشخصیت و درس‌خوان بود و حتی توانمندی هدایت و اداره یک کلاس را هم داشت. در واقع آرشام هم از نظر علمی و هم از نظر اخلاقی دانش‌آموزی نمونه بود. او نماینده کلاس و عاشق کمک کردن به همکلاسی‌هایش بود. هر جا کسی به کمک نیاز داشت - چه درسی و چه غیر درسی - می‌دانست که می‌تواند روی آرشام حساب کند در صحبت با این دانش‌آموزم اصلاً احساس نمی‌کردم که با یک پسر ۱۲ ساله روبه‌رو هستم؛ حقیقتاً آرشام گلی بود که گلچین شد وقتی با آرشام شوخی می‌کردم این کودک به حدی شرم، حیا، تواضع و متانت داشت که سر خود را پایین می‌انداخت و فقط لب‌خند می‌زد. لب‌خندهای آرشام یادم نمی‌رود و هنوز هم باور نکردم که دیگر نیست؛ وقتی در حال حضور و غیاب دانش‌آموزان هستم، گاهی ناخودآگاه اسم او را هم صدا می‌زنم و وقتی می‌خواهم نماینده کلاس را صدا بزنم اسم او را می‌آورم روزی نیست که به یاد آرشام عزیزم گریه نکنم.

مادر آرشام بسیار پیگیر تعلیم و تربیت فرزندش بود و هفته‌ای یک بار به صورت حضوری با آرتین می‌آمد و یا تلفنی پیگیر درس و اخلاق و رفتارهای پسرش در مدرسه می‌شد. اتفاقاً ساعت ۹:۳۰ صبح روز چهارشنبه چهارم آبان ماه - روز شهادت آرشام و پدر و مادرش - جلسه انجمن اولیا و مربیان در مدرسه برگزار بود و ایشان هم حضور داشت. خانم اسماعیلی به مدرسه آمده بود تا علاوه بر پیگیری وضعیت دروس فرزندش، اجازه او را برای چند روز مرخصی و سفر به تهران برای شرکت در عروسی خواهرش بگیرد. این آخرین دیدارمان بود...».

یکی از دوستان صمیمی آرشام در کلاس می‌گوید: «آرشام در تمام درس‌ها موفق بود؛ در مسابقات مختلف فرهنگی و مسابقات احکام هم شرکت می‌کرد. به آموختن بسیار علاقه‌مند به آموختن بود و با شوق و انگیزه درس می‌خواند».

امین، همکلاسی و پسردایی آرشام می‌گوید: «آرشام خیلی خوشحال بود که عروسی خواهرش است، برای عروسی کاملاً آماده بود و کت و شلوار زیبایی خریده بود که به او خیلی هم می‌آمد. شادی آنها و ما جای خودش را به غمی بزرگ و تا ابد جانسوز و ماندگار داد».

فاطمه سرایداران، خواهر آرشام درباره برادرش می‌گوید: «آرشام ذوق و مهارت خوبی در نویسندگی داشت؛ به راحتی سوژه‌یابی می‌کرد و با خلق شخصیتی جدید از قهرمان‌های اصلی داستان‌هایی که می‌خواند، داستانی جدید می‌نوشت. او دو داستان نوشته بود و قرار بود آموزش و پرورش، این داستان‌ها را در قالب دو کتاب منتشر کند در سفری که اخیراً به بندرعباس داشتیم، وقتی پدرم از آرشام پرسید که چه چیزی لازم دارد تا برایش بخرد او به پدرم گفت برایش یک مداد اتود (مداد نوکی) بگیرد که نیاز به تراشیدن نداشته باشد و بتواند با آن راحت‌تر بنویسد. آرشام بسیار باهوش بود و مطالب را سر کلاس درس با دقت فرا می‌گرفت. هیچ‌وقت نیاز نبود او را وادار به درس خواندن کنیم. مشق‌هایش را خوش خط می‌نوشت و بین هم‌کلاسی‌هایش نمونه بود. ما هیچ‌وقت با او مشکلی در درس خواندن نداشتیم».

خبر شهادت

«عباس اسماعیلی» دایی آرشام درباره اتفاقات روز شهادت آرشام می‌گوید: «حدود ساعت ۶ عصر بود. در خانه نشسته بودم و تلویزیون نگاه می‌کردم که متوجه زیرنویس شبکه خبر شدم. نوشته بود: در پی حمله تروریستی به حرم مطهر شاهچراغ ع ۱۳ نفر شهید و تعدادی هم زخمی شده‌اند. یک ساعتی که گذشت، همسر برادرم با ما تماس گرفت و گفت: ما آرتین را در تلویزیون دیده‌ایم که روی تخت بیمارستان بود.

دستانش مجروح و پانسمان شده بود. با تعجب پرسیدم: آرتین؟! گفت: بله! گفتم: خواهر من که پنج‌شنبه‌ها به زیارت شاهچراغ علیه السلام می‌رفت! سریع گوشی همراه را برداشتم و با شماره خواهرم و علی آقا، دامادمان (شهید علیرضا سرایداران) تماس گرفتم که پاسخ ندادند. گفتم: یا ابوالفضل علیه السلام! شک نکنید برای این‌ها اتفاقی افتاده است. سریع راه افتادیم و رفتیم سمت بیمارستان. تا ساعت پنج صبح در بیمارستان‌ها به دنبال تعیین وضعیت خواهر و دامادمان بودیم. وقتی به بیمارستانی که آرتین در آن بستری شده بود رسیدیم، او را به اتاق عمل برده بودند. بیمارستان، اسامی زخمی‌ها را نوشته بود؛ اما نام خواهرم، علی آقا، دامادمان و خواهرزاده‌ام آرشام در میان‌شان نبود. پشت در اتاق عمل منتظر آرتین شدیم. دکتر که از اتاق عمل بیرون آمد، به من گفت: شما چه نسبتی با آرتین دارید! گفتم دایی ایشان هستم. من را کنار کشید و گفت: من از آرتین سؤال کردم که همراه چه کسانی به زیارت رفته بودی؟ گفت: همراه با مادر و پدرم و داداشم آرشام. آن آقای مسلح آمد به چشم مامانم، به قلب داداشم و سینه‌اش تیر زد و بعد هم پدرم... همه این‌ها را آرتین جلوی چشمانش دیده بود. صحبت‌های دکتر را که شنیدم، متوجه شهادت خواهرم، علی آقا و آرشام شدم. به خانواده‌ام گفتم: دیگر دنبال‌شان نگردیم، آن‌ها به شهادت رسیده‌اند».

پس از تشییع پیکرهای مطهر شهیدان حمله تروریستی، در شهر مقدس مشهد و شیراز در روز شنبه هفتم آبان‌ماه ۱۴۰۱؛ مراسم تدفین شهیدان علیرضا و آرشام سرایداران و زهرا اسماعیلی به همراه سه شهید دیگر در روز یکشنبه هشتم آبان‌ماه ۱۴۰۱ در جوار حرم مطهر حضرت احمدبن موسی علیه السلام و سید میرمحمدبن موسی علیه السلام با حضور پرشور مردم شهیدپرور و انقلابی شیراز برگزار و بدن مطهر شهیدان در صحن احمدی علیه السلام به خاک سپرده شده.

شهید «علیرضا سرایداران»

فرزند محمدحسن

۴۹ ساله، اهل شیراز

بازنشسته و پدر سه فرزند

تاریخ شهادت: ۱۴۰۱/۸/۴

حرم مطهر شاهچراغ

شهید علیرضا سرایداران، پدر همان خانواده‌ای است که چهار شهید و جانباز ایشان در میان شهدا و مجروحان حمله تروریستی به حرم مطهر شاهچراغ^ع احساسات عمومی را جریحه‌دار کرد و دل‌ها را دچار ماتم و اشک‌ها را از دیدگان سرازیر نمود.

تخصص علیرضا، مکانیکی ماشین‌های سبک و سنگین بود. شهید سرایداران ۳۰ سال از عمر ۴۹ ساله خود را دور از شهر و دیار خود در نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران خدمت کرده بود. او سال‌ها در «تنگه باب‌المندب» با دزدان دریایی مبارزه کرد و در «تنب کوچک و بزرگ» و «جزیره ابوموسی» به دفاع از مرزهای آبی کشور مشغول بود.

علیرضا مردی صبور، آرام، خوش‌برخورد، فهمیده، مردمدار و دلسوز بود. او بسیار پرکار و پرن انرژی بود و بچه‌ها را خیلی دوست داشت. همیشه پیگیر پیشرفت و رشد فرزندان‌ش بود تا به جایی برسند و بتوانند به کشورشان خدمت کنند. در زمان وقوع حمله تروریستی، یک سال و پنج ماهی بود که علیرضا پس از بازنشستگی به همراه خانواده به دیار خود، شیراز بازگشته بود.

خانواده سرایداران سه فرزند داشت؛ یک دختر ۲۱ ساله و دو پسر ۱۱ و ۵ ساله. دختر خانواده دانشجوی و عقد بسته بود و خانواده در تدارک برگزاری مراسم عروسی او بودند. آرشام (۱۱ ساله) و آرتین (۵ ساله) هم ذوق و شوق عروسی خواهرشان را داشتند، اما صد حیف که شادی‌شان دیری نپایید.

مادر شهید علیرضا سرایداران می‌گوید: «سال ۱۳۵۱ ازدواج کردم و خداوند یک دختر و یک پسر به ما هدیه داد. علیرضا دوازدهم دی ماه ۱۳۵۲ در شیراز به دنیا آمد و فرزند اول‌مان بود. علیرضا را باردار بودم که یک روز صبح، همسر من از خواب برخاست و گفت: دیشب خواب دیدم که فرزندمان پسر است. از عشق به

امام رئوفمان علی بن موسی الرضا علیه السلام و مولایمان علی علیه السلام نامش را علیرضا گذاشتیم. او پسری دوست‌داشتنی، آرام و مهربان بود. همسر من برای علیرضا زنجیر کوچکی خریده بود تا در ماه محرم برای ارباب دو عالم زنجیر بزنند، علیرضا آن زنجیر را بر می‌داشت و به همراه برادرم به مراسم زنجیر زنی می‌رفت. آن زنجیر را یادگاری نگه داشتیم، تا این که مدتی پیش علیرضا آن را به پسرش آرتین داد.

علیرضا دوره دبیرستان را در مدرسه شهیدچمران و در رشته اقتصاد به پایان رساند. در دوران نوجوانی با دوچرخه‌ای که داشت به مسجد علی بن ابیطالب علیه السلام در چهار راه تحولی می‌رفت. او عضو فعال بسیج بود و در کلاس‌های قرآن و مراسم مذهبی شرکت می‌کرد. به سن ۱۷ سالگی که رسید، با میل خود به استخدام نیروی دریایی ارتش درآمد. علیرضا پسر خوب و خودداری بود. در این ۱۷ سال، همسایه‌ها به جز خوبی و بخشش از او چیز دیگری ندیده بودند. او علاقه زیادی به مکانیکی و کارهای فنی در ماشین‌های سبک و سنگین داشت. بعدها در طول خدمت در ارتش، با یکی از همکارانش یک مغازه مکانیکی راه انداخت و در ساعات بیکاری در آنجا مشغول بود. دوران خدمتش را مدتی در اصفهان با سمت کارشناس اسلحه توپخانه در نیروی دریایی ارتش مشغول به خدمت بود. او در یکی از عملیات‌ها جانباز شده بود، اما در این مورد چیزی به ما نگفته بود، تا این که بعدها به این موضوع پی بردیم.

علیرضا در اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۷۲ با زهرا خانم (شهید زهرا اسماعیلی) دختر نجیب، پاک و خانواده‌دار عقد کردند و شش ماه بعد هم جشن عروسی را بر پا کردند و زندگی مشترکشان نیز در محل خدمت علیرضا (بندر عباس) آغاز شد. پسر من خیلی اهل احترام به پدر و مادر بود. خیلی با ادب و با ایمان بود. علاوه بر کار سخت بیرون از خانه - به‌ویژه پس از تولد فرزندش آرشم - در کارهای خانه خیلی به همسرش کمک می‌کرد.

یکی از همکارانش می‌گفت زیر میز محل کار علیرضا پر بود از عکس دوستان و هم‌زمانش که در عملیات‌های مختلف به شهادت رسیده بودند. در بین عکس‌ها، عکس دایی شهیدش "سید حسن هنرکار" نیز بود. علیرضا به من می‌گفت مادر! کمی از برادر شهیدت بگو! کی بشود روزی که من هم به دایی شهیدم پیوندم!

علیرضا در بیماری‌ها فردی بسیار صبور و بردبار بود. در روزهای کرونا به گونه‌ای برخورد کرد که ما متوجه بیماری‌اش نشویم. او در سال ۱۴۰۰ در سن ۴۸ سالگی از خدمت نیروی دریایی ارتش بازنشسته شد و به شیراز آمد. درست روز قبل از حمله تروریستی، سوم آبان ماه حوالی ظهر بود فرزندم با همسر و بچه‌هایش به منزل ما آمدند. نان سنگک خریده بود. چای و میوه آوردم و کنارش نشستم. گفتم: مادر جان! هفته

آینده که عروسی دخترم است برای شما و پدر بلیط قطار تهیه کردم که ان شاء الله ۱۲ آبان برای برگزاری عروسی همگی به تهران برویم».

فاطمه دختر شهید علیرضا سرایداران می‌گوید: «من چادری نبودم، اما به اندازۀ خودم سعی می‌کردم حجاب مناسبی داشته باشم. پدرم به من گفت که چادر را فقط زمانی انتخاب کنم که مطمئن باشم می‌توانم درست حقش را ادا کنم، درست بپوشم و هرگز کنارش نگذارم. جمله معروفی داشت: چادر پوششی نیست که امروز بپوشی و فردا نه! بعدها وقتی ازدواج کردم و همسرم به من پیشنهاد داد که در صورت تمایل چادر بپوشم، قبول و چادر را انتخاب کردم».

مادر شهید سرایداران می‌گوید: «یک روز پسرم علیرضا برای ما تعریف کرد که شبی در خواب، آیت الله خامنه‌ای (امام‌علیه) به منزل ایشان آمده و دستی بر سر آرتین کشیدند و گفتند: این پسر در آینده فرزند بزرگی می‌شود! این خواب را ابتدا مادر آرتین می‌بیند و فرداشب این خواب به طریقی دیگر برای علیرضا نیز اتفاق می‌افتد؛ بعد از آن علیرضا خواب را برای استادکارش هم تعریف می‌کند. درست چندروز بعد، این اتفاق برای پسر و عروسم و نوه‌های گلم افتاد».

شهادت

شهید علیرضا سرایداران در روز وقوع حمله تروریستی، به همراه همسر و دو فرزند خود، آرتین و آرشام به قصد زیارت حضرت شاهچراغ (ع) و ادای فریضۀ مغرب و عشا به حرم مطهر مشرف شده بود. در جریان حمله تروریستی، شهید علیرضا سرایداران به همراه خانواده و تعدادی از زائران، در قسمت بالای ضریح مطهر پناه گرفته بودند که در همان نقطه به همراه همسر و فرزندش آرشام و تعدادی از زائران به شهادت رسیدند. آرتین کودک خردسال ایشان، از ناحیه دست مجروح شد و پس از انتقال به بیمارستان تحت درمان قرار گرفت.

مادر شهید سرایداران می‌گوید: «روز چهارم آبان، نماز مغرب و عشا را که خواندم، نوهام فاطمه، دختر علیرضا با من تماس گرفت و گفت: عزیزجان! از مامان و بابا و برادرهایم خبری نداری؟ هرچه زنگ می‌زنم گوشی‌شان را جواب نمی‌دهند. من هم نگران شدم. تلفن را برداشتم و به یکی از آشنایان زنگ زدم؛ ولی آن‌ها هم خبری نداشتند. خبرهای حمله تروریستی به حرم را که از تلویزیون شنیدم دلشوره‌ام چندبرابر شد. چندساعت در بی‌خبری و اضطراب گذشت تا این‌که، ساعت ۱۱ شب متوجه شدم عزیزانم را در این

فاجعه از دست داده‌ام. همیشه روزشماری می‌کردم پسرم بازنشسته شود تا هر هفته روی ماهش را ببینم. ولی حسرت دیدارش به دلم ماند. آنها رفتند و سعادت‌مند شدند و ما ماندیم با خاطراتشان.

پس از شهادت علیرضا یکی از همکارانش از بندرعباس پلاکارد تسلیتی آورد و روی درب منزل نصب کرد، شب دخترم به خواب دید که برادرش علیرضا آمده و می‌پرسد که این پلاکارد برای چیست؟ دخترم هم به او می‌گوید: این به خاطر شماسست که کشته شده‌اید. علیرضا هم می‌گوید: ما کشته نشدیم! ما زنده‌ایم!»

فاطمه سرایداران، دختر شهید می‌گوید: «یک‌شب که خیلی دل‌تنگ بودم، در خواب دیدم در یکی از میدان‌های شهر تهران، مشغول تماشای مغازه‌های کیف و کفش فروشی هستم که یک دفعه فردی را دیدم که به طرفم می‌آید، ابتدا مشخص نبود کیست. نزدیک‌تر که شد، دیدم پدر شهیدم است. خیلی خوشحال شدم، او را به خانه بردم، پدرم همه حواسش به من بود، مرا نوازش کرد، خیره شدم توی چشمانش و پرسیدم: بابا حالت خوب است؟ جای خوب است؟ راحتی؟ لبخند زیبا و عمیقی تحویل داد و گفت من حواسم به زندگی شما هست و رفت... انگار به من جان دوباره داده باشند. من مطمئنم شش‌دانگ حواسشان از آن دنیا به من، زندگی‌ام و به نفسم - آرتین - است.»

از روزی که علیرضا شهید شده، تقریباً هر هفته چندنوبت، مادرش به خانه ابدی فرزند شهیدش سر می‌زند. مادر شهید سرایداران می‌گوید: «یکی دوماه از شهادت فرزندم گذشته بود که خواب دیدم آمده‌ام شاهچراغ^(ع) زیارت و کنار حوض در حیاط حرم، علی‌آقا و آرشام دنبال هم می‌دویدند. کم‌کم غروب شد؛ خواستم به خانه برگردم که علی‌آقا گفت: کمی دیگر بمان، گفتیم باید بروم، علی‌آقا به من گفت که تا در اولی همراهیت می‌کنم و تا بروی؛ حواسم به شما هست.»

یکی از خادمان خانم حرم سیدعلاءالدین حسین‌بن‌موسی‌الکاظم^(ع) شی در خواب آرشام را می‌بیند که یک نفر سبزپوش نیز همراه او است و با هم گفتگو می‌کنند. آرشام حرف‌هایش را به آن شخص سبزپوش می‌گفته و آن شخص به خانم خادم حرف‌ها را انتقال می‌داده است. در میان صحبت‌ها اشاره می‌کند که من به فکر مادر بزرگم هستم، چون خیلی بی‌تابی می‌کند...»

پیکر مطهر شهید علیرضا سرایداران، به همراه همسر شهیدش زهرا اسماعیلی و فرزند شهیدش آرشام سرایداران، همراه سایر شهدای فاجعه تروریستی - تکفیری، در روز شنبه هفتم آبان ۱۴۰۱ بر دستان مردم شهر مقدس مشهد و شیراز تشییع شد و در روز یکشنبه هشتم آبان‌ماه در صحن احمدبن موسی^(ع) در حرم مطهر حضرت شاهچراغ^(ع) با حضور مردم پرشور و انقلابی شیراز تشییع و به خاک سپرده شد.

شهید «غلامعباس عباسی»

فرزند محمدحسن - ۶۹ ساله

اهل شهرستان خرامه، ساکن شیراز

خادم افتخاری حرم مطهر شاهچراغ

تاریخ شهادت: ۱۴۰۲/۵/۲۲

حرم مطهر شاهچراغ

شهید حاج غلامعباس عباسی در تاریخ دهم مهر ۱۳۳۳ در روستای سفلائی شهرستان خرامه استان فارس در خانواده‌ای مذهبی متولد شد. پدرش کشاورز بود. غلامعباس، دو برادر و سه خواهر دارد. شهید عباسی پس از تحصیل در مقطع راهنمایی برای کمک به گذران زندگی به همراه پدرش به کشاورزی مشغول شد. وی پس از پیروزی انقلاب اسلامی در دی ماه سال ۱۳۶۰ وارد سپاه و برای دفاع از میهن اسلامی عازم جبهه شد. غلامعباس عباسی که خود، برادر شهید هم بود، در دوران دفاع مقدس به مدت هشت سال در جبهه‌های حق، برای دفاع از خاک این مرز و بوم تلاش کرد. وی در تیپ ۵۶ یونس در واحد آماد و پشتیبانی خدمت کرد و در عملیات‌های مختلفی چون والفجر ۸ حضور داشت. شهید غلامعباس عباسی در پشت جبهه نیز در جمع آوری کمک‌های مردمی به جنگ در نقاط مختلف فعالیت داشت و کار برای خدا را افتخاری برای خود می‌دانست.

فعالیت در برنامه‌های فرهنگی و مذهبی شهرستان‌های خرامه و شیراز و شرکت در اردوهای جهادی و خدمت به محرومان در روستا از جمله فعالیت‌های فرهنگی وی بود. شهید عباسی پس از پایان جنگ تحصیلی در ناحیه مقاومت سپاه خرامه خدمت کرد و در سال ۱۳۸۲ به افتخار بازنشستگی از سپاه پاسداران نائل شد. ایشان سپس به کسوت خادمی افتخاری حرم شاهچراغ درآمد و با اشتیاق به زائران این بارگاه نورانی خدمت می‌کرد.

برادر شهید عباسی می‌گوید: «غلامعباس، همواره آرزوی شهادت در دل داشت و هنگام قنوت نماز همواره از خداوند طلب شهادت می‌کرد و هر زمان که به سمت حرم مطهر شاهچراغ رهسپار می‌شد از شهدا اذن ورود می‌گرفت و به حال آنان که جانشان را تقدیم وطن کرده‌اند غبطه می‌خورد».

همسر شهید می گوید: «همسرم در هیئت محبین حضرت فاطمه علیها السلام خدمت می کرد. در ماه محرم در خیمه شیر و چای گرم می کرد و از عزاداران پذیرایی می نمود. فیلم فعالیت ها به طور زنده روی پرده پخش می شد. همه جلو دوربین می آمدند جز همسرم! یک روز به ایشان گفتم تو هم بیا جلوی دوربین! گفت: لازم نیست کسی من را ببیند. آن که باید ببیند می بیند آن که من برایش خدمت می کنم می بیند در هنگام برنامه های یادواره شهدای روستاها که می گرفتند، ایشان سر جاده خیمه ای بر پا می کرد و به شرکت کنندگان چای و شربت می داد. همیشه می گفت: از قافله شهدا عقب ماندم».

دختر شهید می گوید: «پدرم رابطه خیلی خوبی با نوه هایش داشت و همیشه با حوصله با آن ها بازی می کرد. در هیئت عزاداری سالار شهیدان در ماه محرم حضور داشت و با پای برهنه زنجیر می زد».

یکی از دوستان شهید می گوید: «خیلی وقت بود می گفت چرا کارت عضویت مجمع (مجمع اسلامی محبین اهل بیت علیهم السلام شعبه فاطمه الزهرا علیها السلام شهرستان خرامه) را برایم چاپ نمی کنید؟ وقتی کارت را به ایشان دادیم آن را بوسید و گفت: زمانی که فوت کردم این را بگذارید توی کفتم! گفتیم چرا حاجی؟ گفت: چون اسم حضرت زهرا علیها السلام روی کارت نوشته شده و آن دنیا می خواهم بگویم نوکر حضرت زهرا علیها السلام بودم».

همسر شهید می گوید: «یکی از خادمان حرم بعد از شهادت همسرم می گفت شهید هنگام تحویل شیفت، دائم بر سر مزار شهدای شاهچراغ علیهم السلام می رفت و با حسرت به ایشان می گفت: خوشا به سعادت شما! عاقبت به خیر شدید. روزی خادمی به ایشان گفت: ما هم عاقبت به خیر هستیم که اینجا خدمت می کنیم. ایشان پاسخ داد: نه! اگر ماشهید شویم عاقبت به خیر هستیم. عاقبت به خیری یعنی شهادت!».

روز شهادت

همسر خادم شهید عباسی درباره وقایع روز شهادت ایشان می گوید: «ایشان به هر کس می توانست کمک می کرد و دست ناتوان ها را می گرفت. روز یکشنبه ۲۲ مرداد ۱۴۰۲ با وجود این که شیفت خدمت ایشان در حرم، از ساعت پنج عصر شروع می شد، زودتر از همیشه از سرکار به خانه آمد. به ایشان گفتم زود آمدی! گفت: یک نفر از بچه های شهرداری خودش نمی توانست برود، بردمش دکتر. آن روز گویی برای یک سفر آماده می شد. حسایی به خودش رسید. حمام رفت؛ محاسنش را کوتاه کرد، عطر به خودش و لباس خادمی اش زد و خانه را جارو و گردگیری کرد. انگار داشت خانه را برای مهمان آماده می کرد. حتی حرفی هم زد که هیچ وقت طی این سال ها نگفته بود. گفت که خانه چه قدر به نظرم کوچک است! انگار فکر

مهمان‌ها بود که بعد از شهادتش جا کم نباشد. روز قبل، مهر و تسبیح گرفت و داخل کشتی گذاشت و گفت: این مهر برای نماز خواندن نیست. دلش نمی‌آمد مستقیم بگوید آماده کردم برای داخل کفنم. هنگام اذان ظهر موقع نماز به پوستر عکس شهدای حملهٔ تروریستی اول شاهچراغ علیه السلام نگاه می‌کردم و به آن‌ها می‌گفتم خوشا به سعادت‌تان که در شاهچراغ علیه السلام شهید شدید. غروب همان روز، بعد از حمله و تیراندازی، دوستِ دخترم که خودش هم خادم شاهچراغ علیه السلام است به دخترم زنگ زد و گفت خدا را شکر که سالمی! همان لحظه به دخترم گفتم: پدرتان دیگر شهید شد! دخترم تعجب کرد و گفت: این چه حرفی است؟ من هم گفتم کاملاً از رفتار پدرت مشخص بود که می‌رود و شهید می‌شود».

در جریان حملهٔ تروریستی شامگاه یکشنبه ۲۲ مرداد ۱۴۰۲ به حرم مطهر شاهچراغ علیه السلام شهید عباسی در باب‌المهدی حرم احمدبن موسی علیه السلام حضور داشت و از جملهٔ اولین افرادی بود که با تروریست تکفیری مواجه شد و با گلولهٔ تروریست تکفیری به فیض شهادت رسید. پیکر پاک این شهید گرانقدر پس از تشییع با شکوه و اقامهٔ نماز در صحن اصلی حرم مطهر شاهچراغ علیه السلام در کنار شهدای دیگر حرم مطهر به خاک سپرده شد.

نوجوان شهید «محمد رضا کشاورز»

فرزند مهدی؛ ۱۵ ساله

دانش آموز

اهل شیراز

تاریخ شهادت: ۱۴۰۱/۸/۴

حرم مطهر شاهچراغ علیه السلام

شهید محمد رضا کشاورز، دانش آموز ممتاز پایه دهم علوم انسانی دبیرستان شاهد مرحوم سید احمد خمینی علیه السلام شیراز بود. محمد رضا، علاوه بر این که در فعالیتهای تحصیلی و علم آموزی کوشا و ممتاز بود، در فعالیتهای مذهبی شرکت داشت و در انجام امور دینی و مذهبی نیز بسیار مقید بود. شهید کشاورز تنها پسر خانواده بود و یک خواهر بزرگتر از خود داشت. تمام کسانی که با محمد رضا معاشرت داشته اند از ادب، حیا و متانت این پسر نوجوان سخن می گویند.

داماد خانواده کشاورز درباره این شهید می گوید: «مسجد در همسایگی خانه شان بود و محمد رضا همراه پدرش در برنامه های مسجد شرکت می کرد و بیش تر نمازهای مغرب در مسجد بود. در مراسم هیئت و عزای امام حسین علیه السلام شرکت می کرد. خیلی مشتاق خدمت رسانی به مهمانان اهل بیت علیه السلام بود. می گفت: دوست دارم خودم جای به دست دوستداران اهل بیت علیه السلام بدهم. دم در آشپزخانه می ایستاد تا ببیند کاری پیش می آید یا نه. هر زمان هم که صدایش می زدم، خیلی سریع می آمد. خدمت گزار واقعی اهل بیت علیه السلام بود و با اخلاص کار می کرد. هر کاری به او سپرده می شد از دل و جان آن را به بهترین شکل ممکن انجام می داد. احادیث را در دفترچهای یادداشت می کرد و با هم در مورد آن صحبت می کردیم و اطلاعاتش در آن مورد بیش تر می شد.

مهربان و فهیم

محمد رضا بسیار مهربان و دلسوز بود. اسمش رضا بود و خیلی زود راضی می شد. یکبار بین من و رضا سوء تفاهمی پیش آمد، من به رضا گفتم: با تو قهرم! او رفت اتاق کناری و به من پیامک داد و گفت: من

نمی‌توانم دلم را از دل تو جدا کنم! می‌شود بیایم و ببوسمت؟! خیلی سریع می‌بخشید و می‌گذشت. همین اخلاقی باعث شد که من شیفته او شوم.

محمدرضا خانواده متوسطی داشت. او شرایط خانواده را خوب درک می‌کرد، هرگز اصرار نداشت که حتماً این یا آن را من می‌خواهم برای من بگیرد. اهل مدارا بود.

یک جوان امام زمانی

محمدرضا یک روز از من^۱ پرسید، من چگونه می‌توانم به امام زمان عجل الله تعالی فرجه له خدمت کنم؟ من که مال و ثروت و دارایی ندارم، چه‌طور باید خدمت کنم؟ به محمدرضا گفتم: اگر به پدر و مادر خدمت کنی و کارهای آن‌ها را انجام بدهی، به امام زمان عجل الله تعالی فرجه له خدمت کرده‌ای و خدمت به ایشان از همین جا شروع می‌شود. از زمانی که این را شنید دیگر تمام و کمال در خدمت خانواده‌اش بود. این‌طور نبود که قبلاً کمک خانواده نباشد! نه کمک بود، اما دیگر با یک ذوق و شوق خاصی این کارها را انجام می‌داد. می‌گفت به نیت قرب به امام زمان عجل الله تعالی فرجه له خدمت خانواده‌ام هستم و الحق که همین خدمات او را به امام زمانش نزدیک کرد. نمی‌خواهم اینگونه تصور شود که چون حالا او شهید شده ما می‌خواهیم از شهیدمان برایتان چنین روایت کنیم. من این عشق به امام زمان عجل الله تعالی فرجه له را در زندگی او دیدم. خیلی به امام زمان عجل الله تعالی فرجه له محبت داشت و عاشق ایشان بود.

عاشق شهادت

زمانی که سردار سلیمانی به شهادت رسید، یکی از پوستره‌های تصویر حاج قاسم را به خانه آورد و در بهترین نقطه اتاق نصب کرد. ارادت عجیبی به شهدا داشت و شیفته حاج قاسم شده بود. وقتی این علاقه و شوق او را دیدم، از او پرسیدم از کدام خصوصیت شهید سلیمانی خوشش آمده که جذبش شده‌ای؟! شما که تا قبل از شهادتش، اطلاع زیادی از ایشان نداشتی. محمدرضا رو به من کرد و گفت: من که سردار سلیمانی را این‌طور که حالا می‌شناسم، نمی‌شناختم، اما خدا کاری کرد که او شهره شد و همه او را شناختند. می‌دانم که او در عملش اخلاص داشته است. این جمله را هم به خوبی به یاد دارم که در ادامه صحبت‌هایمان گفت: من هم دوست دارم به جایی برسم و شخصیتی داشته باشم که عدالت را برقرار کنم. دوست دارم رشته انسانی بخوانم و در این زمینه تحصیل کنم و بتوانم به مردم خدمت کنم. او از سردار سلیمانی این‌ها

را آموخته بود. یکی از همکلاسی‌هایش که به خانه ما آمده بود، می‌گفت: شاید باور تان نشود، اما دو روز قبل از شهادت محمدرضا، من و او در مدرسه با هم ایستاده بودیم و صحبت‌مان رسید به بحث شهادت. من گفتم من شهید می‌شوم، محمدرضا به من گفت، نه! من شهید می‌شوم. محمدرضا به مادرش گفته بود مادر جان! خانواده ما باید یک شهید بدهد. اصلاً ما یک شهید می‌خواهیم. حالا که او شهید شده و از شهادتش می‌گذرد، به حرف‌هایش فکر می‌کنم، همه‌شان برایم جای توجه و تفکر دارد. یکبار هم رو به پدرش کرد و گفت: بابا! من شهید می‌شوم. پدرش هم به محمدرضا گفته بود که پدر شهید شدن لیاقت می‌خواهد که من ندارم. محمدرضا گفته بود نگران نباش بابا! من شهید می‌شوم و شما به این لیاقت خواهی رسید. شاید آن روزها وقتی این حرف‌ها را از محمدرضا می‌شنیدیم، آن‌ها را به شوخی می‌گرفتیم، اما گویا همه این‌ها به دل او گواه شده بود».

در هفته‌های نزدیک به حمله تروریستی یکی از اقوام از محمدرضا می‌خواهد که در این شرایط بیش‌تر مراقب جان‌ش باشد. محمدرضا می‌گوید: من به حرم شاهچراغ علیه السلام می‌روم و در آنجا شهید خواهم شد! وقتی مادر مکرّم شهید در ابتدای سال ۱۴۰۱ عازم کربلای معلی بود محمدرضا به ایشان می‌گوید از کربلا برایم پارچه کفنی متبرک به تربت امام حسین علیه السلام بیاور!

محمدرضا از دو هفته قبل از شهادت، به نیت شفای بیماری مادرش نذر کرده بوده که شامگاه هر چهارشنبه ضمن تشرّف به حرم مطهر حضرت احمدبن موسی علیه السلام و برپا داشتن نماز مغرب و عشاء، در برنامه‌های مذهبی آستان مقدس شرکت کند.

داماد خانواده شهید در خصوص روز حادثه تروریستی چنین می‌گوید: «شهید محمدرضا کشاورز که از ناخوش‌احوالی مادر خود اندوهگین بود، به مادر می‌گوید که امروز شفای او را از احمدبن موسی علیه السلام می‌گیرد. او قبل از رفتن به حرم به حمام رفت، لباس‌هایش را اتو کرد و ظاهرش را آراست. قرار بود برای ادای نماز و دعا برود. پیش از رفتن کنار مادر آمد. مادر می‌گوید: خودش را مرتب کرد و آمد کنارم، گفت می‌خواهم برای ادای نذر من به حرم بروم. به او گفتم صبر کن فردا هر دو با هم برویم. محمدرضا گفت نه مادر جان! من همه کارهایم را انجام داده‌ام. باید امروز به حرم بروم. قبل از رفتن جلوی چشمانم بود. به من گفت ماما! خوب من را نگاه کن. تعجب کردم، گفتم این بچه چه می‌گوید! بعد هم خداحافظی کرد و رفت...».

دقایقی بعد از فاجعه تلخ تروریستی، با محمدرضا تماس گرفتیم و پس از عدم دریافت پاسخ، نگران راهی حرم شدیم. در آنجا با مسیرهای مسدود و جمعیت عظیم مردم و حضور نیروهای امنیتی روبه‌رو شدیم.

بعد از اطلاع از حال محمدرضا راهی پزشک قانونی شدیم و در آنجا خبر تلخ و ناگوار شهادت محمدرضا را شنیدیم».

بیکر مطهر شهید محمدرضا کشاورز همراه سایر شهدا در روز شنبه هفتم آبان ۱۴۰۱ بر دستان مردم شهر شیراز و مشهد تشییع شد و در روز یکشنبه هشتم آبان ماه، به همراه پنج شهید دیگر در صحن احمدبن-موسی (ع) واقع در حرم مطهر حضرت شاهچراغ (ع) با حضور مردم پرشور و انقلابی شیراز تشییع و به خاک سپرده شد.

در ادامه دو نمونه از دلنوشته‌های شهید محمدرضا کشاورز تقدیم می‌شود.

به نام خداوند عشق

آیا نماز را از سر وظیفه می‌خوانی؟ آیا [می‌دانی] این نمازی را که می‌خوانی اهمیتش در چیست؟ تابه‌حال با خود فکر کرده‌اید که چرا خداوند نماز را بر همه واجب کرده و آیا با خود فکر کرده‌اید که در نماز چیست که واجب شده؟

پاسخ راحت است، عشق تنها کلمه‌ای است که تنها نیست. «اللهم صل علی محمد و آل محمد»؛ دقت از درون است که آن را عشق می‌سازد. وقتی که دست را تا گوش برده و تکبیر می‌کنیم، یعنی در واقع ابا قدس قامت دنیا را کنار زدیم و فقط خدا در ذهن و عقل و هوش و چشم و دست ماست. وقتی که ایستاده حمد و توحید او را می‌گوییم، خود را از این برتر نمی‌بینیم. پس به رکوع می‌رویم و دوباره خود را برتر می‌بینیم. پس به خاک می‌روم که تنها خدا است که من در برابرش سجده می‌کنم. در این میان، عشقی که بین خود و خدا ایجاد می‌شود، که دوست داری دوباره نماز بخوانی. این عشق است که وظیفه هر مسلمان است و آن خم و راست شدن، پس این عشق خدا می‌خواهد که به سویش برویم. محمدرضا کشاورز. «عشق محمد بس است و آل محمد». اللهمَّ عَجِّلْ لَوْلِيكَ الْفَرَجَ.

من فهمیدم دنیا ارزش غصه برای مال دنیا را ندارد. این درس را خدا به من داد.

وقتی که شیعه مولا علی (ع) هستی چرا باید سختی بکشی؟ ما توانی داریم قدرتمندتر از همه دنیا؛ آن عشق به اهل بیت (ع) است.

شهید «محمدولی کیاسی»

فرزند غریب‌علی، ۵۴ ساله

اهل روستای اشجرد ابرج

شهرستان مرودشت، استان فارس

تاریخ شهادت: ۱۴۰۱/۸/۴

حرم مطهر شاهچراغ

شهید محمدولی کیاسی، اهل روستای اشجرد ابرج از توابع بخش درودزن شهرستان مرودشت استان فارس و از جانبازان و آزادگان سرافراز هشت سال دفاع مقدس بود. وی در شانزده سالگی لباس رزم و جهاد بر تن کرد و راهی میدان جهاد شد و در چهارم تیرماه ۱۳۶۷ در جزیرهٔ مجنون به اسارت رژیم بعث عراق درآمد. محمدولی دوران سختی را در زندان‌های رژیم بعث گذراند و در نهایت با سربلندی همراه دیگر آزادگان در بیست و نهم مرداد ۱۳۶۹ به میهن اسلامی بازگشت. شهید کیاسی دو پسر و سه دختر دارد. شهید کیاسی روز چهارشنبه چهارم آبان‌ماه برای همراهی دخترش که دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی است، از مرودشت به شیراز سفر کرده بود. وی بعد از تعطیلی کلاس دخترش و قبل از حرکت به سمت مرودشت، تصمیم به زیارت می‌گیرد.

ایشان همیشه در مورد شهادت با خانواده صحبت کرده و از رفقای شهیدش روایت می‌کرد. وی علاقه زیادی به شهید حاج قاسم سلیمانی داشت و قبل از شهادت حاج قاسم، می‌خواست ایشان را زیارت کند که قسمتش نشد. خبر شهادت حاج قاسم را که شنید، گفت هر کسی لیاقت ندارد که مانند ایشان به شهادت برسد. بعد از شهادت ابومهدی المهندس و حاج قاسم، هر بار که فیلمی از این بزرگواران منتشر می‌شد از ویژگی‌های اخلاقی آن‌ها و خوبی‌های حاج قاسم برای خانواده می‌گفت. شهید کیاسی بعد از شهادت سردار، به عنوان نیروی جهادی به کرمان رفت تا از مردم و زائران و شرکت کنندگان در مراسم تشییع شهید، پذیرایی کند و در خدمت‌شان باشد.

محمدولی، آدمی خاکی بود و خیلی به اهل بیت علیهم‌السلام ارادت داشت. ایشان اسوه اخلاق و افتادگی بود و مردم‌داری و تواضع از ویژگی‌های بارز وی بود. شهید، اهل کارهای خیر بود و روح بزرگی داشت. رابطهٔ او با

فرزندانش مانند دو رفیق صمیمی بود. شهید کیاسی به کوهنوردی علاقه داشت و جسمی آماده و محکم داشت.

شهید محمدولی کیاسی ۱۷ ماه در جبهه و ۲۷ ماه در اسارت بود. ایشان خیلی کم از خاطرات روزهای اسارت برای خانواده روایت می‌کرد تا شکنجه‌ها و آزار بعثی‌ها آنها را آزار ندهد. وی بیست و پنج درصد جانبازی داشت. بعد از آزادی در سال ۱۳۶۹، به عضویت سپاه درآمد و در خدمت سپاه بود تا این‌که از سال ۱۳۸۸ بازنشسته شد. اما روحیه جهادی و انقلابی محمد، به گونه‌ای بود که وی را تا زمان شهادت در خدمت بسیج نگه داشت. محمدولی کیاسی در تمام زندگی جهادی‌اش سختی کشید، اما دست از دفاع از اسلام و آرمان‌های انقلاب و نظام برنداشت، تا این‌که مزد سال‌ها انتظار برای شهادت را در حرم احمدابن موسی (ع) گرفت.

پیکر مطهر این شهید بزرگوار به همراه سایر شهدا در روز شنبه هفتم آبان‌ماه ۱۴۰۱ بر دستان مردم انقلابی و شهیدپرور شهر مقدس مشهد و شیراز تشییع شد و در روز یکشنبه هشتم آبان ۱۴۰۱ طی مراسمی باشکوه که با حضور مردم شهرستان مرودرشت برگزار شده بود، تشییع و در کنار هم‌زمان خود در گلزار شهدای زادگاهش به خاک سپرده شد.

کودک شهید «علی اصغر لری گوئینی»

فرزند عباس، ۸ ساله

اهل شهرستان سیرجان

تاریخ شهادت: ۱۴۰۱/۸/۴

حرم مطهر شاهچراغ

شهید علی اصغر لری گوئینی در ۱۷ فروردین ماه سال ۱۳۹۴ چشم به جهان گشود. دوران نونهالی را در روستای خیرآباد کفه چاه قوسکی پشت سر گذاشت. علی اصغر دانش آموز پایه دوم مدرسه عشایری کعبه در روستای «چاه قوسکی» منطقه خیرآباد کفه شهرستان سیرجان در استان کرمان بود. او با وجود سن کم، در اخلاق و ادب سرآمد خانواده و دوستان بود.

پدر شهید علی اصغر گوئینی می گوید: «وقتی همسرم به من خبر پدرشدن را داد، خیلی خوشحال شدم و با هم به زیارت حضرت شاهچراغ علیه السلام آمدم. همسرم همان جا توی حرم به من گفت که بیا اسم فرزندمان را انتخاب کنیم؛ اگر دختر شد تو اسمش را انتخاب کن و اگر پسر شد من اسمش را انتخاب می کنم! من هم قبول کردم. بعد گفت: من می خواهم اگر فرزندمان پسر شد اسمش را علی اصغر بگذارم. من همیشه دوست داشتم اسم فرزندم در طایفه، تک باشد. همین طور هم شد. ما در طایفه تا قبل از تولد علی اصغر فرزندی به این نام نداشتیم. او از همان اول که نامش در حرم انتخاب شد در حرم هم آسمانی و نامش ماندگار شد.

علی اصغر به حضور در مسجد و حسینیۀ علاقه داشت. او با برادرش «هورا» به اتفاق پدربزرگ پدری و مادر بزرگش همیشه به مراسم مذهبی و حسینیۀ می رفتند. علی اصغر با طبل و سربند یا ابوالفضل العباس علیه السلام به هیئت می رفت. معلم ها همیشه از او راضی بودند و او را پسری بسیار مؤدب، آرام و با استعداد در ریاضی ارزیابی می کردند. علی اصغر در مدرسه با کوچکتر و بزرگتر از خود کنار می آمد و بازی می کرد. او یکی از ساکت ترین بچه های فامیل بود. خوش قلب، خوش اخلاق و به قول روستایی ها، خوش فرمان بود.

به خاطر احترامی که برای پدر بزرگ و مادر بزرگش قائل بود، کاری را که به او می‌سپردند فوراً انجام می‌داد. اهورا نیز این رفتار را از برادرش یاد گرفته بود.

علی اصغر با همان سن کم، درک و فهم بالایی داشت. اگر چیزی نیاز داشت و می‌دانست خانواده شرایط فراهم کردنش را ندارند، حرفی از خرید آن به میان نمی‌آورد. به خوبی از وسایلی مراقبت می‌کرد. با مکعب روبیک بازی می‌کرد، به دوچرخه علاقه زیادی داشت و از پنج سالگی دوچرخه‌سواری می‌کرد. کتابهایش را خیلی دوست داشت و به نقاشی کشیدن عشق می‌ورزید. همیشه می‌گفت من می‌خواهم قهرمان شوم، با دشمنان بجنگم و دزدها را دستگیر کنم، پول‌هایشان را بگیرم و آنچه را دزدها از مردم به سرقت برده‌اند به صاحبان آن‌ها بازگردانم.

ارتباط علی اصغر با برادرش اهورا خیلی خوب بود و همیشه با هم بازی می‌کردند. اهورا بازیگوش بود و علی اصغر را اذیت می‌کرد. گاهی اوقات که از سر کار به خانه می‌آمدند علی اصغر به من می‌گفت بابا! داداش مرا اذیت کرده و کتک زده است. من هم می‌گفتم چرا جوابش را نمی‌دهی؟ می‌گفت نه بابا! داداشی از من کوچکتر است. بگذار بزرگتر شود خودش متوجه می‌شود که نباید داداشش را اذیت کند. علی اصغر و اهورا خیلی به هم وابسته بودند و در یک اتاق می‌خوابیدند. اهورا صبح‌ها که از خواب بیدار می‌شد، می‌پرسید داداشی کجاست؟ ما می‌گفتیم به مدرسه رفته است. اهورا تنها یا با مادر بزرگش به مدرسه می‌رفت و یکی دو ساعت آن جا می‌ماند و بازی می‌کرد. معلم هم حواسش به اهورا بود. وقتی علی اصغر تعطیل می‌شد، خودش اهورا را به خانه می‌آورد. پسرهای روستا، آخر هفته‌ها می‌آمدند با علی اصغر و اهورا بازی می‌کردند، علی اصغر نیز با کوچکتر و بزرگتر از خودش می‌ساخت و با آنها بازی می‌کرد. این دو برادر، خیلی به هم وابسته بودند و هر چه داشتند با هم تقسیم می‌کردند.

اهورا پس از شهادت علی اصغر به عمه‌اش گفته بود: "عمه جان! ما رفتیم حسینی! پای من تیر خورد و از گوش داداشی خون بیرون می‌آمد...". اکنون دیگر اهورا قبول کرده که داداشش نیست و به جای دیگری رفته است.

ما از روستای چاقوسکی سیرجان، به اتفاق پدر و مادر و علی اصغر و اهورا به سمت شیراز حرکت کردیم و تنها قصد ما از سفر به شیراز، زیارت حرم حضرت شاهچراغ علیه السلام بود. علی اصغر مدام در راه می‌پرسید: "بابا! کی می‌رسیم به شیراز و حرم شاهچراغ علیه السلام؟ چند کیلومتر دیگه مونده؟" ما هم می‌گفتیم: پشت آن کوه را که رد کنیم می‌رسیم. مرتب این سؤال را می‌پرسید تا زمانی که رسیدیم حرم خیلی خوشحال شد و دیگر

ساکت شد. وقتی به حرم رسیدیم زمان نماز مغرب و عشا نزدیک بود. من مشغول گرفتن عکس از علی اصغر و اهورا شدم.

در همین زمان ناگهان پدرم به ما خبر داد که در حرم تیراندازی شده است. پدر جلوتر از ما بود. من از پدرم جدا شدم و هر کدام به سمتی رفتیم. من در حالی که دست علی اصغر و اهورا را گرفته بودم، پشت اسپیلت پناه گرفتیم. آن تروریست بعد از یک مرحله تیراندازی، دوباره برگشت و تیراندازی را از سر گرفت. تیری به سر علی اصغر خورد و او در آغوشم شهید شد. اهورا را از زیر سه جنازه بیرون کشیدم. صحنه دلخراشی بود. بعضی پیکرها متلاشی شده بودند و دیگر چیزی از آن‌ها باقی نمانده بود.

تیری به دست من اصابت کرده بود. بخشی از روند درمان را در شیراز گذراندم. پس از آن به کرمان آمدم و چند روز در بیمارستان فاطمه الزهرا (ع) بستری بودم. در آنجا دست راستم را عمل کردم. اهورا از ناحیه پا تیر خورده بود. بعد که بخیه پاهایش را کشیدیم کمی بهتر شد و توانست راه برود.

پدرم آن شب بدون کفش همه بیمارستان‌ها را به دنبال علی اصغر گشته بود. من و اهورا در بیمارستان مسلمین شیراز بستری بودیم. مادرم تا ساعت پنج صبح پشت در بیمارستان بود. اجازه نمی‌دادند کسی وارد بیمارستان شود. اقوامان در شیراز، پدر و مادرم را به خانه خودشان برده بودند و آن‌ها ساعت هفت صبح دوباره به بیمارستان آمدند.

مادر علی اصغر در سیرجان بود که به او گفتند پسر در بیمارستان است و پس از رسیدن به شیراز، خبر شهادت علی اصغر را به او دادند. بسیاری از اقوام به شیراز آمدند. بعد از تشییع علی اصغر در مشهد مقدس، پیکر او را تحویل سپاه سیرجان دادند و اقوام، هم‌زمان با او به سیرجان برگشتند.

پیکر مطهر شهید علی اصغر لری گوئینی به همراه سایر شهدا در روز شنبه ۷ آبان ماه ۱۴۰۱ با حضور پرشور مردم در شهر مقدس مشهد و شیراز تشییع شد. پس از انتقال پیکر مطهر شهید به کرمان، مراسم تشییعی در روز دوشنبه ۹ آبان ماه ۱۴۰۱ در حسینیه ثارالله (ع) شهر کرمان برگزار شد و ضمن وداع مردم و خانواده با ایشان، پیکر کودک شهید، در گلزار شهدای شهر سیرجان به خاک سپرده شد.

شهید «احسان مرادی»

فرزند محب‌علی، ۵۸ ساله

بازنشسته اداره آب و فاضلاب

اهل روستای ده‌پياز همدان

تاریخ شهادت: ۱۴۰۱/۸/۴

حرم مطهر شاهچراغ

شهید احسان مرادی، ۵۸ ساله، پدر چهار دختر، اهل روستای ده‌پياز بخش مرکزی همدان و کارمند بازنشسته شرکت آب و فاضلاب بود. مردی با اخلاق، بالیمان، سخت‌کوش و مهربان.

«فاطمه مرادی» فرزند شهید می‌گوید: «پدرم تا سال ۶۸ و قبل از تولد فرزند اولش (لیلا) کشاورزی می‌کرد و بعد از آن در اداره آب و فاضلاب استخدام شد و تا لحظه شهادت در این مجموعه مشغول به کار بود.

بنا به رسم دیرینه روستا و اخلاق نیک، پدر هر آنچه درآمد از زمین کشاورزی داشت را به پدر بزرگم می‌داد و فقط اندکی برای مخارج خود نگه می‌داشت. در روستای ما رسم است که فرزندان ذکور از پدر و مادر حمایت کنند و پدرم نیز پدر بزرگ و مادر بزرگم را بیمه کرده بود و حمایت می‌کرد.

پدرم مهربان، دلسوز و فداکار بود. کمتر کسی را می‌شناسیم که از پدرم کوچکترین رنجش و ناراحتی به یاد داشته باشد. همواره دنبال جلب رضایت اطرافیانش بود و با همه، مطابق سن و سال و حال و احوال و شرایط خودشان رفتار می‌کرد. از کوچک تا بزرگ، همه احترام خاصی برای پدرم قائل بودند. به شدت اهل مسافرت بود و بیش‌ترین علاقه‌اش به سفرهای زیارتی مخصوصاً مشهد مقدس بود؛ طوری که هر سال حتماً به زیارت ثامن‌الحجج علیه السلام می‌رفت. همچنین هر نوه‌ای که به دنیا می‌آمد سریع پیشنهاد می‌داد که کودک تازه متولد شده را به پابوس امام رضا علیه السلام ببریم.

یک روز با هم تلویزیون تماشا می‌کردیم. مستندی درباره یکی از شهدا پخش شد. خوب که دقت کردم شنیدم پدرم می‌گوید: "چی می‌شد ما هم شهید می‌شدیم و به این سعادت می‌رسیدیم؟" خدا حرف دلش را شنید و به آرزویش رسانید. شهادت حقش بود؛ اما مظلومانه رفت. پدرم نمی‌توانست و دوست

نداشت ناراحتی ما را ببیند. خدا هم کاری کرد که ما اصلاً غم نداشته باشیم و نگوییم پدرمان مرده؛ بلکه بگوییم شهید شده است!

در نوروز همدین سالی که شهادت نصیب پدرم شد، (نوروز سال ۱۴۰۱) پدرم همه ما را به مشهد مقدس برد. گویا به دلش افتاده بود آخرین سفری است که همراه خانواده خواهد بود. بعد از آن هم بدون اطلاع ما با مادرم به کربلا رفتند. وقتی که برگشتند، تازه ما متوجه شدیم. برای آن که کسی را به زحمت نیاندازند به بچه‌ها نگفته بودند. وقتی کسی به دیدنش می‌آمد می‌گفت: ما کربلا نبودیم، شاهچراغ علیه السلام رفته بودیم و با خنده سرش را پایین می‌انداخت و می‌گفت: باید یک سفر هم به شاهچراغ علیه السلام برویم تا دروغ نگفته باشیم!

پدرم را در خانه "آقاجون" صدا می‌کردیم. لفظ "آقا جون" آرامش دل و جان ما بود پدرم بی‌نهایت مهربان بود و خودش را وقف مادرم کرد و ۱۰ سال او را به دوش کشید. پدر اهل سیاحت و زیارت بود. پس از این - که مادرم سکنه کرد و به سختی راه می‌رفت، پدرم او را به سفرهای زیارتی می‌برد تا روحیه‌اش عوض شود. آن قدر پاک بود که به شهادت برسد. همه حرم‌ها را زیارت کرده بود، جز شاهچراغ علیه السلام که بالاخره رفت و از همان جا یک‌راست راهی بهشت شد همیشه خودش می‌گفت که امیدوار است گناهانش بخشیده شود؛ اما فکر نمی‌کرد که شهادت روزی‌اش شود؛ پدرم واقعا مومن بود و در مسیر خدا حرکت می‌کرد آخر هم مزدش را گرفت و شهید شد.

اولین روزهای آبان ماه بود که از بیرون منزل با مادرم تماس گرفت و گفت که دوست داری دوباره کربلا برویم؟ مادرم گفت: ما تازه کربلا بودیم. بلافاصله پدرم گفت: پس دوست داری برویم شیراز، حرم شاهچراغ علیه السلام؟ تا حالا شاهچراغ علیه السلام نبردمت، شاید حضرت احمدبن موسی علیه السلام شفاعت را داد! به دنبال این حرف مادرم سکوت کرد.

همسر شهید درباره وقایع روز فاجعه می‌گوید: «من حال مساعدی نداشتم؛ با عصا راه می‌رفتم. همسرم مثل همیشه نبود؛ انگار پریشان خاطر بود، دستم را هم نگرفته بود. مراقب بود کسی به من نخورد، حواسش به عصا زدنم بود، اما کنارم راه می‌آمد. در راه لباس نوزاد دیدم. خواستم بایستم خرید کنم ولی همسرم برخلاف همیشه اصرار داشت که هرچه سریع‌تر به حرم برسیم. به سختی همراهش شدم و به حرم رسیدیم. ساک را به امانت‌داری دادیم و وارد صحن مطهر شدیم. بعد از گرفتن وضو دیگر احسان را ندیدم و دیدار ما به قیامت ماند... وسط نماز مغرب و عشا بودیم که ناگهان صدای خیلی وحشتناکی از قسمت مردانه آمد. در لحظه اول فکر کردم بمب گذاشته‌اند، ولی صداها نزدیک و نزدیک‌تر شد و پس از مدتی، سکوت همه جا را فراگرفت. نمی‌دانستم چه باید بکنم، ترس همه وجودم را گرفته بود. تنها کاری

که از دستم بر می آمد، این بود که شماره همسرم را گرفتم. یک بار، دو بار، سه بار، ولی جواب نمی داد. همه مردم به سمت خروجی های حرم در حال فرار بودند. من با عصا همراه جمعیت، افتان و خیزان از حرم خارج شدم؛ بین راه چند بار زمین خوردم و با چشمان مضطرب دنبال احسان می گشتم. دو نفر از خادمان افتخاری و یک بسیجی به کمک آمدند و مرا کمک کردند تا از حرم خارج شوم. مضطرب و پر از دلشوره در دیار غریب بدون احسان نمی دانستم چه کار باید بکنم؟ پای جستجو هم نداشتم. فقط گریه می کردم و از خدا کمک می خواستم. دامادهایم به دنبال ما آمدند و پرس و جو کردند. از آن ها پرسیدم که احسان کجاست؟ گفتند در بیمارستان است و مجروح شده. وقتی به همدان رسیدیم، در ودیوار سیاه پوش را که دیدم تازه فهمیدم که چه شده و ناگهان تمام امیدم ناامید شد.

من هشت سال است که سخته کرده ام. همه کارهایم را شوهرم انجام می داد. نمی توانم خوب حرف بزنم. من رفته بودم به زیارت که تنهایی، نصیب من و دخترانم شد. خدا لعنتشان کند! از خداوند می خواهم که احسان، شفیع ما در آخرت باشد».

دختر شهید می گوید: «ما بچه های حاج قاسم هستیم و امروز به این که پدرمان در این حادثه در جمع شهدا بود افتخار می کنیم. ما از این خون ها خیلی دادیم و هر کجا لازم باشد باز هم خون می دهیم تا ایران همیشه ایران اسلامی بماند آمریکا و اسرائیل و داعش ندارد؛ ما با غیرت پای ایران ایستادیم و با تهدید و ترور و شهادت عزیزانم پا پس نمی کشیم».

مراسم وداع با این شهید بزرگوار با حضور مردم بصیر و شهیدپرور همدان و جمعی از مسئولان، هم زمان با نماز جمعه ششم آبان ماه ۱۴۰۱ در آستان مقدس امامزاده عبدالله برگزار شد سپس پیکر مطهر این شهید بزرگوار در روز شنبه هفتم آبان ۱۴۰۱، پس از ادای احترام، وداع و تشییع باشکوه مردم در گلزار شهدای زادگاهش به خاک سپرده شد.

شهید «سیدفریدالدین معصومی»

فرزند سید محسن، ۳۹ ساله

متولد و ساکن تهران.

تاریخ شهادت: ۱۴۰۱/۸/۴

حرم مطهر شاهچراغ

شهید سیدفریدالدین معصومی در سال ۱۳۶۲ در تهران متولد شد. ایشان خادم حرم مطهر حضرت امام رضا(ع)، حافظ و قاری قرآن کریم و از نخبگان ایرانی و مدیرعامل جوان «هلدینگ برق و انرژی غدیر» و دارای مدرک دکترای مهندسی مکانیک (شاخه مکاترونیک) از دانشگاه «لوکند» نیوزیلند بود. «شهید معصومی» تا زمان شهادت در نیروگاه‌سازی و تامین برق کشور فعالیت داشت.

شهید معصومی، نقش به‌سزایی در تکمیل و راهاندازی طرح‌های برق و انرژی در کشور داشت. وی نشست‌های مختلفی با مسئولان برگزار کرده بود تا ساخت پروژه نیروگاه ۹۱۳ مگاواتی سیکل ترکیبی غدیر انرژی، واقع در منطقه ویژه اقتصادی لامرد، تداوم یابد. احداث این نیروگاه نقطه عطفی برای صنعت آلومینیوم کشور محسوب می‌شود.

«عبدالله حسن پور» دبیر هیأت مدیره هلدینگ غدیر و از دوستان شهید می‌گوید: «شخصیت چند وجهی و توانایی او در حل مسائل موجب شد تا او را که مدیر یک شرکت تابعه بود، به عنوان مدیرعامل حساس‌ترین پروژه در جریان، که برق‌رسانی به مجتمع صنایع آلومینیوم جنوب بود در نظر بگیرند. اهمیت هلدینگ بسیار بالاست، خصوصا در صنعت برق. مدیر عاملی یک هلدینگ یعنی در رأس مجموعه‌ای باشی که چند شرکت دیگر زیرمجموعه تو باشند. مضاف بر آن، مدیر عامل یک شرکت سرمایه‌گذاری مثل غدیر اختیارات بسیار بالایی دارد. ششصد و اندی نیروی زیردست مستقیم و غیر مستقیم داشت و سیزده شرکت زیر مجموعه‌اش بودند. فریدالدین در عین جوانی درایت بالایی در رفتار با نیروها داشت. هلدینگ ما به خاطر تحریم با شرایط ویژه و خاصی مواجه بود. امکان جذب سرمایه‌های خارجی نبود و مقابلمان ظرفیت‌های محدودی وجود داشت. با این حال ایشان می‌دانست چگونه از همین میزان اندک بهره ببرد

ویژگی‌های اخلاقی

فریدالدین در عین جایگاه شغلی و علمی بالا، از لحاظ معنوی نیز جوانی برجسته بود. فضای غرب و امتیازات دنیایی نه تنها روی رفتار و منش او تأثیر نگذاشته بود؛ بلکه او این زنجیرهای مادی را در جهت تهذیب نفس به کار می‌گرفت. شهادت، همواره انتخاب این جوان کشور برای چگونه از دنیا رفتن بود. او شخصیت اخلاقی برجسته‌ای داشت و دائم در حال تهذیب نفس بود. رفتارش با یک نیروی خدماتی و یک مدیر بالادستی یکسان بود. با همه رفیق بود در عین حال در کار، حرفه‌ای و قاطعانه برخورد می‌کرد. تواضع او طوری بود که باعث می‌شد با همه دوست باشد و همه هم دوستش داشته باشند در سلف با کارمندانش غذا می‌خورد و در هواپیما کنار بقیه می‌نشست. اصلاً منیت در وجود او ندیدم. در مأموریت‌ها نیز با همان ماشینی سر پروژه‌ها می‌آمد که بقیه می‌آمدند.

سید فریدالدین در ریزترین کارها حواسش به نفسش بود. گاهی که درب آسانسور را برایش باز می‌کردم، با لبخندی می‌گفت: عبدالله! این کارها را برای من نکن! بد عادت می‌شوم. یا مثلاً وقتی برای سرزدن به پروژه‌های می‌رفتم، طبیعتاً چون مدیرعامل بود باید صندلی جلو ماشین می‌نشست؛ اما وقتی کس دیگری همراهش بود، می‌رفت پشت می‌نشست تا کنار او باشد. اگر نیروی زیر دستش به لحاظ سنی از او بزرگتر بود، هنگام دستور دادن یا صحبت کردن، رعایت ادب را می‌کرد. اگر هم کارمندان اشتباهی می‌کردند حتماً با حفظ حرمت گوشزد می‌کرد وقتی همسرش تماس می‌گرفت چنان با احترام صحبت می‌کرد که توجهم را جلب می‌کرد. با این همه مشغله و مشکلات کاری، به حفظ و قرائت قرآن اهتمام ویژه داشت و از این کار غافل نبود. هفته قبل از شهادت، روز پنجشنبه رستم اتاق شهید معصومی. دیدم گوشه‌ای از اتاق خیلی ناراحت نشسته. با تعجب پرسیدم: چه شده آقای دکتر خیلی ناراحتید؟ گفت: عبدالله! من حدوداً چهل سالم شده، اما هیچ کاری برای خدا نکردم. او سعی داشت همه جنبه‌های اخلاقی و رفتاری را رعایت کند و تا جایی که امکان دارد خودش را کامل کند. واقعا شهادت شایسته او بود. هر چند همه نیروهایش از این فراغ سوختند اما می‌گوییم: شهادت نوش جان باشد!

پاکدستی و خداترسی

یکی دیگر از وجوه شخصیتی او پاکدستی و حساسیت به حق مردم بود. شهید معصومی در عین تواضع و ادب در مورد سوء استفاده از بیت‌المال به شدت ناراحت می‌شد و قاطعانه برخورد می‌کرد. مثلاً تصمیم

داشت مدیرعاملی را به خاطر اشتباهش اخراج کند. علی‌رغم این‌که خیلی از مقامات تلاش کردند مانع اخراج او شوند، اما سید قبول نکرد و می‌گفت: دین به گردن من است. حق مردم دست من است. گوشش به این سفارش‌ها و پارتی‌بازی‌ها و مصلحت‌اندیشی‌ها اصلاً بدهکار نبود سعی می‌کرد تصمیماتش برآمده از بدنهٔ کارشناسی باشد. با همهٔ بچه‌های صاحب‌نظر و معتمد صحبت می‌کرد، به جمع‌بندی می‌رسید و سپس عمل می‌کرد؛ اما اگر عمداً کسی می‌خواست مشکلی یا اشتباهی را لاپوشانی کند، به شدت برخورد می‌کرد. برای همین هم هلدینگ غدیر یکی از سالم‌ترین هلدینگ‌های کشور بود

سید فریدالدین به شدت انقلابی و ولایی بود، حتی در آن‌زمان که جوانتر بود و خارج از کشور تحصیل می‌کرد. به من می‌گفت: وقتی در نیوزلند بودم و متوجه می‌شدم مقام معظم رهبری صحبت کردند، من حداقل دوبار سخنرانی‌شان را گوش می‌کردم. به جایگاه حضرت آقا خیلی حساس بود و می‌گفت: با احترام به همهٔ مراجع، هیچ کسی نقطه نظرات ایشان را ندارد

کار هیئتی از نگاه شهید

یکی دیگر از مسائلی که در کار موجب ناراحتی سید می‌شد این بود که کسی برود پیشش و برای این‌که بی‌نظمی را توجیه کند بگوید داریم کار هیئتی می‌کنیم. شهید معصومی خیلی ناراحت می‌شد و می‌گفت: کار هیئتی یعنی به هر نحوی خوب کار کردن و نباید توی آن اشتباه باشد. خودش نیز بسیار مقید به وفای به عهد بود. همیشه می‌گفت: کلنگ هیچ پروژه‌ای نباید به زمین بخورد مگر این‌که در موعد مقرر خود افتتاح شود. برای مثال، او توانست رکورد احداث نیروگاه ۱۰ مگاواتی را در کشور بشکند

عادت داشت همیشه با وضو باشد. حتی یادم می‌آید یک بار برای اخذ امضای یک سند مالی رفتم پیش او و گفتم: لطفاً چند دقیقه صبر کن اول وضو بگیرم بعد امضا کنم. بعید بود بدون وضو در جلسه‌ای شرکت کند. می‌گفت: آدم باید مثل جسد در اختیار مرده شوی، در مقابل خدا، عبد باشد. معتقد بود مسئولی که کتاب چهل حدیث امام خمینی علیه السلام را نخوانده باشد در مسائل مدیریتی دچار مشکل می‌شود خادم افتخاری حرم امام رضا علیه السلام بود و می‌گفت من به این فضاهای معنوی نیاز دارم تا به جایگاهم مغرور نشوم».

نجابت بر خورد

«محمد سالاری نسب» از دوستان هم رشته‌ای «شهید معصومی» می‌گوید: «با اطمینان می‌گویم که شهید معصومی واقعا به دنبال خدمت کردن بود. ویژگی برجستهٔ شهید معصومی، حیا و عفتی بود که در

گفتار و رفتار ایشان هویدا بود. نجابت برخورد او حتی برای کسانی که فقط در حد یک جلسه با ایشان برخورد داشتند جذاب بود. به حضرت زهرا^{علیها السلام} ارادت ویژه‌ای داشت و عاشق پیامبر^{صلی الله علیه و آله} بود. بارها فیلم «محمد رسول الله^{صلی الله علیه و آله}» را دیده بود و از این راه عشق خودش را تقویت می‌کرد و رابطه‌اش را عمق می‌داد. در همان دوران لیسانس، چند سالی هم‌زمان با تحصیلات دانشگاهی، تحصیلات حوزوی هم داشت و برای عمق دهی به مسائل اعتقادی‌اش تلاش می‌کرد.

تعبد به خواست پدر و مادر

«امیرحسین منصوری نوری» دوست هم دانشگاهی «شهید معصومی» می‌گوید: «توفیق الهی و اخلاص ایشان باعث شد که عاقبتشان ختم به شهادت بشود. نقطه عطف و اوج زندگی شهید معصومی از نظر بنده تعبد نسبت به خواست پدر و مادرش بود.

شرط شهید شدن

«حاج مجید خیرآبادی» استاد مدرسه مروی تهران می‌گوید: «با جمعی از دوستان، یک حوزه علمیه دانشجویی تشکیل دادیم که دانشجویان خوب و نخبه بتوانند دروس طلبگی را به شکل عمیق و درازمدت و هدفمند دنبال کنند. ایشان هم در همان سال‌ها به ما پیوستند و با پیگیری و علاقه درس‌های حوزوی را مطالعه می‌کرد. چند نکته در وجود ایشان برای من روشن بود. اول صداقت و نجابت ایشان، دیگری نظم در برنامه‌هایشان. نکته دیگر که برای من جالب بود داشتن دغدغه تربیت اسلامی و وقت گذاشتن در این زمینه هم برای خودش و هم برای خانواده‌اش قبل و بعد از ازدواج بود. نکته دیگر، ادب ایشان بود. ادب ایشان به گونه‌ای نبود که برای طرف مقابل زحمت درست کند. یعنی در عین راحتی و خودمانی بودن، مؤدب هم بود. اگر کاری یا پروژه‌ای را می‌خواست شروع کند و متوجه می‌شد از نظر شرعی مسئله هنوز روشن نشده، می‌دیدم که پروژه را کنار می‌گذاشت. تا این حد تعهد داشت که موضوع باید حتماً کاملاً روشن باشد و مورد تایید دینی قرار بگیرد. به نظر من چیزی که باعث شد سید فریدالدین، عاقبتش ختم به شهادت شود، همان چیز است که حاج قاسم سلیمانی عزیز گفته‌اند که: برای شهید شدن باید شهید باشی! یعنی اگر روحیات شهید شدن را داشته باشی شهید می‌شوی. ایشان این روحیات را داشت و جریان "آلله و آلالیه راجعون" را شناخته بود».

«سید ضیاءالدین معصومی»، برادر شهید می‌گوید: «رعایت حق و حقوق مردم، داشتن تقوا، کم حرف بودن، آرامش قلبی، راز داری و احترام‌گذاری به والدین از جمله خصوصیات شهید معصومی بود».

در روز جنایت تروریستی، شهید معصومی پس از اتمام یک مأموریت کاری در ارتباط با پیشبرد پروژه‌های برق و انرژی غدیر در استان فارس، در مسیر بازگشت به تهران، به‌قصد زیارت حضرت احمدبن موسی (ع) و ادای فریضه نماز به حرم مطهر مشرف شده بود که در جوار ضریح مطهر، هدف تروریست تکفیری قرار گرفت و به درجه رفیع شهادت نائل شد. علاوه بر خدمات ارزنده و طرح‌های علمی، از این شهید والامقام دو فرزند به نام‌های مهدیار (۱۰ ساله) و محدثه (۴ ساله) به یادگار مانده است.

بیکر مطهر شهید سید فریدالدین معصومی، ششم آبان‌ماه ۱۴۰۱ در جمع پرشور نمازگزاران جمعه در شهر تهران تشییع و در قطعه ۲۶ گلزار شهدای بهشت‌زهرای تهران آرام گرفت.

شهید «مجتبی ندیمی»

فرزند مصطفی، متولد ۱۳۵۶

۴۵ ساله، اهل شهر شیراز

تاریخ شهادت: ۱۴۰۱/۸/۴

حرم مطهر شاهچراغ

شهید مجتبی ندیمی در تاریخ ۳۱ شهریور سال ۱۳۵۶ به دنیا آمد. او فرزند سوم خانواده بود. زمانی که مادرش او را باردار بود سعی می‌کرد حلال و حرام‌ها را رعایت کند و تمام مستحبات را انجام بدهد و ذکرهایی را که از خانواده آموخته بود در این دوران، بیشتر بخواند که تأثیر آن بعدها در زندگی مجتبی مشهود شد. او پنج سال داشت که مادرش او را همراه خود به مسجد می‌برد. او آرام‌آرام یاد گرفت که مکبر مسجد شود.

دوران ابتدایی را در دبستان «فیاض‌بخش» گذراند. خیلی دلسوز بود. در زمان مدرسه اگر دانش‌آموزی از لحاظ تحصیلی در سطح پایینی بود به او کمک می‌کرد و به آن‌ها سپرده بود که اگر مشکلی در درس داشتند حتماً به من بگویند. دوران راهنمایی را در مدرسه «عباس‌پور» و دوران دبیرستان را در رشته ریاضی در مدرسه «شاهد ۱۲» پشت سر گذاشت. مجتبی دستخط زیبایی داشت و همیشه مورد تشویق معلمان قرار می‌گرفت. قبل از کنکور اگر درسی را می‌خواند و تست می‌زد، آن کتاب را به دوستانش امانت می‌داد تا آن‌ها هم از آن کتاب استفاده کنند. همان سال در کنکور شرکت کرد و در دانشگاه دولتی زاهدان در رشته مهندسی مکانیک پذیرفته و در همین رشته فارغ‌التحصیل شد.

مجتبی فردی خیر بود و در امور خیر، دستگیری از نیازمندان و بازسازی عتبات عالیات مشارکت داشت. به گفته خانواده شهید، تلاوت قرآن و زیارت عاشورای هر روز او ترک نمی‌شد. پیوسته به حرم مطهر حضرت شاهچراغ مشرف می‌شد و به قولی کبوتر جلد حرم بود.

مجتبی فوتبال را دوست داشت و دنبال می‌کرد. در نوجوانی به ورزش رزمی علاقه داشت و با برادرانش به باشگاه می‌رفت. اهل کتاب و کتابخوانی بود و به کتاب چهل حدیث امام خمینی، انسان کامل شهید مطهری و گناهان کبیره شهید دستغیب علاقه خاصی داشت. مدام آن‌ها را می‌خواند و الگوی زندگی

خود قرار داده بود. کتاب «صلاة الخاشعين» شهید دستغیب رحمته اللہ علیہ را از بس خوانده بود، کتاب ورق ورق شده بود. هرگاه نکته‌ای در کتاب می‌دید علامت می‌زد و به خانواده می‌گفت قسمت‌هایی را که علامت زده‌ام را حتماً بخوانید. یکی از توصیه‌های مجتبی، نماز اول وقت با حضور قلب آن هم در مسجد بود. این مراقبه مجتبی موجب شده بود که اصلاً گناه زبان نداشته باشد و هیچ وقت از او غیبت یا بدگویی شنیده نشد. او آرامش خود را در حرم یافته بود. هر وقت قصد زیارت حرم شاهچراغ رحمته اللہ علیہ می‌کرد، اول صلوات خاصه احمدبن موسی الکاظم رحمته اللہ علیہ و بعد دعای امام زمان رحمته اللہ علیہ را با حالتی خاص می‌خواند و راهی حرم شاهچراغ رحمته اللہ علیہ می‌شد. وی می‌گفت: شاهچراغ رحمته اللہ علیہ به من آرامش عجیبی می‌دهد؛ وقتی آنجا هستم انگار در بهشتم. مجتبی هر روز یک جزء قرآن برای پدرش که فوت شده، می‌خواند و پنجشنبه‌ها به گلزار شهدا می‌رفت و بر سر مزار هم‌زمان پدرش فاتحه می‌خواند. پدر مجتبی نظامی بود و در تمام هشت سال دفاع مقدس در جبهه و خط مقدم حضور داشت. وی راننده تانک و خمپاره انداز جنگ بود. مجتبی شهید «شیرعلی سلطانی» و «سردار سلیمانی» را الگوی خودش قرار داده بود و به نماز شب در تاریکی مداومت داشت. ایشان ارادت عجیبی به امام حسین رحمته اللہ علیہ داشت، هیچ وقت زیارت عاشورایش ترک نمی‌شد و همیشه و هر روز صبح، دست به سینه رو به حرم امام حسین رحمته اللہ علیہ سلام می‌داد. خواندن دعای مجیر، زیارت جامعه کبیره و زیارت آل یاسین هم از عادات معنوی خوب مجتبی بود.

شهادت

مادر شهید در این باره می‌گوید: «روز سه شنبه سوم آبان ماه، مجتبی آمد و گفت می‌خواهم به حرم حضرت شاهچراغ رحمته اللہ علیہ بروم. چون همان روزها وضعیت جامعه شلوغ بود و از اخبار خبر اعتراضات خیابانی را شنیده بودم، جلوی رفتن ایشان را به حرم گرفتم و گفتم مادر جان! امروز نرو! خیابان‌ها خیلی شلوغ است. پسر من هم مؤدبانه پذیرفت. فردای آن روز، چهارشنبه چهارم آبان صبح که از خواب بیدار شد آمد و گفت: مادر جان امروز می‌خواهم به حرم حضرت شاهچراغ رحمته اللہ علیہ بروم و برای آرام شدن جامعه از داخل حرم دعا کنم و به آقا امام زمان رحمته اللہ علیہ متوسل شوم که این مشکلات جامعه رفع شود. وقتی این‌طور گفتم، گفتم مادر جان! من جلوی رفتن و دعا کردن شما را به حرم شاهچراغ رحمته اللہ علیہ نمی‌گیرم، برو پسر من! برو دعا کن! پسر من صبح خانه را ترک کرد و به حرم مطهر رفت. هنگام ظهر برای صرف ناهار به منزل برگشت و دوباره حدود ساعت ۱۵ بود که گفت: باز هم می‌خواهم به حرم بروم. گفتم مادر صبح آن‌جا بودی. گفت: دوباره دلم می‌خواهد بروم و از داخل حرم دعا کنم. من هم مانعش نشدم.

بعد از نماز مغرب و بازگشت از مسجد، دیدم تلویزیون مرتب اخبار مربوط به حمله تروریستی به حرم مطهر حضرت شاهچراغ علیه السلام را پخش می‌کند. دلواپس شدم، نگران و مضطرب گفتم ای وای! پسر در حرم بوده است، چه برسرش آمده است؟ پسر بزرگترم سریع با یکی از آشنایان که منزلش نزدیک حرم مطهر است تماس گرفت و از ایشان خواست که از حرم خبری بگیرد. او هم به ما گفت اصلاً به سمت حرم حضرت شاهچراغ علیه السلام نیاید که خیلی شلوغ است، خیابان‌های مشرف به حرم بسته شده و اصلاً اجازه ورود به حرم نمی‌دهند و هنوز هیچ چیز مشخص نشده است.

تا صبح خبری از پسرمان نشد؛ چون گوشی همراه را در منزل گذاشته بود، هیچ راه ارتباطی هم با ایشان نداشتیم. اجازه ورود به حرم هم نمی‌دادند. صبح به ما خبر دادند که تعدادی جنازه در حرم شناسایی نشده و برای شناسایی تشریف بیاورید. وقتی رفتیم تازه صبح پیکر پسرمان را بین شهدا شناسایی کردیم. موقعیت پسرمان دقیقاً در تیررس ضارب تکفیری داعش بود. چنان که هشت گلوله به جاهای مختلف بدن، شکم، دست، پا، پهلویش اصابت کرده بود و تمامی پول و کارت شناسایی، کارت اتوبوس و کارت بانکی که در جیبش داشته سوراخ سوراخ شده بود. شناسایی پسرمان خیلی طول کشیده بود. آن‌ها از اسم روی کارت بانکی توانسته بودند راه ارتباطی با ما برقرار کنند. شب خیلی پر اضطرابی بود. خبر شهادت پسرمان در فردای آن روز هم ناراحت و هم خوشحالم کرد. پسرمان شهادت را به مزد عبادت و اخلاق حسنه‌ای که داشت به دست آورده بود. به حال پسرمان غبطه خوردم، ولی گفتم ان شاء الله خون پسرمان مقدمه ظهور آقا زمان علیه السلام باشد؛ چرا که پسرمان همان روز به آقا زمان علیه السلام متوسل شده بود.

پیکر مطهر این شهید بزرگوار همراه سایر شهدا در روز شنبه هفتم آبان ۱۴۰۱ بر دستان مردم شهیدپرور شهرهای مقدس مشهد و شیراز تشییع شد و در روز یکشنبه هشتم آبان‌ماه، به همراه پنج شهید دیگر در جوار حضرت احمد بن موسی علیه السلام و سید میر محمد علیه السلام آرام گرفت.

ضمایم

گالری تصاویر

نمایه‌ها

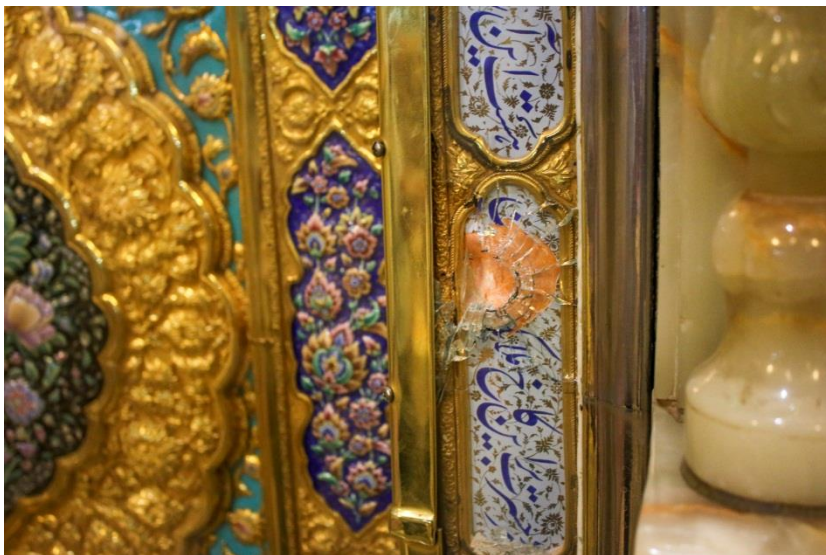
منابع

گالری تصاویر

الف) تصاویر مربوط به فاجعه تروریستی اول

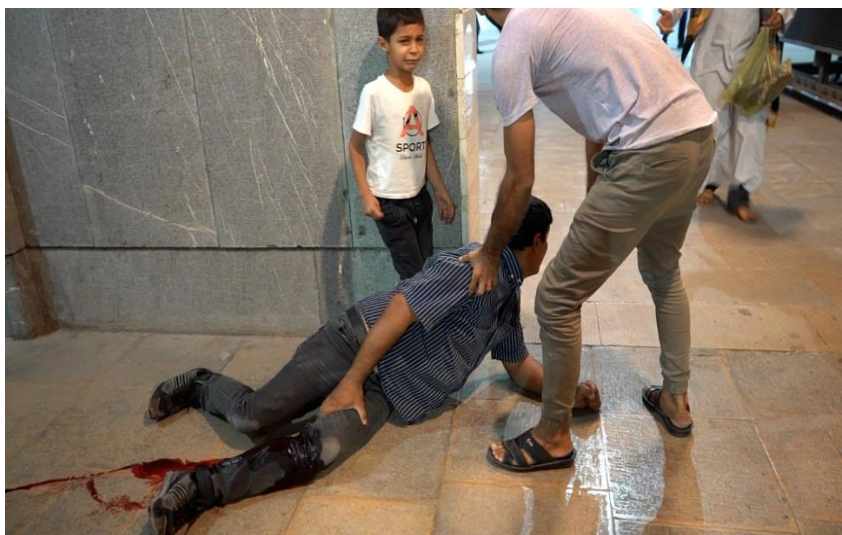

ب) تصاویر مربوط به فاجعه تروریستی دوم

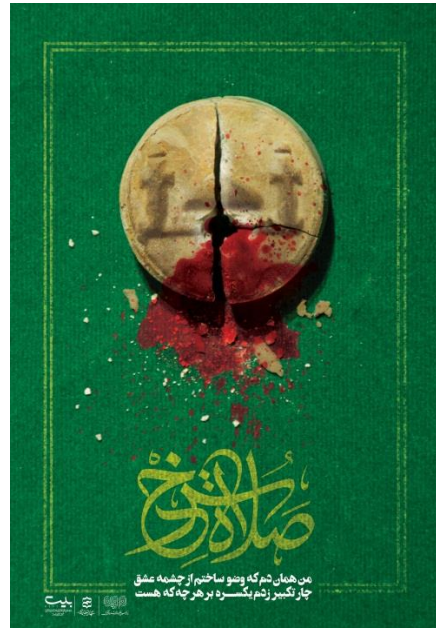
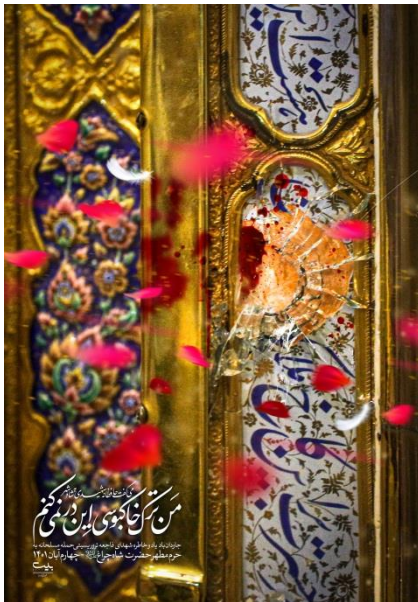

(ج) نمونه‌هایی از آثار هنری بزرگداشت فاجعه و شهدا

نمايه ها

(الف) نمايه اسامي

آ

آرتين -- ۹, ۶۶, ۱۰۸, ۱۰۹, ۱۱۰, ۱۲۳, ۱۲۴,
۱۲۶, ۱۲۷, ۱۲۸
آرشم -- ۵۳, ۵۶, ۶۸, ۷۳, ۱۰۸, ۱۰۹, ۱۱۰,
۱۲۲, ۱۲۳, ۱۲۴, ۱۲۶, ۱۲۷, ۱۲۸, ۱۲۹
آزادی شیري ----- ۵۳, ۵۶, ۶۸, ۱۰۶, ۱۰۷
آشوري ----- ۲۸, ۱۸۴
آقاجان ----- ۱۰۸
آل سعود ----- ۳۳
آل شيخ ----- ۳۳
آنتونیو گوتروش ----- ۹۵, ۱۰۰

ا

اباعبدالله الحسين ----- ۷۲, ۸۵
ابراهيم -- ۱۲, ۷۰, ۸۸, ۹۷, ۱۰۳, ۱۰۴, ۱۰۵
ابراهيم كانتيليو ----- ۱۰۳
ابراهيم کلانتری ----- ۱۲, ۷۰
ابراهيم بن موسی بن جعفر ----- ۲۱
ابن بابويه ----- ۲۲, ۱۸۴
ابن تیميه ----- ۳۲, ۳۳, ۳۷, ۱۸۴
ابن خلدون ----- ۳۲, ۱۸۴
ابوالفضل -- ۲۱, ۲۴, ۱۰۹, ۱۲۴, ۱۳۹, ۱۸۵
ابوالفضل نهضت رضوی ----- ۲۱
ابوبصير ----- ۷۶
ابوبکر ----- ۳۷, ۱۰۵
ابوعايشه ----- ۵۸, ۷۶
ابوعمر البغدادي ----- ۳۷

احسان مرادی ----- ۵۰, ۵۶, ۱۴۱, ۶۸
احمد اردم ----- ۱۰۴
احمد بن موسی ۴, ۷, -- ۱۰, ۱۱, ۱۲, ۱۸, ۱۹,
۲۰, ۲۱, ۲۲, ۲۳, ۲۴, ۳۹, ۴۶, ۴۷, ۵۰, ۵۵,
۶۳, ۶۶, ۶۷, ۶۹, ۷۰, ۷۱, ۷۲, ۷۴, ۷۶, ۸۴,
۸۶, ۸۸, ۸۹, ۹۰, ۹۱, ۹۲, ۹۵, ۹۹, ۱۰۶,
۱۰۹, ۱۱۰, ۱۱۲, ۱۱۴, ۱۰۰, ۱۲۰, ۱۲۴,
۱۲۹, ۱۳۱, ۱۳۴, ۱۳۵, ۱۴۲, ۱۴۹, ۱۵۹,
۱۸۵, ۱۹۰

احمد بن تیميه ----- ۳۲
احمد بن حنبل ----- ۳۰
ارشاد ----- ۱۰
استانو ----- ۹۶
اسدی قجرو ----- ۱۲۳
اسلم یار ----- ۸۱
اشرف خوب نژاد ----- ۱۱۸
اشفاق حسین وحدی ----- ۱۰۴
اعظم خان ----- ۱۰۳
اعماق ----- ۵۷, ۵۸
الارشاد ----- ۱۰, ۲۲, ۲۴, ۱۸۶
البلبيسی ----- ۱۰۲
التيجانی ----- ۱۰۱
الجهیه الاسلامیه العالمیه، لقتال اليهود و
الصليبيين ----- ۳۶
الحركات الاسلاميه في الوطن العربي ۳۶, ۱۸۵
الحلباوی ----- ۱۰۱
الحوثی ----- ۱۰۲
الدوسری ----- ۱۰۱
الروضة البهيه ----- ۲۹, ۱۸۵
السرائر ----- ۲۹, ۱۸۴
الطهاره ----- ۲۹, ۱۸۴
العمری ----- ۵۸
الفقه على المذاهب الاربعه ----- ۲۹, ۱۸۴
القاعده ----- ۱۱, ۳۶, ۳۷, ۳۸, ۱۸۵

بهرام ----- ۱۱۲

پ

پریسا فرخی ----- ۶۶

پسنیدده ----- ۱۸۴, ۱۷

پوتین ----- ۱۰۰, ۹۶

پوربشیری ----- ۴۵

پورعیسی ----- ۱۱۴, ۱۱۳, ۱۱۲, ۱۱۱, ۷۳, ۵۶

پویافر ----- ۱۸۴, ۱۸

ت

تاشی خاتون ----- ۱۹

تبیان ----- ۱۰۳

تقی زاده ----- ۹

ث

ثامن الحجج ----- ۱۴۲

ج

جان امانی ----- ۸۰, ۷۹

جبهه النصرة ----- ۳۷, ۱۱

جعفر اف ----- ۱۰۰

جعفری ----- ۱۰۴

جواد الخالصی ----- ۱۰۲

جوادی آملی ----- ۹۰

جهانگیری ----- ۱۱۶, ۱۱۵, ۷۲, ۷۰, ۶۹, ۶۳, ۵۹

ح

حاج قاسم ----- ۱۳۷, ۱۳۴, ۱۰۹

حامد بدخشان ----- ۷۶

حامد کرزای ----- ۱۰۳

حدائق ----- ۶۹

حسان عبدالله ----- ۱۰۲

حسن موسوی ----- ۱۰۴

حسن هنرکار ----- ۱۲۷

حسین الدیرانی ----- ۱۰۴

حسین بن موسی کاظم ----- ۲۱

حشد الشعبی ----- ۴۰

الکعبی ----- ۱۰۲

المغربیه ----- ۳۷

المفهم ----- ۲۹

النباء ----- ۵۷

الوفاق ----- ۱۰۱

الهی خراسانی ----- ۱۸۴, ۱۵

ام احمد ----- ۲۳, ۲۲

امام الحجّه ----- ۱۰۱

امام حسین ----- ۱۵۸, ۱۳۴, ۱۳۳, ۱۱۶, ۶۷

امام رضا - ۱۰, ۲۰, ۲۱, ۲۲, ۲۳, ۲۴, ۶۸, ۷۴,

۱۱۰, ۱۱۱, ۱۱۲, ۱۴۲, ۱۴۵

امام زمان ----- ۱۵۸, ۱۳۳, ۷۸

امام موسی کاظم ----- ۷۲, ۲۲, ۱۰

امراه نظری ----- ۸۰, ۷۸, ۷۷

امید خوب ----- ۱۲۱, ۱۲۰, ۱۱۸, ۱۱۷, ۶۸, ۵۳

امیرعبداللهیان ----- ۹۸, ۹۷

امین ولایت ----- ۲۳

انتحاری ----- ۷۶, ۳۸

انغماسی ----- ۷۶

اوریبو ----- ۱۰۳

اهورا ----- ۱۴۰, ۱۳۹

ایمانیه ----- ۸۷, ۶۷

ب

بابایی ----- ۱۸۶, ۳۳

باقر حسین علی ----- ۱۰۱

بحار الانوار ----- ۱۸۶, ۲۹, ۲۴, ۲۳, ۲۲

بدر البوسعدی ----- ۱۰۲, ۹۷

براهمی للسلم و التضامن ----- ۱۰۱

بریهاری ----- ۳۱

برنجکار ----- ۱۸۴, ۱۴

بلال سعید شعبان ----- ۱۰۲

بن لادن ----- ۳۶

بوکوحرام ----- ۱۱

رضا ۱۴، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۱۰۳، ۱۱۰، ۱۱۲، ۱۳۳، ۱۸۴

رضا فیلیپه ----- ۱۰۳

رضوی -- ۱۴، ۱۵، ۱۷، ۱۸، ۲۱، ۲۴، ۶۸، ۹۲، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۸۵

روحی ----- ۱۱، ۱۴، ۲۸، ۳۰، ۳۳، ۳۴، ۱۸۵

رہبر معظم انقلاب ۱۰، ۲۰، ۷۰، ۷۳، ۸۳، ۸۷، ۹۲، ۹۶

ریاحین الشیعہ ----- ۲۲، ۱۸۶

رئیسی ----- ۸۸، ۹۶، ۹۷

ز

زرقاوی ----- ۳۷

زمر ----- ۲۹

زہرا --- ۵۳، ۵۶، ۶۸، ۷۳، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۲۴، ۱۲۶، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۴۸

زہرا اسماعیلی ۵۳، ۶۸، ۷۳، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۲۶، ۱۲۹

زید ----- ۷۸

زینب ----- ۱۰۲، ۱۰۴

س

سبحان کمرویی ----- ۷۶

سبحانی ----- ۹۸

سرایداران -- ۵۶، ۶۶، ۷۰، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸

سرین مورغی ----- ۱۰۵

سلیمانی ----- ۴۰، ۱۰۷، ۱۲۰، ۱۳۴، ۱۵۸

سنگری ----- ۲۴، ۱۸۵

سید الکریم ----- ۲۴

سید علی خامنہ ای ----- ۷

سید میر محمد ----- ۲۱

سیدالسادات الاعظم ----- ۱۰، ۱۱، ۲۱

سید حسن نصر اللہ ----- ۹۶، ۱۰۲

سیستانی ----- ۴۰

حضرت معصومہ - ۲۱، ۴۵، ۴۶، ۵۰، ۵۵، ۷۳، ۱۱۰

حضرت ولی عصر ----- ۸۵، ۸۶، ۸۹، ۹۱، ۹۲

حمودی ----- ۱۰۲

حنبل ----- ۳۱

خ

خامنہ ای ----- ۱۰، ۲۰، ۴۰، ۷۴، ۸۴، ۸۵، ۹۶، ۱۱۰، ۱۲۷

خمینی - ۲۹، ۳۰، ۴۳، ۴۶، ۵۱، ۵۲، ۵۵، ۷۱، ۷۲، ۷۶، ۱۰۳، ۱۳۲، ۱۸۴، ۱۸۵

خوب ۵۶، ۱۱۴، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۲، ۱۲۶، ۱۲۸، ۱۳۳، ۱۳۵، ۱۳۹، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۸

د

داعش -- ۱۱، ۱۸، ۳۴، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۲، ۴۴، ۵۷، ۵۸، ۶۴، ۶۹، ۷۳، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۹۳، ۹۴، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۸، ۱۱۶، ۱۴۳، ۱۵۹، ۱۸۵، ۱۸۶

دانشنامہ سیاسی ----- ۲۸، ۱۸۴

دژکام ----- ۶۷، ۸۷

ذ

ذبیح اللہ مجاہد ----- ۱۰۳

ر

راسم محمد اف ----- ۱۰۴

راشد الغنوشی ----- ۱۰۱

رامز رشیدی ----- ۷۶، ۷۷، ۷۹

رامین ایگیداف ----- ۱۰۱

رحمان ----- ۱۶، ۹۷

رحمانی ----- ۷۹، ۸۰

رحمت الہ نوروز اف ----- ۷۷، ۷۸، ۸۱

رسول خدا رسول اللہ ----- ۱۹، ۲۰، ۳۳، ۳۹

رسولی پور ----- ۱۷

سید علاءالدین حسین ----- ۲۱

ش

شاهچراغ - ۲, ۴, ۵, ۷, ۱۰, ۱۲, ۱۹, ۲۰, ۲۱, ۲۴, ۲۵, ۴۲, ۴۳, ۵۱, ۵۶, ۵۷, ۵۸, ۶۳, ۶۷, ۷۰, ۷۱, ۷۳, ۷۴, ۷۵, ۷۶, ۷۷, ۷۸, ۷۹, ۸۰, ۸۳, ۸۶, ۸۸, ۹۱, ۹۳, ۹۴, ۹۵, ۹۶, ۹۷, ۹۸, ۹۹, ۱۰۵, ۱۰۶, ۱۰۷, ۱۰۸, ۱۰۹, ۱۱۰, ۱۱۱, ۱۱۲, ۱۱۳, ۱۱۴, ۱۱۵, ۱۱۶, ۱۱۷, ۱۱۸, ۱۱۹, ۱۲۰, ۱۲۱, ۱۲۲, ۱۲۴, ۱۲۷, ۱۲۵, ۱۲۸, ۱۲۹, ۱۳۰, ۱۳۱, ۱۳۲, ۱۳۴, ۱۳۵, ۱۳۶, ۱۳۸, ۱۴۰, ۱۴۱, ۱۴۲, ۱۴۵, ۱۵۰, ۱۵۱, ۱۵۸, ۱۵۹, ۱۸۵, ۱۹۰

شاهد حسین نقوی ----- ۱۰۳

شکوفه چین ----- ۱۸۵, ۲۱

شہید ثانی ----- ۱۸۵, ۲۹

شیخ مفید ----- ۱۸۴, ۲۲, ۱۰

ص

صادق ----- ۱۰۲

صحبہ بخاری ----- ۱۸۴, ۲۹

صحیح مسلم ----- ۲۹

صدر حاج سیدجوادی ----- ۱۸۵, ۲۰

صدوق ----- ۲۲

صلاح فحص ----- ۱۰۲

ط

طالبان ----- ۳۶

طالقانی ----- ۱۸۵, ۱۸

طلال ناجی ----- ۱۰۲

طویل ----- ۱۸۵, ۳۶

ع

عارف حسین واحدی ----- ۱۰۳

عباس اسماعیلی ----- ۱۲۴, ۱۱۰, ۱۰۹

عباس خان فاضل اف ----- ۱۰۴

عباس نقوی ----- ۱۰۴

عبدالامیر الکیلانی ----- ۱۰۲

عبدالباری ----- ۱۸۵, ۳۶

عبدالحسین صادق ----- ۱۰۲

عبدالکامل عباس ----- ۱۰۵

عبدالله جبری ----- ۱۰۲

عبدالله حسن پور ----- ۱۴۵

عبدالله نظام ----- ۱۰۱

عبدالمنعم ----- ۱۸۵, ۲۸

عبدالواحد ریان ----- ۱۰۳

عثمان الجعید ----- ۱۰۲

عدنان العانی ----- ۱۰۱

عربزاده ----- ۸۰, ۷۸, ۷۷

عل السرای ----- ۱۰۰

علی ۷, ۲۲, ۲۵, ۲۹, ۳۰, ۷۴, ۹۰, ۹۸, ۱۲۴, ۱۲۸, ۱۳۵, ۱۳۶, ۱۳۹, ۱۴۰, ۱۸۴, ۱۸۵

علی صبری ----- ۹۸

علی اصغر لری گوئینی ----- ۱۳۸, ۵۳

علیرضا بردبار ----- ۵۳, ۴۶

علیرضا سرایداران ----- ۱۱۰, ۱۰۹, ۱۰۸, ۶۸, ۵۳

----- ۱۲۲, ۱۲۴, ۱۲۵, ۱۲۶, ۱۲۷, ۱۲۹

علی زاده موسوی ----- ۱۸۵, ۳۱

علی کاظم کرمعلی ----- ۶۰

علی بن حمزه ----- ۲۱

عماد ----- ۱۸۵, ۳۶

عمیدالساده الرضویه ----- ۱۰۱

عیون اخبار الرضا ----- ۱۸۴, ۲۲

غ

غریب علی ----- ۱۳۶

غلامعباس عباسی ----- ۵۸, ۶۰, ۶۳, ۶۹, ۷۲, ۱۱۶, ۱۲۹

ف

فاطمه ----- ۲۴, ۱۰۸, ۱۰۹, ۱۲۳, ۱۲۷, ۱۲۸

۱۴۱, ۱۳۰

مأمون	۲۳، ۲۴
ماهر حمود	۱۰۲
مایک والاس	۱۰۰
مائو نینگ	۹۶
مبانی اعتقادی تروریسم تکفیری	۲۸، ۳۰، ۳۳، ۳۴، ۱۸۵
مجتبی -	۱۵، ۵۳، ۶۸، ۷۰، ۱۵۰، ۱۵۸، ۱۸۴
مجتبی ندیمی	۵۳، ۶۸، ۷۰، ۱۵۰
مجلسی	۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۹، ۱۸۴، ۱۸۶
مجید خیرآبادی	۱۴۸
محب‌علی	۱۴۱
محدثه	۱۴۹
محسن	۱۴۵
محسنی اژه‌ای	۸۹
محلّاتی	۲۲، ۱۸۶
محمد -	۱۰، ۲۱، ۲۲، ۲۴، ۳۲، ۳۷، ۵۹، ۶۳، ۶۹، ۷۰، ۷۲، ۷۴، ۷۶، ۷۷، ۷۹، ۸۰، ۸۹
	۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۳۵
	۱۳۶، ۱۳۷، ۱۴۸، ۱۵۹، ۱۸۴، ۱۸۶
محمداسماعیل	۱۱۱
محمدبن سعود	۳۳
محمدبن عبدالوهاب	۳۲، ۳۳
محمدحسن	۳۱، ۱۲۵
محمدرضا	۱۸، ۲۴، ۴۴، ۴۹، ۵۶، ۶۸، ۷۰، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۸۴، ۱۸۵
محمدرضا کریمی	۴۴
محمدرضا کشاورز	۴۹، ۵۶
محمدعلی الحوئی	۹۹
محمدولی	۶۹، ۱۳۶، ۱۳۷
محمدولی کیاسی	۴۹، ۵۶
محمود ساداتی	۷۹، ۸۰
مدرسی	۱۰۱
مزاری حسینی	۱۰۳
مسعود بن بدر	۱۹

فاطمیون	۱۰۳
فرزاد بادپا	۶۱
فریدالدین	۵۳، ۶۸، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹
فیاض‌بخش	۱۵۰
فیروزآبادی	۳۴، ۳۷، ۱۸۵
فیصل مقداد	۹۸
فیض الله کادایف	۱۰۴

ق

قاسم	۸، ۴۰، ۷۶، ۱۰۹، ۱۳۴، ۱۳۷، ۱۴۳، ۱۴۸
قاسم سلیمانی	۴۰، ۱۰۹، ۱۳۷، ۱۴۸
قالیباف	۸۹
قُتْلُغ	۲۴
قرآن کریم	۷۲، ۷۳، ۱۴۵، ۱۸۴
قناعتی	۱۰۴
قیس الخزعلی	۱۰۱

ک

کابلی	۷۹، ۸۰
کتابشناسی تکفیر	۳۰، ۱۸۶
کشاورز	۶۸، ۷۰، ۱۲۹، ۱۳۲، ۱۳۵، ۱۳۶
کلانتری	۶۹، ۷۰
کلینی	۲۲، ۱۸۶
کمال ابدین	۱۰۵
کمیل	۳۶، ۱۸۵
کیاسی	۶۹، ۱۳۶، ۱۳۷

ل

لثارات الحسین	۷۱
لُری گوئینی	۵۶، ۶۹
لطیفی	۱۰۳
لوتسکی	۳۳، ۱۸۶
لیزت مارکز	۱۰۳
لیلا	۱۴۱

م

هلال شیبانی----- ۳۰
هوشنگ ۵۳، ۵۶، ۶۸، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰،
۱۲۱

ی

یحیی جمال صوفی----- ۱۹
یعقوبی آل----- ۸
یوٹ دیلی----- ۹۶
یونسی----- ۴۸
یونیس کوئرو----- ۱۰۳

مصطفی----- ۷۷، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۱۰۴، ۱۵۰
مصطفی اسلم یار----- ۷۷
مظفر زارع----- ۵۱، ۵۲
معجم المصطلحات والألفاظ الفقهیة ۲۸، ۱۸۵
معصومی----- ۵۶، ۶۸، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸،
۱۴۹
معینی پور----- ۳۷، ۳۹
مقام معظم رهبری ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۲۰، ۴۰، ۶۷،
۷۱، ۷۴، ۸۲، ۸۹، ۹۲، ۹۷، ۱۴۷

مقصد علی دومکی----- ۱۰۳
مکارم شیرازی----- ۷۱، ۹۱
منتظرالقائم----- ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۱۸۶
منتظری----- ۸۱
منصوری نوری----- ۱۴۸
منیرالدین والنسا----- ۱۰۳
موسی ویسی نژاد----- ۱۱۸
موسی بن جعفر----- ۲۱، ۲۳
مهدی----- ۹۸، ۱۰۲، ۱۳۲
مهدی الصمیدعی----- ۱۰۲
مهدیار----- ۱۴۹
مہسا امینی----- ۹۴
میثم بن طارق----- ۱۰۲

ن

نادر فتحی----- ۴۴
نباتیان----- ۳۷، ۳۹، ۱۸۶
ندیمی----- ۵۳، ۵۶، ۶۸، ۷۰، ۱۵۰
نساء----- ۲۹
نعیم هاشمی قتالی----- ۷۶، ۷۷، ۷۹
نوروز اف----- ۷۸، ۸۰، ۸۱

و

وئام وھب----- ۱۰۲

ه

ھاویستو----- ۹۸

ب) نمایه مکان

۹۸, ۹۹, ۱۰۰, ۱۰۱, ۱۰۳, ۱۱۲, ۱۲۷, ۱۴۵,

۱۸۵

ایوان ----- ۸, ۴۷, ۴۹, ۵۰, ۵۳, ۵۵, ۶۶

ب

باب المهدی ۵۸, ۵۹, ۶۰, ۶۳, ۶۹, ۱۱۸, ۱۳۳

باب‌الرضا ۴۴, ۴۸, ۴۹, ۵۵, ۶۶, ۷۶

بحرین ----- ۹۹, ۱۰۲

بلاروس ----- ۱۰۱

بلغارستان ----- ۱۰۱

بندرعباس ۱۱۰, ۱۲۵, ۱۳۰

بنگلادش ----- ۱۰۴

بهبهان ----- ۶۸, ۱۲۰, ۱۲۳

بهمنی ----- ۶۸, ۱۰۸, ۱۰۹

بهمنی ----- ۶۸, ۱۱۹, ۱۲۰, ۱۲۱, ۱۲۳

بوسنی و هرزگوین ----- ۹۸, ۱۰۱

بوشهر ----- ۱۲۳

بیروت ----- ۳۶, ۱۸۶

پ

پاکستان ----- ۲۸, ۳۴, ۴۰, ۷۸, ۱۰۴

پرتغال ----- ۱۰۱

ت

تاجیکستان ----- ۷۶, ۷۷, ۷۸, ۸۱, ۹۸, ۱۰۴

ترکمنستان ----- ۱۰۴

ترکیه ----- ۷۸, ۱۰۴

تهران ۲۰, ۲۸, ۳۰, ۳۲, ۳۴, ۶۴, ۶۸, ۷۴, ۷۶,

۷۷, ۷۸, ۸۰, ۱۰۱, ۱۰۴, ۱۱۱, ۱۲۵, ۱۲۹,

۱۳۰, ۱۴۶, ۱۴۹, ۱۵۰, ۱۸۵, ۱۸۶

توگو ----- ۱۰۵

تونس ----- ۱۰۲

ج

آ

آبادان ----- ۱۲۳

آذربایجان ۸, ۷۸, ۱۰۱

آستانه اشرفیه ----- ۱۱۳

آسیا ----- ۳۷, ۱۰۴

آفریقا ----- ۳۷

آفریقای جنوبی ----- ۱۰۵

آلمان ----- ۱۰۱

آمریکا ----- ۳۶, ۷۵, ۸۸, ۹۷, ۹۹, ۱۲۰, ۱۴۵

آمریکای لاتین ----- ۱۰۳

ا

ابرج ----- ۱۳۸

اردن ----- ۱۰۱

ارمنستان ----- ۱۰۴

اروپا ----- ۳۷, ۹۷, ۱۰۰

ازبکستان ----- ۱۰۴

اسپانیا ----- ۱۰۱

اسرائیل ----- ۸۸, ۱۴۵

اشجرد ----- ۱۳۸

افغانستان ۳۴, ۳۶, ۳۷, ۴۰, ۷۶, ۷۷, ۷۸, ۸۰,

۹۷, ۱۰۴

اقیانوسیه ----- ۱۰۴

امارات ----- ۸۰, ۱۰۰, ۱۰۱

انبار ----- ۴۰

انگلیس ----- ۱۰۱

ایتالیا ----- ۱۰۱

ایران - ۷, ۸, ۱۰, ۱۱, ۱۸, ۲۰, ۲۱, ۲۳, ۲۴,

۳۹, ۴۰, ۵۷, ۶۴, ۶۷, ۷۴, ۷۷, ۷۸, ۸۴, ۸۵,

۸۶, ۸۷, ۸۸, ۸۹, ۹۰, ۹۱, ۹۲, ۹۳, ۹۶, ۹۷,

سوریہ - ۲۸، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۹۷، ۹۹، ۱۰۲
سوئد ----- ۱۰۱
سیدنی ----- ۱۰۵
سیرجان ----- ۱۴۲، ۱۴۱، ۱۴۰، ۶۹

ش

شام ----- ۸، ۳۳، ۳۶، ۳۸
شاهچراغ ۲، ۴، ۷، ۱۰، ۱۲، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۴،
۲۵، ۴۲، ۴۳، ۵۱، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۶۳، ۶۷، ۷۰،
۷۱، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۴،
۸۷، ۸۹، ۹۲، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹،
۱۰۰، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲،
۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰،
۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۷، ۱۲۹،
۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۷،
۱۳۸، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۵۱،
۱۵۲، ۱۵۳، ۱۷۶، ۱۸۶
شاهزاده قاسم ----- ۷۶
شبستان ۸، ۴۳، ۴۶، ۴۷، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۵،
۷۱، ۷۲، ۷۶

شیراز -- ۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۳،
۲۴، ۲۵، ۵۸، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۱، ۷۲، ۷۳،
۷۴، ۷۵، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۵، ۸۸، ۹۱،
۹۲، ۹۴، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۸، ۱۰۹،
۱۱۰، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۶، ۱۲۰، ۱۲۲،
۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۳۰، ۱۳۱،
۱۳۴، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۴،
۱۵۱، ۱۵۳، ۱۸۷

ص

صحن احمد بن موسیٰ/ احمدی ۴۷، ۵۰، ۶۰،
۶۱، ۶۳، ۱۱۶، ۱۲۶، ۱۳۰
صحن حضرت معصومه ۴۵، ۴۶، ۵۰، ۵۵، ۷۳،
۱۱۲

ع

جمهوری تاجیکستان ----- ۹۸
جمهوری گینه ----- ۱۰۵

چ

چاه قوسکی ----- ۱۴۱، ۱۴۰
چهار محال و بختیاری ----- ۱۲۳
چین ----- ۱۰۴، ۹۷

خ

خالکیاسر ----- ۱۱۳
خاورمیانه ----- ۳۷
خراسان ----- ۸، ۲۰، ۳۷
خرامه ----- ۱۳۱، ۱۳۲
خوزستان ----- ۱۲۳
خیرآباد کفه ----- ۱۴۰

د

دارالعباده ----- ۵۱، ۵۲، ۵۳
دانمارک ----- ۱۰۱
دمشق ----- ۹۹، ۱۰۳، ۱۸۶
ده پیاز ----- ۱۴۳

ر

رقه ----- ۴۰
رواق عسکرخانی ----- ۵۴
روسیه ----- ۹۷، ۱۰۱
روضه منوره - ۴۳، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲،
۵۵، ۶۶

ز

زیمبابوه ----- ۱۰۵

ژ

ژاپن ----- ۱۰۴

س

ساحل عاج ----- ۱۰۵
سريلانكا ----- ۹۹، ۱۰۵
سنگال ----- ۱۰۵

لیبی ----- ۱۰۳, ۳۸, ۳۴

لیکک ----- ۱۲۳, ۱۲۲, ۱۲۱, ۱۲۰, ۱۱۹, ۶۸

م

مرو دشت ----- ۱۳۹, ۱۳۸, ۱۱۸, ۱۱۷, ۷۰, ۶۹

مشهد ----- ۲۱, ۲۰, ۱۸, ۱۷, ۱۵, ۱۴, ۱۰, ۸

۶۸, ۶۹, ۱۰۹, ۱۱۲, ۱۱۳, ۱۱۴, ۱۱۶, ۱۲۰

۱۲۲, ۱۲۳, ۱۲۶, ۱۳۰, ۱۳۷, ۱۳۹, ۱۴۲

۱۴۳, ۱۴۴, ۱۵۳, ۱۸۵, ۱۸۶

مصر ----- ۱۸۵, ۱۰۳, ۹۹, ۳۴, ۳۲

مکزیک ----- ۱۰۳

موبندان ----- ۱۱۳

موصل ----- ۴۰, ۳۹

میان جنگل ----- ۱۰۹, ۱۰۸, ۶۸

میمند ----- ۱۹

ن

نپال ----- ۱۰۵

نیجریه ----- ۱۰۵

نیکاراگوئه ----- ۱۰۳

نیوزیلند ----- ۱۴۶

و

ونزوئلا ----- ۱۰۳

ه

هلند ----- ۱۰۱

همدان ----- ۱۴۵, ۱۴۳, ۷۴, ۶۸, ۶۴

هند ----- ۱۰۵

هندوستان ----- ۱۰۵

ی

یاسوج ----- ۱۲۳, ۱۲۰

یزد ----- ۱۸۷, ۲۱, ۲۰, ۱۹

یمن ----- ۱۰۳, ۱۰۰, ۳۶, ۲۲

یونان ----- ۱۰۱

عراق ----- ۹۷, ۴۰, ۳۹, ۳۸, ۳۶, ۳۴, ۳۳, ۲۸

۱۳۸, ۱۱۹, ۱۰۲

عمان ----- ۱۰۲, ۹۸

غ

غنا ----- ۱۰۵

ف

فارس ----- ۶۷, ۶۶, ۶۴, ۳۸, ۲۱, ۲۰, ۱۹, ۱۰, ۸

۷۰, ۷۱, ۷۲, ۷۹, ۸۰, ۸۷, ۸۸, ۸۹, ۹۲, ۹۳

۱۵۰, ۱۳۸, ۱۳۱, ۱۱۲, ۱۰۸

فرانسه ----- ۱۰۱

فسا ----- ۱۰۹, ۱۰۸, ۶۸

فلسطين ----- ۱۰۲, ۳۶

فنلاند ----- ۱۰۱, ۹۹

ق

قزاقستان ----- ۱۰۵, ۱۰۴

قطر ----- ۱۰۲

قم ----- ۱۸۷, ۱۸۶, ۱۸۵, ۶۴, ۳۱, ۲۱, ۱۰

ک

کرمان ----- ۱۴۲, ۱۴۰, ۱۳۸, ۷۶, ۶۴, ۸

کره جنوبی ----- ۱۰۵

کلمبیا ----- ۱۰۳

کوبا ----- ۱۰۳

کوناکری ----- ۱۰۵

کویت ----- ۱۰۲, ۹۹

کهگیلویه و بویراحمد ----- ۱۲۱, ۱۱۹, ۷۴, ۷۲

۱۲۳, ۱۲۲

گ

گچساران ----- ۱۲۰

گلستان ----- ۸

گیلان ----- ۱۱۴, ۱۱۳, ۷۴, ۶۴, ۸

ل

لبنان ----- ۱۰۳, ۹۷, ۴۰

لنگرود ----- ۱۱۳

منابع

الف: منابع فارسی و عربی

۱. قرآن کریم.
۲. آشوری، داریوش (۱۳۷۳). دانشنامه سیاسی، تهران: انتشارات مروارید.
۳. ابن ادریس، محمد بن احمد (۱۲۷۰ ق.). السرائر. به تصحیح محمدباقر میرزا مسیح روح الله. بی جا: مطبع محمدباقر.
۴. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۸۸). اعتقادات همراه با شرح شیخ مفید. قم: مجلسی.
۵. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۹۰). ترجمه عیون اخبار الرضا. قم: انتشارات نبوغ.
۶. ابن تیمیه، احمد (۱۴۱۶ ق./ ۱۹۹۵ م). مجموعه فتاوی، مروان کجک. مصر: دارالحکمه الطیبه.
۷. ابن خلدون، عبدالرحمن بن محمد (۱۳۶۳). تاریخ ابن خلدون. ترجمه عبدالحمید آیتی، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی.
۸. اردبیلی، محمد بن علی (۱۴۴۰ ق.). جامع الرواه. قم: بی نا.
۹. الهی خراسانی، مجتبی (۱۴۰۲). عهد به مثابه بنیاد زیارت، مجموعه مقالات همایش بین المللی الهیات زیارت، مشهد: بنیاد پژوهش های رضوی.
۱۰. بخاری، محمد بن اسماعیل (بی تا). صحیح بخاری. بی جا: بی نا.
۱۱. برنجکار، رضا (۱۴۰۲). مبانی کلامی زیارت، مجموعه مقالات همایش بین المللی الهیات زیارت. مشهد: بنیاد پژوهش های رضوی.
۱۲. پسندیده، عباس (۱۴۰۲). آثار روانشناختی زیارت، مجموعه مقالات همایش بین المللی الهیات زیارت، مشهد: بنیاد پژوهش های رضوی.
۱۳. پویافر، محمدرضا (۱۳۹۷). سنخ-شناسی زیارت؛ مطالعه ای در میان زائران حرم رضوی. جامعه شناسی/ ایران، ۱۹ (۳)، ص ۷۸-.
۱۴. جزیری، عبدالرحمن (بی تا). کتاب الفقه علی المذاهب الاربعه. مصر: المكتبة التجارية الکبری.
۱۵. خمینی، روح الله (بی تا). الطهاره. اشرف علی طبعه و عنی بتصحیح: هاشم الرسولی المحلاتی. قم: مطبعه الحکمه.
۱۶. خمینی، روح الله (۱۴۰۰). دانشنامه امام خمینی. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۱۷. خمینی، روح الله (۱۳۸۹). صحیفه امام. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.

۱۸. رسولی-پور، رسول (۱۴۰۲). زیارت، سفر به مقصد خودیابی، مجموعه مقالات همایش بین‌المللی الهیات زیارت، مشهد: بنیاد پژوهش‌های رضوی.
۱۹. رضوی، نجمه و شکوفه‌چین، راضیه سادات (۱۳۹۷). تأثیر سیره و شخصیت احمدبن موسی ع بر سبک زندگی اسلامی. *رهیافت فرهنگ دینی*، ۲۱(۲)، ص. ۴۷.
۲۰. روحی، نبی‌الله (۱۳۹۳). مبانی اعتقادی تروریسم تکفیری. *آفاق امنیت*، ۷(۲۳)، ص. ۵-۳۶.
۲۱. سنگری، محمدرضا (۱۳۹۵). ابوالفضل نهضت رضوی: انتشارات شاهچراغ ع.
۲۲. شهید ثانی، زیدالدین بن علی (۱۳۲۲ق.). *الروضة البهیة*، بی‌جا: بی‌نا.
۲۳. صدر حاج سیدجواد، احمد و همکاران (۱۳۷۳)، *دایره‌المعارف تشیع: سیری در فرهنگ و تاریخ تشیع*. تهران: نشر حکمت.
۲۴. طالقانی، سیدعلی (۱۴۰۲). زیارت و حیات دینی جمعی، مجموعه مقالات همایش بین‌المللی الهیات زیارت، مشهد: بنیاد پژوهش‌های رضوی، ص. ۵۲.
۲۵. طبرسی، احمدبن علی (۱۳۸۵ق.). *الاحتجاج*، قم: شریف رضی، مکتبه الحیدریه.
۲۶. طویل، کمیل (۲۰۰۷م.). *القاعده و اخواتها: قصة الجهادیین العرب*. بیروت: دارالساقی، چاپ اول.
۲۷. عبدالباری عطوان (۲۰۱۲م.). *القاعدة، التنظيم السری*. بیروت: دارالساقی.
۲۸. عبدالمنعم، محمود عبدالرحمن (۱۹۹۹م.). *معجم المصطلحات والألفاظ الفقهیة*، بی‌جا: دارالفضیله.
۲۹. علی‌زاده موسوی، سیدمهدی (۱۳۹۱). *سلفی‌گری و وهابیت*. قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه.
۳۰. عماد، عبدالغنی (۱۳۹۲). *الحركات الاسلامیه فی الوطن العربی*. بیروت: مرکز الدراسات الوحده العربیة.
۳۱. فیروزآبادی (۱۳۹۳). *تکفیری‌های داعش را بشناسیم*. تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.
۳۲. فیض کاشانی، محمدحسن (۱۳۹۰). *الوافی*. تحقیق عبدالحسین بحر العلوم. بیروت: دارالحیاء التراث العربی.
۳۳. قرطبی، احمدبن عمر (بی‌تا). *المفهم لما اشکل من تلخیص کتاب مسلم*. دمشق: دارابی کثیر.
۳۴. کلینی رازی، محمدبن یعقوب (۱۳۹۰). *اصول کافی*. ترجمه عباس حاجیانی دشتی. قم: موعود اسلام.
۳۵. لوتسکی، باراسوویچ (۱۳۵۴). *تاریخ عرب در قرون جدید*. ترجمه پرویز بابایی، بی‌جا: بی‌نا.
۳۶. مجلسی، محمدباقر (۱۳۵۶). *بحار الانوار*. تهران: شرکت طبع بحار الانوار.
۳۷. محلاتی، ذبیح‌الله (بی‌تا). *ریاحین الشیعه*. تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۳۸. مسلم بن حجاج (۱۲۹۰ق.). *صحیح الامام مسلم*. بی‌جا: بی‌نا.
۳۹. معین، محمد (۱۳۸۲). *فرهنگ فارسی معین*. تهران: منصوب.
۴۰. مفید، محمدبن محمد (۱۳۷۲). *المقنعه*. بیروت: دارالمفید.

۴۱. مفید، محمدبن محمد (۱۴۱۳ هجری). الارشاد. قم: مکتبه بصیرتی.
۴۲. منتظرالقائم، اصغر (۱۳۹۹). بررسی نقش و کارکرد امامزاده‌ها در تحول تاریخی شیعه در ایران پیش از صفویه با تأکید بر امامزاده‌های شیراز و یزد. پژوهش‌های علوم تاریخی، ۱۲ (۴)، ص. ۱۲۹.
۴۳. نباتیان، محمد اسماعیل و معینی پور، مسعود (۱۳۹۳). تحلیلی بر جریان بعثی - تکفیری داعش. قم: مجمع جهانی/اهل بیت ع.
۴۴. نصر اصفهانی، اباذر (۱۳۹۳). بیلوگرافیا التکفیر، کتابشناسی تکفیر. ترجمه حسین صافی. قم: مؤسسه دارالاعلام لمدرسه اهل‌البیت ع.

ب: منابع انگلیسی

۱. Al-Khattar, M. Aref (۲۰۰۳). Religion and Terrorism: An interfaith perspective, Greenwood Publishing Group, CA.
۲. Al-Qaeda disavows any ties with radical Islamist ISIS group in Syria, Iraq: Washington post.
۳. Ancient Prophecies Motivate Islamic State Militants .Wall Street Journal. -۲۰۱۴-۱۱-۱۹ ISSN: ۰۰۹۹-۹۶۶۰.
۴. Whitlock, Craig (۱۰ June ۲۰۰۶). "Death Could Shake Al-Qaeda in Iraq and Around the World". The Washington Post.

ج: منابع پایگاه‌های اطلاع‌رسانی

۵. <http://www.ahdath.info>
۶. <https://www.bbc.com>
۷. <https://beta-co.ir>
۸. <https://defapress.ir>
۹. <https://donya-e-eqtasad.com>
۱۰. <https://dubai.mfa.ir>
۱۱. <https://www.dw.com>
۱۲. <https://www.entekhab.ir>
۱۳. <https://fa.alalam.ir>
۱۴. <https://farhangi-fars.com>
۱۵. <https://farsi.khamenei.ir>
۱۶. <https://fars.iqna.ir>

۱۷. <https://farsnews.ir>
۱۸. <https://fa.wikifeqh.ir>
۱۹. <https://fa.wikipedia.org>
۲۰. <https://fa.wikishia.net>
۲۱. <https://www.hawzahnews.com>
۲۲. <http://irdiplomacy.ir>
۲۳. <https://www.iribnews.ir>
۲۴. <https://www.irna.ir>
۲۵. <https://www.isna.ir>
۲۶. <https://www.jahannews.com>
۲۷. <https://www.khabaronline.ir>
۲۸. <https://khabarban.com>
۲۹. <https://kuwait.mfa.gov.ir>
۳۰. <https://www.leader.ir>
۳۱. <https://makarem.ir>
۳۲. <https://makhaterltakfir.com>
۳۳. <https://www.mashreghnews.ir>
۳۴. <https://www.mehrnews.com>
۳۵. <https://mfa.ir>
۳۶. <https://mfa.gov.ir>
۳۷. <https://www.mizanonline.ir>
۳۸. <https://www.mizanonline.ir>
۳۹. <https://www.moi.ir>
۴۰. <https://parsi.euronews.com>
۴۱. <http://rajanews.com>
۴۲. <https://www.shahecheragh.ir>
۴۳. <https://www.shora-gc.ir>
۴۴. <https://snn.ir>
۴۵. <https://www.tasnimnews.com>
۴۶. <https://www.tasnimnews.com>
۴۷. <https://www.yjc.ir>

Bloody Ascendance

Second edition

Documentary Report of Terrorist Attacks

On

Holy Shrine of Hazrat Ahmad ibn Musa Al-Kazem
Shahcheragh (AS)

By:

Scientific, Educational and Research Assistance
of Holy Shrine of Hazrat Ahmed ibn Musa Al-Kazem
Shahcheragh (AS)